

OUNASJOEN KALATALOUSALUEEN KÄYTTÖ- JA HOITOSUUNNITELMA 2022-2031

OUNASJOEN KALATALOUSALUE
KALATALOUSPALVELUT PEKKA A. KERÄNEN

Sisällys

1.	JOHDANTO	3
2.	PERUSTIEDOT VESIALUEESTA JA SEN TILASTA	5
2.1.	VESIEN OMISTUS JA HALLINTA	5
2.2.	VESISTÖN TILA	5
2.3.	KALATALOUDELLISET VELVOITTEET	10
3.	SUUNNITELMA OUNASJOEN PÄÄUOMALLE, MELTAUSJOELLE JA LOUKISEN VESISTÖLLE	11
3.1.	PERUSTIEDOT KALAKANTOJEN JA KALASTUKSEN NYKYTILASTA	11
3.1.1.	<i>Kalakantojen ja kalastuksen nykytila Ounasjoen pääuomassa</i>	<i>11</i>
3.1.2.	<i>Kalakantojen ja kalastuksen nykytila Meltausjoessa</i>	<i>15</i>
3.1.3.	<i>Kalakantojen ja kalastuksen nykytila Loukisen vesistössä</i>	<i>17</i>
3.2.	KALAKANTOJEN TAVOITETILA JA OSATAVOITTEET	21
3.2.1.	<i>Vaelluskalat</i>	<i>21</i>
3.2.2.	<i>Harjus, siika ja paikallinen taimen</i>	<i>23</i>
3.2.3.	<i>Ahven, hauki ja made</i>	<i>27</i>
3.2.4.	<i>Vajaasti hyödynnetyt lajit</i>	<i>29</i>
3.3.	KALASTUKSEN TAVOITETILA JA OSATAVOITTEET	30
3.3.1.	<i>Vapaa-ajankalastus</i>	<i>30</i>
3.3.2.	<i>Kalastusmatkailu ja kaupallinen kalastus</i>	<i>31</i>
3.4.	VESIALUEIDEN KÄYTÖN ALUEELLINEN SUUNNITTELU JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN KALATALOUSALUEELLA	32
3.4.1.	<i>Kalataloudellisesti merkittävät alueet</i>	<i>32</i>
3.4.2.	<i>Kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvat alueet ja niillä käytettävät pyydykset</i>	<i>32</i>
3.4.3.	<i>Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvat alueet</i>	<i>33</i>
3.4.4.	<i>Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen</i>	<i>33</i>
3.4.5.	<i>Yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella</i>	<i>34</i>
3.5.	TOIMENPITEET KALAKANTOJEN HOITAMISEKSI JA KALASTUKSEN KEHITTÄMISEKSI	34
3.5.1.	<i>Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi</i>	<i>34</i>
3.5.2.	<i>Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä</i>	<i>34</i>
3.5.3.	<i>Suunnitelma istutuksista</i>	<i>35</i>
3.5.4.	<i>Ehdotukset kalastuksen kehittämistoimenpiteiksi</i>	<i>38</i>
4.	SUUNNITELMA PALLASJÄRVELLE JA MUILLE JÄRVILLE	39
4.1.	PERUSTIEDOT KALAKANTOJEN JA KALASTUKSEN NYKYTILASTA	39
4.1.1.	<i>Kalakantojen ja kalastuksen tila Pallasjärvessä</i>	<i>39</i>
4.1.2.	<i>Kalakantojen ja kalastuksen tila muissa järvissä</i>	<i>40</i>
4.2.	KALAKANTOJEN TAVOITETILA JA OSATAVOITTEET	42
4.2.1.	<i>Pallasjärven taimen</i>	<i>42</i>
4.2.2.	<i>Harjus, siika ja muikku</i>	<i>44</i>
4.2.3.	<i>Ahven, hauki ja made</i>	<i>45</i>
4.2.4.	<i>Vajaasti hyödynnetyt lajit</i>	<i>46</i>
4.3.	KALASTUKSEN TAVOITETILA JA OSATAVOITTEET	46
4.3.1.	<i>Vapaa-ajankalastus</i>	<i>46</i>
4.3.2.	<i>Kalastusmatkailu ja kaupallinen kalastus</i>	<i>48</i>
4.4.	VESIALUEIDEN KÄYTÖN ALUEELLINEN SUUNNITTELU JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN KALATALOUSALUEELLA	49
4.4.1.	<i>Kalataloudellisesti merkittävät alueet</i>	<i>49</i>
4.4.2.	<i>Kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvat alueet ja niillä käytettävät pyydykset</i>	<i>49</i>
4.4.3.	<i>Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvat alueet</i>	<i>49</i>
4.4.4.	<i>Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen</i>	<i>49</i>
4.4.5.	<i>Yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella</i>	<i>50</i>
4.5.	TOIMENPITEET KALAKANTOJEN HOITAMISEKSI JA KALASTUKSEN KEHITTÄMISEKSI	50
4.5.1.	<i>Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi</i>	<i>50</i>
4.5.2.	<i>Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä</i>	<i>50</i>
4.5.3.	<i>Suunnitelma istutuksista</i>	<i>51</i>
4.5.4.	<i>Ehdotukset kalastuksen kehittämistoimenpiteiksi</i>	<i>53</i>

5.	SUUNNITELMA SIVUVESILLE	54
5.1.	PERUSTIEDOT KALAKANTOJEN JA KALASTUKSEN NYKYTILASTA	54
5.1.1.	<i>Kalakantojen ja kalastuksen nykytila sivuvesissä</i>	<i>54</i>
5.2.	KALAKANTOJEN TAVOITETILA JA OSATAVOITTEET	56
5.2.1.	<i>Vaelluskalat.....</i>	<i>57</i>
5.2.2.	<i>Harjus, siika ja paikallinen taimen</i>	<i>58</i>
5.2.3.	<i>Ahven, hauki ja made.....</i>	<i>60</i>
5.2.4.	<i>Vajaasti hyödynnetyt lajit</i>	<i>61</i>
5.3.	KALASTUKSEN TAVOITETILA JA OSATAVOITTEET	61
5.3.1.	<i>Vapaa-ajankalastus.....</i>	<i>61</i>
5.3.2.	<i>Kalastusmatkailu ja kaupallinen kalastus.....</i>	<i>63</i>
5.4.	VESIALUEIDEN KÄYTÖN ALUEELLINEN SUUNNITTELU JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN KALATALOUSALUEELLA	64
5.4.1.	<i>Kalataloudellisesti merkittävät alueet</i>	<i>64</i>
5.4.2.	<i>Kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvat alueet ja niillä käytettävät pyydykset.....</i>	<i>64</i>
5.4.3.	<i>Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvat alueet</i>	<i>64</i>
5.4.4.	<i>Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen</i>	<i>65</i>
5.4.5.	<i>Yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella.....</i>	<i>65</i>
5.5.	TOIMENPITEET KALAKANTOJEN HOITAMISEKSI JA KALASTUKSEN KEHITTÄMISEKSI	65
5.5.1.	<i>Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi</i>	<i>65</i>
5.5.2.	<i>Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä.....</i>	<i>65</i>
5.5.3.	<i>Suunnitelma istutuksista</i>	<i>66</i>
5.5.4.	<i>Ehdotukset kalastuksen kehittämistoimenpiteiksi.....</i>	<i>68</i>
6.	RAPUKANTOJEN JA RAVUSTUKSEN NYKYTILA JA TAVOITETILA.....	69
7.	ERITYISKALASTUSKOhteet.....	70
8.	SUUNNITELMA KALASTUSTA JA KALAKANTOJA KOSKEVAN SEURANNAN JÄRJESTÄMISESTÄ.....	71
8.1.	TÄRKEIMMÄT SEURANTAMENETELMÄT	71
8.2.	SEURANNAN KEHITTÄMINEN.....	71
9.	SUUNNITELMA KALASTUKSENVALVONNAN JÄRJESTÄMISEKSI.....	73
9.1.	VALVONNAN TAVOITTEET.....	73
9.2.	VALVONNAN PAINOPISTEET	73
9.3.	VALVONNAN RESURSSIT.....	73
9.4.	VALVONNAN SEURANTA	73
9.5.	VALVONNAN KEHITTÄMINEN JA YHTEISTYÖ.....	73
10.	VAELLUSKALOJEN, UHANALAISTEN KALAKANTOJEN JA BIOLOGISEN MONIMUOTOISUUDEN HUOMIOON OTTAMINEN TOIMENPITEISSÄ	75
11.	TÄPLÄRAVUN JA MUIDEN VIERASLAJIEH HUOMIOON OTTAMINEN TOIMENPITEISSÄ	76
12.	EHDOTUS KALASTONHOITOMAKSUINA KERÄTTÄVIEN VAROJEN OMISTAJAKORVAUKSIIN KÄYTETTÄVÄN OSUUDEN JAKAMISEKSI.....	77
13.	ALUEELLINEN EDUNVALVONTA	78
14.	VIESTINTÄSUUNNITELMA	79
15.	KÄYTTÖ JA HOITOSUUNNITELMAN TOIMEENPANO	80
16.	VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI	81
17.	SUUNNITELMAN PÄIVITYS	82
	KIRJALLISUUTTA	83
	LIITTEET	

1. Johdanto

Tämä suunnitelma on kalastuslain (379/2015) 35 §:n edellyttämä ja lain 36 §:n sisältövaatimusten mukainen ehdotus käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi Ounasjoen kalatalousalueelle.

Tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden avulla turvataan kalastuslain 35 § mukainen kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja käyttö sekä biologinen monimuotoisuus, ja edistetään vapaa-ajan sekä kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä Ounasjoen kalatalousalueella.

Suunnitelma on yhteensopiva muiden Kemijoen vesistöalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmien sekä valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien kanssa eikä vaikeuta niiden toteuttamista.

Kalastusoikeuden haltijoiden on kalastuslain 41 §:ssä säädetyllä tavalla järjestettävä kalastus tämän käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti siten, että kalastuslain 1 §:ssä määritellyt tavoitteet voidaan tehokkaasti saavuttaa.

Suunnitelma sisältää kalatalousalueen strategian, eli kalatalousalueen hallituksen asettamat yleisen tason tavoitteet kalakantojen hoidolle ja kalastuksen ohjaamiselle, suuntaa antavat toimenpide-ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi sekä seurantaperiaatteet tavoitteiden toteutumiselle ensimmäisellä suunnitelmakaudella. Suunnitelma on laadittu kolmelle suunnittelualueelle: 1) Ounasjoen pääuomalle, Meltausjoelle ja Loukisen vesistölle, 2) Pallasjärvelle ja muille järville sekä 3) sivuvesille (virtavedet). Kalatalousalueen käytännön tason toimintaa ohjaavat vuosikohtaiset ja pidemmän ajan toimintasuunnitelmat osatavoitteineen, toimenpiteineen ja seurantoineen voidaan puolestaan rakentaa tässä suunnitelmassa esitettyjen yleisten suuntaviivojen pohjalle.

Suunnitelma kattaa vuosien 2022–2031 suunnitelmakauden. Suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden välitarkastelu tehdään vuonna 2026 ja päivitys vuonna 2031.

Suunnitelman laati yhteistyössä kalatalousalueen hallituksen ja toiminnanjohtajan kanssa Kalatalouspalvelut Pekka A. Keränen (kalatalouspalvelut.fi) Rovaniemeltä. Hallituksen jäsenet olivat puheenjohtaja Jarmo Huhtala, varapuheenjohtaja Eveliina Pääkkölä, ja hallituksen muut jäsenet Antti Kantola, Martti Palosaari, Matti Piekkari, Maria Pikkupirtti, Vesa Vaarama, Markku Vierelä ja Henri Ylijääskö. Toiminnanjohtaja oli Anna-Leena Inkerö. Suunnitelmaa varten osakaskunnilta kerättiin tietoja kalakannoista ja kalastuksesta postitse ja sähköisesti toteutetulla kyselyllä keväällä 2022.

Ounasjoen kalatalousalueen yleiskokous on vahvistanut ehdotuksen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi kokouksessaan PP.KK.VVVV.

Alueellinen yhteistyöryhmä on arvioinut ja käsitellyt Ounasjoen kalatalousalueen ehdotuksen käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi kokouksessaan PP.KK.VVVV.

Lapin ELY-keskus on hyväksynyt käyttö- ja hoitosuunnitelman Ounasjoen kalatalousalueelle hallintopäätöksellään PP.KK.VVVV (dnro 00/0000-0000).

2. Perustiedot vesialueesta ja sen tilasta

Ounasjoen kalatalousalue kattaa Ounasjoen pääuoman ja siihen laskevat sivuvesistöt, lukuun ottamatta Norvajoen Myllykosken yläpuolista aluetta, Kuoksajärveä sekä Meltausjoen Välikosken yläpuolista aluetta (Unari), Ounasjoen Luonusaaren alapuolelta Enontekiön kunnanrajalle. Vesistöt sijaitsevat Rovaniemen kaupungin, Kittilän, Muonion, Enontekiön ja Sodankylän kuntien alueella.

Kalatalousalueen valuma-alueperusteiset rajat on esitetty karttaliitteessä (liite 1). Skaalattava kartta virallisista rajoista on nähtävillä Maanmittauslaitoksen Suomi.fi-kartat -palvelussa¹ ja Paikkatietoikkunassa².

2.1. Vesien omistus ja hallinta

Ounasjoen kalatalousalueen vesipinta-ala on yhteensä 38 368 hehtaaria. **Omistus on keskittynyt** järjestäytyneisiin **osakaskuntiin, Kemijoki Oy:öön ja valtion** vesiin, joita hallinnoi Metsähallitus. Kemijoki Oy on luovuttanut omistamiensa vesialueiden kalastusoikeuden hallinnan sopimuksilla osakaskunnille ja osin Metsähallitukselle.

2.2. Vesistön tila

Veden laatu ja kuormitus

Ounasjoen vesistö on yläosaltaan luonnontilainen ja Kittilän-Rovaniemen välillä lievästi kuormitettu. Ounasjoen yläosassa vesi on lievästi humuspitoista ja niukkaravinteista. Joen alajuoksulla veden humus- ja ravinnepitoisuudet jonkin verran kasvavat, mutta ravinteisuus on yleisesti ottaen edelleen karuhkolle vedelle ominainen, joskin järvivesissä on viitteitä rehevöitymisestä.

Ympäristöhallinnon tekemän **pintavesien tila-arvion** mukaan Ounasjoen pääuoma ja suurimmista sivujoista Tepastojoet, Pallasjoki, Levijoki, Lainiojoki ja Molkojoki ovat erinomaisessa ekologisessa tilassa. Muut virtavedet ovat hyvässä ekologisessa tilassa. Järvet ovat joko erinomaisessa tai hyvässä ekologisessa tilassa lukuun ottamatta Molkojärveä, jonka ekologinen tila on tyydyttävä.³

Keskeiset **pistekuormittajat** alueella ovat Kaukosen vesihuolto-osuuskunta Kaukosessa ja Levin Vesihuolto Oy Levillä, jotka kuormittavat Ounasjokea, sekä Agnico Eagle Finland Oy:n Kittilän kaivos, joka kuormittaa Seurujokea ja Loukisen pääuomaa.

Suositus: Vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden tulisi seurata Kittilän kaivoksen käytöstä aiheutuvia vaikutuksia kalastoon ja kalastukseen Seurujoessa ja ilmoittaa tarvittaessa havainnoistaan käyttötarkkailusta vastaavalle taholle tai viranomaiselle. Kalatalousalue seuraa

¹ Suomi.fi-palvelun verkko-osoite: <https://hkp.maanmittauslaitos.fi/hkp/published/fi/19522056-1d07-4841-b9f0-4398367311dd>.

² Paikkatietoikkunan verkko-osoite: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>. Kalatalousalueet on esitetty Karttatietovalikon Hallinnolliset yksiköt -valikossa.

³ Arvio perustuu vuosien 2012–2017 vedenlaatuaineistoihin. Pintavesien tilan luokitteluperusteet, ks. Aroviita ym. 2019.

Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman tulosten raportointia ja ottaa tulokset huomioon toimintasuunnitelmissaan ja edunvalvonnassaan.

Alueen **hajakuormitus** on lähtöisin pääasiassa valtion ja yksityisten maiden metsätalouden ojituksista, perkauksista ja muusta maanmuokkauksesta. Haitallisin vaikutus kohdistuu pienvesiin, erityisesti harjuksen ja paikallisen taimenen (tammukka/purotaimen) elinympäristöihin, joiden uomia metsä- ja suo-ojista kulkeutuva kiintoaine ja humus liettää ja tukkii. Voimakas ojitus heikentää myös alueen vedenpidätyskykyä, mikä äärevöittää ali- ja ylivirtaamia. Ojitusten ja ojien kunnostusten vesistövaikutukset jatkuvat vuosikymmeniä, joten jopa vanhat ja syöpyneet metsäojat kuormittavat vesistöjä edelleen ja aiheuttavat kalataloudellista vahinkoa.

Metsätalouteen liittyy ojitusten, lannoituksen ja uudishakkuiden ohella muuta vesistöihin paljon vaikuttavaa toimintaa, kuten metsätieverkoston ylläpitoa, vesistöjen ylityksiä, peruskorjauksia ja uusien teiden rakentamista aikaisempaa suuremmille autoille ja raskaammille kuormille. Nämä tekijät saattavat lisätä mm. vesistöjen kiintoainekuormitusta ja uomien hiekoittumista ajallisesti tai alueellisesti.

Suositus: Kalastusoikeuden haltijoiden tulisi tehostaa edunvalvontaa hajakuormitusta aiheuttavan metsätalouden ja maatalouden vesienhoidossa, niin että mahdollisia kalataloudellisia vahinkoja vesistöissä voitaisiin ehkäistä ja korjata aikaisempaa tehokkaammin. Edunvalvonnassa tulisi pyrkiä yhteistyöhön maanomistajien, viranomaisten ja vesistökunnostajien kanssa ja ottaa siinä huomioon mahdollisuuksien mukaan mm. ojituksia koskevat vesilain säädökset ja vesiensuojelun ja vesistökunnostusten rahoitusmahdollisuudet.

Vesistöjen ravinnepitoisuus ja kestävä saalistaso

Ympäristöhallinnon vedenlaatuaineistojen perusteella Ounasjoen kalatalousalueen vesistöt ovat kasvukauden (kesäkuun alusta syyskuun loppuun) keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden (P_{tot} 20 $\mu\text{g/l}$) perusteella **lievästi reheviä**⁴ ja vastaavasti kokonaistyyppipitoisuuden (N_{tot} 370 $\mu\text{g/l}$) perusteella karuja⁵.

Järvivesissä ravinnepitoisuudessa näyttää olevan nouseva suuntaus, niin että kasvukauden keskimääräinen kokonaisfosforipitoisuus olisi jo yli 20 $\mu\text{g/l}$ (kuva 1, A). Levämäärät alkavat kohota selvästi, kun P_{tot} -pitoisuus ylittää 20 $\mu\text{g/l}$, mikä alkaa näkyä veden laadussa. Tällainen rehevöityminen suosii särkikaloja. Virtavesissä vastaavaa ravinnepitoisuuden nousua ei ole havaittavissa (kuva 1, B).

Fosforipitoisuuteen perustuva rehevyysluokittelu on kalatalouden kannalta tärkeä ottaa huomioon, koska Ounasjoen vesistöt ovat kasvukauden pintaveden kokonaistyyppi- ja -fosforisuhteen (TN:TP=18) perusteella fosforirajoitteisia.⁶ Tämä tarkoittaa sitä, että fosforikuormitusta vähentämällä voidaan parhaiten ehkäistä tai hidastaa vesistöjen

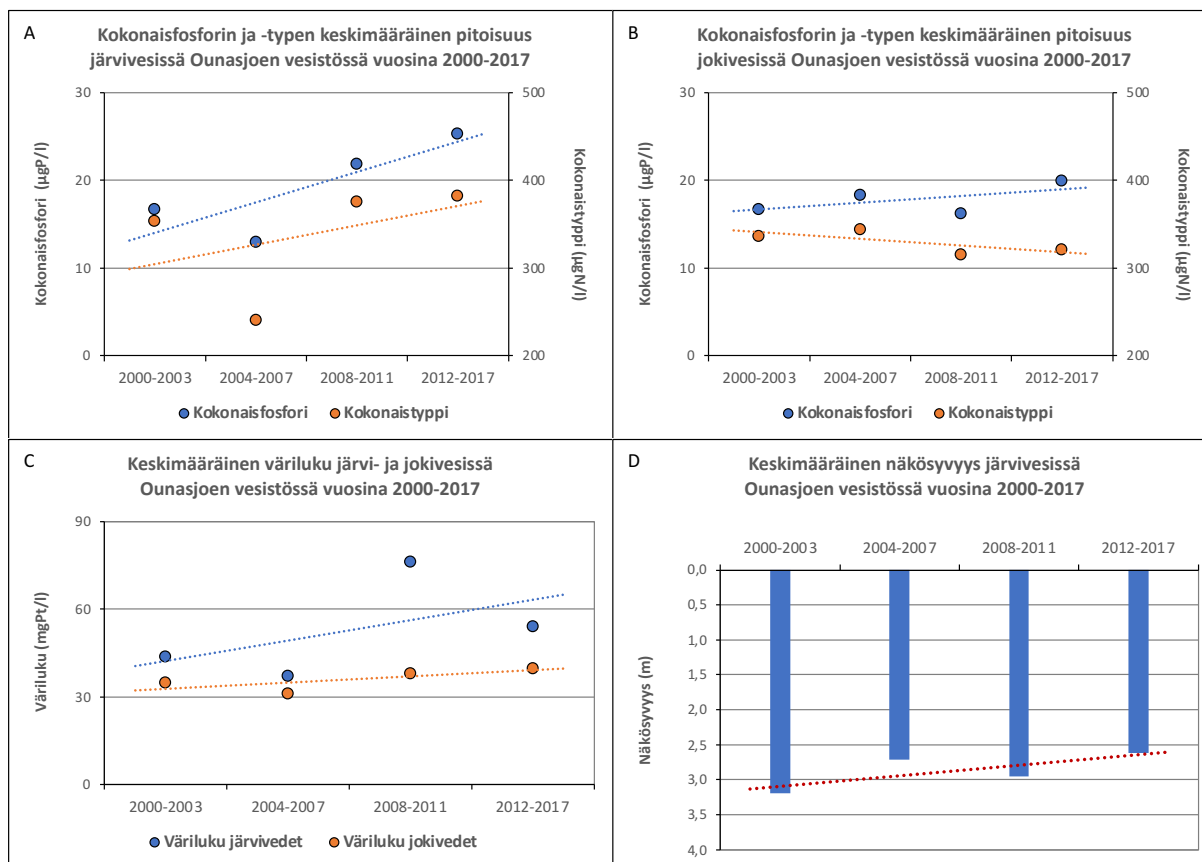
⁴ Oravaisen (1999) esittämä kokonaisfosforipitoisuuteen perustuva rehevyysluokitus: karu (< 10 $\mu\text{g/l}$), lievästi rehevä (10–20 $\mu\text{g/l}$), rehevä (20–50 $\mu\text{g/l}$), erittäin rehevä (50–100 $\mu\text{g/l}$), ylirehevä (> 1500 $\mu\text{g/l}$).

⁵ Forsbergin ja Rydingin (1980) esittämä kokonaistyyppipitoisuuteen perustuvat rehevyysluokitus: karu (< 400 $\mu\text{g/l}$), lievästi rehevä (400–600 $\mu\text{g/l}$), rehevä (600–1500 $\mu\text{g/l}$), erittäin rehevä (> 1500 $\mu\text{g/l}$).

⁶ Ks. esim. Pietikäinen & Räike 1999.

rehevöitymistä. Ounasjoen valuma-alueella se tarkoittaa lähinnä metsätalouden aiheuttaman ravinnekuormituksen⁷ vähentämistä vesiensuojelutoimin.

Veden väriluvun perusteella Ounasjoen vesistöt ovat tyypillisiä humusvesiä.⁸ Keskimääräisessä väriluvussa ei ole havaittavissa selvää muutosta suuntaan tai toiseen järvi- tai jokivesissä. Järvivesissä väriluku on vaihdellut huomattavasti eri mittausjaksoina 2000-luvulla (kuva 1, C). Väriluvun perusteella ei vaikuta siltä, että Ounasjoen vesistöissä olisi tapahtunut selvää veden tummumista (humuspitoisuuden kasvua) 2000-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Järvivesissä keskimääräinen näkösyvyys on hieman vähentynyt, mutta mittausjaksojen välillä on vaihtelua, joten selvää suuntausta siinäkään ei näytä olevan (kuva 1, D).

Kuva 1. Vedenlaatutietoja Ounasjoen kalatalousalueen järvi- ja jokivesistä vuosilta 2000–2017.⁹ Aineistoon sovitettu regressiosuora (ns. trendiviiva) on esitetty kaavioissa katkoviivalla. (Lähde: Ympäristöhallinnon avoimet ympäristötietojärjestelmät / vedenlaatu, Hertta 5.7, CC BY 4.0.)

⁷ Ounasjoen valuma-alueella fosforikuormituksesta 23 % on peräisin metsätaloudesta ja 5 % maataloudesta. Luonnonhuuhtouman osuus on 69 % fosforin kokonaiskuormituksesta. Typpikuormituksesta 13 % on peräisin metsätaloudesta ja 4 % maataloudesta. Luonnonhuuhtouman osuus on 71 % typen kokonaiskuormituksesta. Ounasjoen valuma-alueella tehtiin 2010-luvulla metsäojituksia n. 46 ha/v ja uudishakkuita 3 676 ha/v. Lähde: Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027. Osa 1. Vesienhoitoaluekohtaiset tiedot.

⁸ Ounasjoen vesistöjen keskimääräinen veden väriluku on 67 mgPt/l. Jokivedet ovat lievästi humuspitoisia (37 mgPt/l) ja järvivedet humuspitoisia (79 mgPt/l). Lievästi humuspitoisten vesien väriluku on välillä 20–40 mgPt/l ja humuspitoisten välillä 50–100 mgPt/l (ks. Oravainen 1999).

⁹ Kokonaisfosforin ja -typen pitoisuudet koskevat pintavesiä kasvukauden aikana kesäkuun alusta syyskuun loppuun. Väriluku kuvaa kevättalvella (1.1.–15.4.) mitattuja väriarvoja. Näkösyvyys kuvaa koko vuoden mitattuja arvoja.

Suositus: Vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden tulisi seurata järvien mahdollista rehevöitymistä ja särkikalajien runsastumista niissä sekä vesistöjen mahdollista tummumista ja olla tarvittaessa yhteydessä ympäristöviranomaisiin veden laatuun liittyvistä havainnoistaan.

Ounasjoen vesistöjen kokonaisfosforipitoisuudesta arvoituna **kestävä saalistaso** kalatalousalueen vesissä olisi noin **8–14 kg/ha**, järvivesissä lähempänä alarajaa ja jokivesissä, jotka yleisesti ottaen ovat järvivesiä tuottavampia, lähempänä ylärajaa.¹⁰

Kestävää saalistasoa ei voida sellaisenaan soveltaa yksittäiseen järveen tai jokeen tai tiettyyn kalalajiin. Esimerkiksi yksinomaan muikun kestävä hehtaarisaaletuottavassa muikkujärvessä voi olla 10–20 kg/ha. Kestävä saalistaso kuvaa yleisellä tasolla kalatalousalueen vesien keskimääräistä kestävä hehtaarisaaletuotusta kaikki kalastettavat lajit mukaan lukien.

Arviota kestävästä hehtaarisaaletuotuksesta käytetään tarvittaessa vertailutasona kalatalousalueen kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Riskivesistöt

Osa Ounasjoen valuma-alueen vesistöistä on luokiteltu Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoidon toimenpideohjelmassa ns. riskivesistöiksi. Riskivesistöillä tarkoitetaan sellaisia virta- ja järvivesiä, joiden tila on vaarassa muuttua hyvästä tai erinomaisesta ekologisesta tilasta¹¹ heikompaan suuntaan.

Virtavesistä riskivesiä ovat mm. Ala-Kerpuajoki, Raudastenoja ja Paskaoja, jotka ovat paikallisen taimenen elinaluetta, sekä Taapajoki, Loukinen ja Seurajoki, jotka ovat tärkeitä harjus- tai taimenvesiä. Riskivesiä ovat myös Marrasjoki ja Molkojoki, jotka ovat potentiaalisia lohijokia. Riskitekijöitä näillä alueilla ovat metsätalous, rakenteelliset muutokset¹² ja kaivostoiminta.

Ounasjoen riskivesistöt on lueteltu liitteessä (liite 2).

Suositus: Kalastusoikeuden haltijoiden olisi hyvä seurata riskivesistöiksi luokiteltujen vesistöjen kalataloudellista tilaa suunnitelmakauden aikana ja ilmoittaa tarvittaessa havainnoistaan ympäristöviranomaiselle.

Aikaisemmin tehdyt kunnostukset Ounasjoen alueella

Ounasjoella harjoitetun uiton uittosäännöt on kumottu ja niihin liittyviä kunnostuksia on tehty useilla alueilla Ounasjoen pääuomassa ja sivujoissa.

Metsähallitus kunnosti vuonna 2021 Meltausjoen alueella Perttausjoen pääuomaa- ja valuma-alueita joen yläosilla. Kunnostukset uomassa tehtiin pääosin käsitoimin ns. Hartijoki-menetelmällä

¹⁰ Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

¹¹ Vesistön hyvä ekologinen tila tarkoittaa, että kalojen, pohjaeläinten ja vesikasvien esiintymisessä ja lajistossa on korkeintaan vähäisiä ihmisen toiminnasta aiheutuvia muutoksia. Vesienhoidon tavoite on, että vesistöt olisivat vähintään hyvässä ekologisessa tilassa.

¹² Rakenteellisilla muutoksilla tarkoitetaan esim. patojen rakentamista, perkauksia, rantojen pengerryksiä ja muuta vastaavaa vesistöjen rakentamista.

sekä imuruoppaamalla ojittamisen sekä auraamisen vuoksi alueelta jokiuomaan kertynyttä hiekkaa. Valuma-alueella kunnostettiin n. 300 hehtaaria ojitetuista suoalueista takaisin luonnontilaisen kaltaiseksi.

Kumotut uittosäännöt ja kunnostetut kohteet on esitetty liitteessä (liite 3).

Ajantasainen tilanne kalatalousalueen vesistöjen pintavesien ekologisesta tilasta, pistekuormittajista ja virtavesikunnostuskohteiden sijainnista on nähtävissä SYKE:n Vesikartta-palvelussa.¹³

Vaellusesteet ja kalatiet

Ounasjoen vesistö on kansallisen kalatiestrategian kärkikohde, johon pyritään palauttamaan tai elvyttämään vähintäänkin osittain luonnonvaraisesti lisääntyvät merivaellusvaelluskalakannat.

Ounasjoen vesistössä itsessään ei ole merkittäviä keinotekoisia vaellusesteitä, pois lukien tierummut, joita alueella on lukuisilla metsäautoteillä ja myös yleisillä teillä. Tierumpuja ei ole inventoitu kattavasti. Ounasjoen alapuolisessa Kemijoessa on useita voimalaitospatoja, jotka estävät kalan kulun yläpuolisiin vesistöihin. Edellytyksenä vaelluskalakantojen palauttamiselle ja luontaisenmukaiselle elinkierrolle Ounasjoen vesistössä on toimiva vaellusyhteys Ala- ja Keski-Kemijoella.

Ala-Kemijoessa on kaksi toiminnassa olevaa kalatietä Isohaaran voimalaitospadossa. Taivalkosken voimalaitoksella on ollut vuodesta 2019 alkaen käytössä Kalasydän-järjestelmä, jonka avulla nousevia kaloja voidaan siirtää voimalaitospadon yli. Vuonna 2021 Taivalkoskella kokeiltiin ns. Smolttisydäntä, jonka avulla merelle vaeltavia vaelluspoikasia voidaan siirtää voimalaitoksen alapuolelle. Kemijoki Oy jätti vuonna 2022 aluehallintovirastoon lupahakemuksen kalauoman rakentamiseksi Taivalkosken vesivoimalaitoksen yhteyteen.

Kalatiestrategian tavoitteiden saavuttaminen Ounasjoella riippuu vaellusyhteyksien rakentamisen edistymisestä Ala- ja Keski-Kemijoella. Vaelluskalakantojen elvyttämistä Kemijoen vesistössä voidaan pitää osana vesienhoidon tavoitetta. Vaellusyhteyden saaminen Ounasjoelle vaatii kuitenkin aikaa, mikä on todettu myös Kemijoen vesienhoitosuunnitelmassa vuosille 2022–2027. Vesienhoitosuunnitelmassa määrittää Ala-Kemijoella ja Keski-Kemijoella ympäristötavoitteisiin on pidennetty luonnonolosuhteiden ylivoimaisuuden vuoksi. Perusteena on se, että ohitusratkaisujen suunnittelu ja hallinnolliset lupakäsittelyt sekä vaelluskalakantojen palautuminen vievät pitkän ajan, jopa vuosikymmeniä.¹⁴

Suositus: Ounasjoen kalatalousalue tekee pitkän tähtäimen yhteistyötä Ala-Kemijoella ja Perämeren ja Keski-Kemijoella kalatalousalueiden, Kemijoki Oy:n ja muiden velvoitteenhaltijoiden, viranomaisten, vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa toimivien vaellusyhteyksien saamiseksi Ala-Kemijoella Ounasjoen vesistöön saakka.

¹³ Verkkosoite: <http://paikkatieto.ymparisto.fi/vesikartta>.

¹⁴ Valtioneuvoston päätös YM/2021/68. Liite 13. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8076e013>

2.3. Kalataloudelliset velvoitteet

Kemijoen kalatalousvelvoite

Kemijoen säännöstelijälle (Kemijoki Oy ja PVO-Vesivoima Oy) on määrätty kalatalousvelvoite, joka pitää sisällään istutusvelvoitteen ja kalataloudellisen tarkkailuvelvoitteen. Kemijoen jokialueen vuosittainen pääistutusvelvoite on kolmen vuoden keskiarvona yhteensä 2 100 000 kpl 1-kesäistä sisävesisiin poikasta, 200 000 kpl harjusta ja siikaa sekä ja 60 000 kpl vähintään 20 cm:n pituista vaellusikäistä järvitaimenen tai muiden lohensukuisten sisävesikalojen poikasta. Istutukset osa-alueittain kesken on jaettu pinta-alojen mukaan. Ounasjoen velvoite on 380 000 kpl 1-kesäistä siikaa ja 10 860 kpl vähintään 20 cm:n pituista taimenta. Tästä määrästä Ounasjoen kalatalousalueen vesistöihin tuleva velvoite on 329 420 kpl siikaa ja 9 412 kpl taimenta, eli molempien lajien osalta 87 % Ounasjoen velvoitteesta. Loput Ounasjoen velvoitteesta istutetaan Enontekiön kunnan alueelle.

Kalatalousvelvoite on joustava istutettavien kalamäärien ja lajien suhteen sillä edellytyksellä, ettei velvoitteen rahallinen arvo muutu.

Muut kalatalousvelvoitteet

Kittilän kaivokselle (Agnico Eagle) on ympäristöluvassa määrätty istuttaa vuosittain kaivoksen vaikutusalueelle Seurujokeen ja Loukiseen yhteensä 5 000 kpl yksivuotiaista taimenen poikasta. Kaivosyhtiölle on määrätty myös 3 000 euron kalatalousmaksu, jolla on istutettu vuodesta 2018 lähtien harjusta.¹⁵ Kaivosyhtiön on myös tarkkailtava kaivosvesien vaikutusalueelta Seurujoesta pyydystettyjen kalojen käyttökelpoisuutta ja raskasmetallipitoisuuksia.

Kalatalousvelvoitteiden käytön kehittäminen

Kalatalousvelvoitteiden joustavaa käyttöä kehitetään kalakantojen hoitoon yhteistyössä velvoitteenhaltijoiden, viranomaisten, vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden kanssa määrävuosin niin, että se tukee alueen alkuperäisten tai istutusperäisten vaellus- tai paikallisten kalakantojen luontaista lisääntymistä ja elinkiertoa.

Kemijoen kalanhoitovelvoitteen muutos

Lapin ELY-keskus jätti vuonna 2017 Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon hakemuksen Kemijoen kalanhoitovelvoitteen muuttamiseksi. Ounasjoen silloinen kalastusalue on puoltanut velvoitteiden päivitystä Aluehallintovirastolle antamassaan muistutuksessa.

¹⁵ Ympäristöluvassa määrättyjen velvoitteiden lisäksi Loukiseen suunnitellaan (vuoden 2021 tilanne) istutettavaksi vuosittain 7 000 kpl yksivuotiaita taimenen poikasia ja maksamaan kalatalousmaksua aikaisemman 3 000 euron sijasta 5 000 euroa. Loukiselle istutetaan vuosittain myös voimayhtiöiden velvoitteena kolmikesäisiä (2+) taimenenpoikasia ja yksikesäisiä (0+) harjuksen poikasia. (Paksuniemi 2021.)

3. Suunnitelma Ounasjoen pääuomalle, Meltausjoelle ja Loukisen vesistölle

Ounasjoen pääuoman, Meltausjoen ja Loukisen vesistön suunnittelualue kattaa mainitut vesistöt pois lukien alueilla sijaitsevat järvet. Suunnittelualue on esitetty karttaliitteessä (liite 9, kuva 1).

3.1. Perustiedot kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta

3.1.1. Kalakantojen ja kalastuksen nykytila Ounasjoen pääuomassa

Seuraavassa esitetään yhteenveto Ounasjoen pääuoman kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta alueella tehtyjen sähkökoekalastusten ja kalastustiedusteluiden sekä osakaskuntien tekemien havaintojen pohjalta.

Lopuksi esitetään kalatalousalueen hallituksen tavoitteenasettelun pohjaksi tekemä pohdinta Ounasjoen pääuoman vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

Kalakannat

Ounasjoen pääuoman koskikalastosta on sähkökoekalastuksiin liittyvää tietoa (ks. liite 5, taulukko 1.). Yksilömäärällä mitattuna koskikalaston valtalajit ovat mutu ja kirjoeväsimplu. Nämä lajit yhdessä **ahvenen** ja **taimenen** kanssa muodostavat biomassalla mitattuna koskikalaston valtalajiston. Taimenkannat tosin ovat melko heikot joen yläosaa lukuun ottamatta. Lisäksi **made** ja **hauki** kuuluvat pääuomalla koskikalastoon. **Harjus** ei näy sähkökoekalastuksissa heikon pyydettävyyden vuoksi koskikalaston valtalajina, mutta voidaan olettaa, että Ounasjoen pääuoman harjuskanta on myös suhteellisen vahva.

Ounasjoessa on luontainen **siikakanta** (jokisiika), mutta siihen on istutettu myös vaellus-, pohja- ja planktonsiikaa. Osakaskuntien havaintojen mukaan siikakanta on heikko.

Osakaskuntien havaintojen mukaan Ounasjoen madekanta on heikko ja made on paikoitellen vähentynyt. Haukikanta on puolestaan vahva ja sen nähdään runsastuneen. Ahvenkantaa pidetään kohtalaisena. **Vajaasti hyödynnettyjen lajien** kannat ovat paikoitellen vahvoja, mm. seipikanta on runsas ja ehkä lisääntynyt. Harjus- ja taimenkantoja pidetään kohtalaisina.

Ounasjoen kalatalousalueen jokivesien kasvukauden keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden ja jokivesien tuottavuuden perusteella arvioituna kalabiomassa Ounasjoen pääuomassa olisi noin 80 kg/ha, josta voitaisiin kalastaa kestävästi 8–12 kg/ha.¹⁶ Arvio ei sisällä istutuksia ja niistä saatavaa saalista, mikä on tarvittaessa lisättävä kestävä kalastuksen hehtaarisaalessa. Arvioitua hehtaarisaalessa voidaan käyttää vertailutasona Ounasjoen vesistön virtavesien saalis seurannassa.

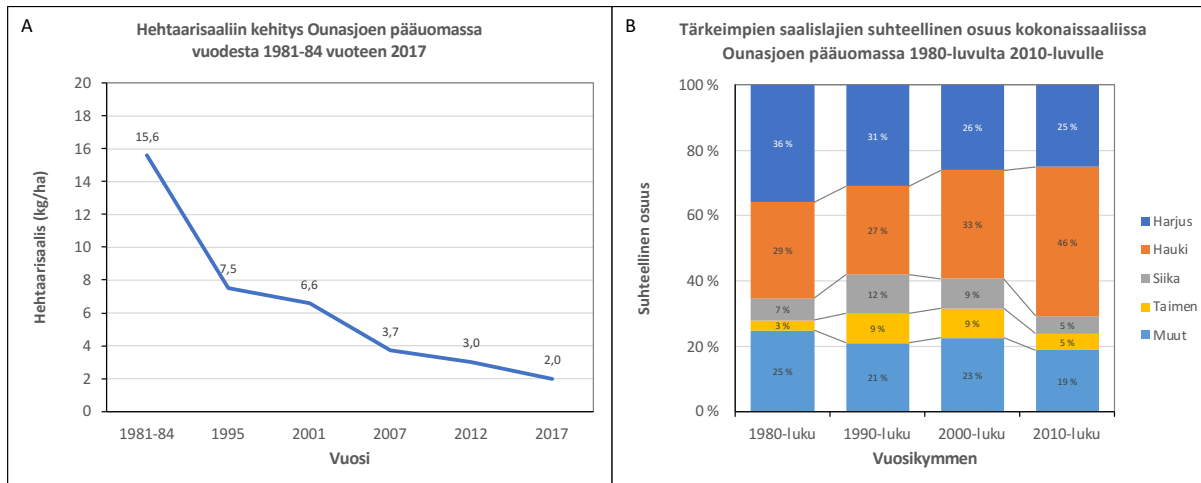
¹⁶ Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

Kalastus

Ounasjoen pääuoman kalastuksesta on olemassa Kemijoen velvoitetarkkailuun liittyvää seurantatietoa, johon tässä esitetty kalastuksen nykytilan kuvaus enimmältään perustuu.

Kalastuksen määrä on vähentynyt merkittävästi Ounasjoella vuosituhannen vaihteen jälkeen. Tämä on nähtävissä myös keskimääräisen hehtaarisaaalin laskuna. Hehtaarisaaali oli 1980-luvulla yli 15 kg/ha, mutta jo 1990-luvun lopulla se oli puolet tästä. Vuonna 2017 tehdyssä kalastustiedustelussa hehtaarisaaali oli enää 2 kg/ha (kuva 2, A).¹⁷ Ravinnepitoisuuteen perustuvaan kestävään saalistasoon (8–14 kg/ha) verrattuna **Ounasjoen pääuoma** on ollut vuosituhannen vaihteen jälkeen kalataloudellisesti **alikalastettu**.

Kalastukselle tärkeimmät lajit: Ounasjoen pääuomassa kalastukselle tärkeimmät lajit ovat **hauki** ja **harjus**, joiden yhteenlaskettu osuus on ollut viimeisten neljänkymmenen vuoden ajan runsaat 60 % kokonaissaaliista. Hauen suhteellinen osuus Ounasjoen pääuoman kokonaissaaliissa on kasvanut voimakkaasti 2010-luvulle tultaessa. Harjuksen osuus on puolestaan jonkin verran laskenut. (Kuva 2, B.)

Kuva 2. Keskimääräinen hehtaarisaaali Ounasjoen pääuomassa¹⁸ 1980-luvulta 2010-luvulle (A) ja kalastukselle tärkeimpien lajien suhteellinen osuus kokonaissaaliissa Ounasjoen pääuomassa 1980-luvulta 2010-luvulle (B). (Muokattu raporteista Lapin ympäristökeskus 2001 ja s.a., Autti 2014, Paksuniemi 2019.)

Vuosina 2012 ja 2017 tehtyjen velvoitetarkkailun kalastustiedustelujen¹⁹ mukaan hauen saalisosuus kokonaissaaliista oli 43–49 % kalatalousalueen vesillä Ounasjoen pääuoman ala-, keski- ja yläjuoksulla. Hauen suhteellinen osuus kokonaissaaliista oli siis käytännössä yhtäläinen kalatalousalueen vesillä koko Ounasjoen pääuomassa. Harjuksen osuus oli myös lähes yhtäläinen, 26–32 %, eri alueilla, lukuun ottamatta Kuusajoen – Hossansalmen aluetta, jossa harjuksen osuus

¹⁷ Ounasjoen pääuoman vesipinta-ala velvoitetarkkailun tiedustelualueella on n. 4 100 ha. Hehtaarisaaalista vastaava kokonaissaali oli 1980-luvun alussa 64 tn, josta se väheni vuoteen 2017 mennessä seuraavasti: 31 tn (1995), 27 tn (2001), 15 tn (2007), 12 tn (2012) ja 8 tn (2017).

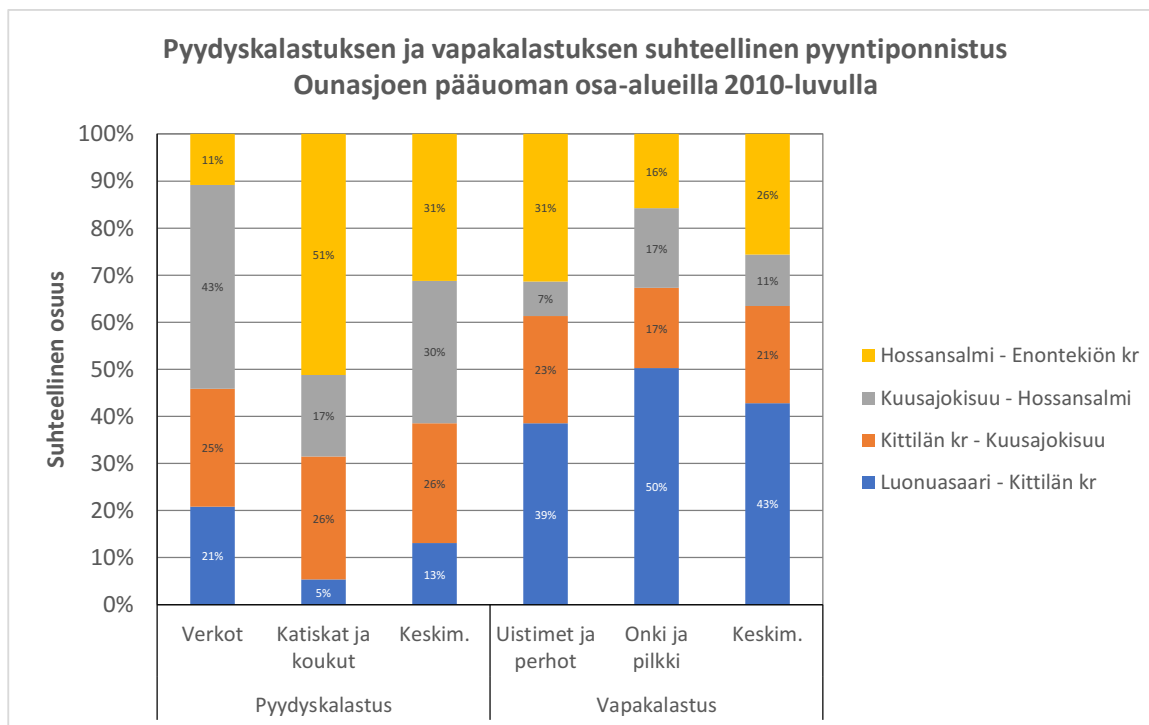
¹⁸ Ounasjoen pääuomalla tarkoitetaan tässä velvoitetarkkailun tiedustelualueutta Luonusaaresta Ounasjärven luusuaan (ks. liite 5, kuva 5).

¹⁹ Autti 2014, Paksuniemi 2019.

kokonaissaaliista oli 13 %, eli vajaa puolet muiden alueiden vastaavasta osuudesta. Saalisosuuksia eri osa-alueilla on kuvattu kaavioina liitteessä (liite 5, kuvat 1–2).

Saalis pyyntimuodoittain: Ounasjoen pääuomassa kokonaissaaliista 46 % kalastettiin verkoilla ja muilla seisovilla pyydyksillä ja 54 % vapavälinein. **Pyydyskalastuksen** saaliista yli puolet oli **haukea** ja neljännes **ahventa** ja **siikaa**. **Vapakalastuksen** saaliista 43 % oli **harjusta** ja 37 % **haukea**. Kokonaissaaliin lajijakaumaa pyydyskalastuksessa ja vakalastuksessa on kuvattu kaavioina liitteessä (liite 5, kuvat 3–4).

Hehtaarisaa: Hauen keskimääräinen hehtaarisaa Ounasjoen pääuomassa oli 2010-luvulla 1,1 kg/ha ja harjuksen 0,6 kg/ha, mitä voidaan pitää kestävässä tasossa kummallekin lajille kantojen nykytila huomioon ottaen (kestävä tapa nostaa harjuksen hehtaarisaa on kalojen keskikokoon kasvattaminen kalastusta ja pyyntimittoja säätelemällä). Sen sijaan ahvenen ja särkikalajien hehtaarisaa oli vain vajaa 0,5 kg/ha. Näiden lajien kannat ovat selvästi alikalastettuja. Ahvenen ja särjen kestävä saalispotentiaali Lapin järvivesissä on vesistön karuudesta tai rehevyydestä riippuen suuruusluokaltaan 1,2–6,0 kg/ha särjelle ja 1,0–2,4 kg/ha ahvenelle.²⁰ Järvivesille arvioitua saalispotentiaalia voidaan käyttää hyvin pohjana ahvenen ja särkikalajien kestäväälle hehtaarisaa Ounasjoen suvantoalueilla.

Kuva 3. Suhteellinen pyyntiponnistus pyydyskalastuksessa ja vakalastuksessa osa-alueittain Ounasjoen pääuomassa 2010-luvulla (Kittilän kr = Kittilän kunnanraja, Enontekiön kr = Enontekiön kunnanraja). (Muokattu raporteista Autti 2014 ja Paksuniemi 2019.)

Pyyntiponnistus: Vuosina 2012 ja 2017 tehtyjen velvoitetarkkailun kalastustiedustelujen²¹ mukaan **vapakalastus** oli suhteellisella pyyntiponnistuksella mitattuna **keskittynyt Ounasjoen alaosalle**

²⁰ Ks. Ruokonen ym. 2019.

²¹ Autti 2014, Paksuniemi 2019.

(Luonuaasaaren alueelta Kittilän kunnanrajalle). **Pyydyskalastusta** sen sijaan harjoitettiin pyyntiponnistuksella mitaten **suhteellisen tasaisesti** muilla alueilla paitsi joen alaosalla. (Kuva 3.)

Kalastusluvut: Ounasjoen pääuomalla kalastetaan **Ounasjoen yhtenäisluvalla** ja **osakaskuntien luvilla** sekä **yleiskalastusoikeuksin**. Myytyjen kalastuslupien määrä alueella on laskenut koko 2000-luvun ajan. Yhtenäisluvan lunastaneista runsas 80 % on ulkopaikkakuntalaisia ja osakaskunnan luvan lunastaneista vastaavasti noin puolet.

Kalastusta palvelevat rakenteet: Ounasjokivarressa on useita veneenlaskupaikkoja sekä laavuja lähinnä kylien läheisyydessä. Kalastuskohteet ovat yleisesti ottaen helposti saavutettavia.

Kalastusrajoitukset: Alueella on Lapin ELY-keskuksen päätöksillä vahvistettuja kalastamista koskevia kieltoja ja poikkeuksia kalastuslain ja asetusten säädöksistä. Voimassa olevat kalastussäännöt, kiellot, rajoitukset ja lupaehdot kalastuskiintiöineen voi tarkistaa osakaskunnista ja Metsähallituksen (www.eraluvat.fi) sivuilta sekä yleiskalastuskiellossa olevien vesien osalta Kalastusrajoitus.fi-palvelusta (<https://kalastusrajoitus.fi>).

Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat

Ounasjoen pääuoman **vahvuuksia** ovat elinvoimaiset luontaiset kalakannat ja maine luonnontilaisena, puhtaana vetenä. Alueella on monentyyppisiä jokijaksoja, jotka mahdollistavat erilaisia kalastustapoja ja alueen saavutettavuus on hyvä. Yhteislupa-alue on kattava. Vahvuuksia voidaan hyödyntää markkinoimalla ja nostamalla Ounasjoen imagoa kalastuskohteena myös muiden lajien kuin harjuksen ja taimenen osalta.

Ounasjoen pääuoman **heikkouksia** ovat mm. harjuksen pieni saaliskoko, vähentynyt kalastus (alikalastus) ja kalastustietouden häviäminen. Alaosan koskien saavutettavuus on huono ulkopaikkakuntalaisille ja veneestä kalastaminen on haastavaa, jos ei tunne vesiä. Alueella on veneenlaskupaikkoja, mutta kosket ovat kovia. Heikkouksiin voidaan vastata tuomalla esiin alueen kalastusmahdollisuuksia mm. opastetussa kalastuksessa sekä edistämällä kalastusperinteen jatkumista.

Ounasjoen pääuoman **mahdollisuudet** liittyvät saalisvarmoihin isoihin kaloihin, jotka houkuttelevat kalastusmatkailijoita. Opastettu venekalastus vaatii saalisvarmuuden, mikä on jo olemassa suvantoalueiden suurhaukien kohdalla. Kotimaisen kalastusmatkailijat ovat usein omatoimikalastajia, joten ulkomaalaisten kalastusmatkailijoiden kiinnostusta alueeseen tulisi lisätä. Mahdollisuuksien hyödyntämisessä avainasemassa on mm. yhteistyö Rovaniemen, Levin ja Pallas-Ounastunturin matkailukeskittymien kanssa kalastukseen liittyvien palvelujen tuottamiseksi.

Ounasjoen pääuoman **uhkia** ovat kalastuspaineen väheneminen edelleen ja ilmastonmuutoksen seurauksena vesistökuormituksen mahdollinen lisääntyminen sadannan ja valunnan kasvaessa. Uhkana on myös Kittilän kaivosalueen laajentuminen ja mahdolliset uudet kaivokset. Uhkiin voidaan vastata tuomalla esiin alueen kalastusmahdollisuuksia ja edistämällä vesiensuojelua valuma-alueilla edunvalvonnan keinoin.

Nelikenttätarkastelu on esitetty taulukkona liitteessä (liite 4, taulukko 1).

3.1.2. Kalakantojen ja kalastuksen nykytila Meltausjoessa

Seuraavassa esitetään yhteenveto Meltausjoen kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta alueella tehtyjen sähkökoekalastusten ja kalastustiedusteluiden pohjalta.

Lopuksi esitetään kalatalousalueen hallituksen tavoitteenasettelun pohjaksi tekemä pohdinta Meltausjoen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

Kalakannat

Meltausjoen kalastorakenteesta ja kantojen tilasta ei ole olemassa selvityksiä tai tutkimuksiin perustuvaa ajantasaista tietoa.

Meltausjoella vuonna 1995 tehdyissä sähkökoekalastuksissa saatiin saaliiksi taimenta, harjusta, madetta, mutua, kirjoeväsimplua ja kivisimplua. Koskialueiden valtalajina oli kirjoeväsimplu. Simppujen ja mudun osuus koskikalaston kokonaisbiomassasta oli 84 %, kun taimenen ja harjuksen biomassa oli vain noin 2 %. Koskialueiden kokonaiskalabiomassaksi arvioitiin 65 kg/ha.

Ounasjoen kalatalousalueen jokivesien kasvukauden keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden ja jokivesien tuottavuuden perusteella arvioituna Meltausjoen kalabiomassa olisi noin 80 kg/ha, josta voitaisiin kalastaa kestävästi 8–12 kg/ha.²² Arvio ei sisällä istutuksia ja niistä saatavaa saalista, mikä on tarvittaessa lisättävä kestävä kalastuksen hehtaarisaalessa. Arvioitua hehtaarisaalessa voidaan käyttää vertailutasona Meltausjoen vesistön virtavesien saalis seurannassa.

Paikallisesti **harjuskannan** osalta on olemassa hieman tuoreempaa tietoa. Helsingin Perhokalastajat ry koekalasti perhovälinein Meltausjoella **Vanha-Aution koskialueella** vuosina 2013 ja 2017. Pyynti keskittyi harjukseen. Vuonna 2013 harjusten ”keskikoko asettui selkeästi mittakalaluokkaan”. Vuonna 2017 harjusten keskipituus oli luokassa 25–35 cm. Molempina vuosina saaliiksi saatiin useita pituudeltaan yli 40 cm:n harjuksia.²³

Kalatalousalueen oman asiantuntemuksen mukaan Meltausjoessa on vahva harjuskanta ja suvantoalueilla kookkaaksi kasvava **siikakanta**. Sivujoissa on elinvoimainen **taimenkanta**. Perttausjoessa on kohtalainen taimenkanta ja isokokoiseksi kasvava harjuskanta. Meltausjokea on mahdollista kehittää suurharjuskanteeksi.

Meltausjoen vesistössä on myös vahva **haukikanta**.

Kalastus

Kalastuksen nykytilasta Meltausjoella ei ole selvityksiä perustuvaa ajankohtaista tietoa.

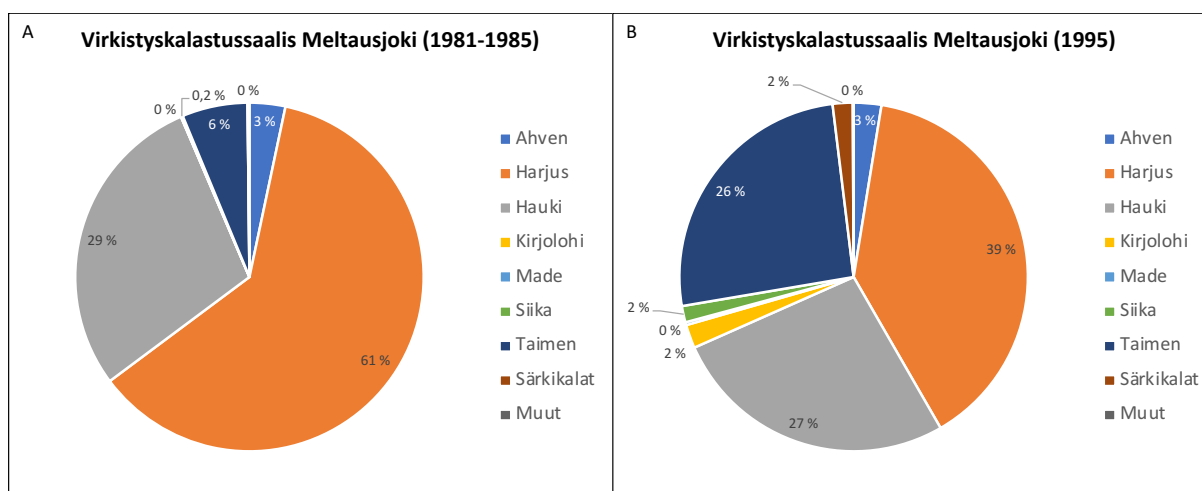
Kalastukselle tärkeimmät lajit: Meltausjoen virkistyskalastuksesta 1980- ja 1990-luvulla tehtyjen selvitysten mukaan tärkeimmät saalislajit olivat **harjus**, **hauki** ja **taimen** (kuva 4), jotka ovat kalatalousalueen oman arvion mukaan keskeiset lajit myös nykyisessä kalastuksessa (2020-luvun alun tilanne).

²² Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

²³ Helsingin Perhokalastajat ry 2013 ja 2017.

Hehtaarisaaalis: Vuosina 1981–1985 Meltausjoen silloisella virkistyskalastusalueella (55 ha) arvio kokonaissaaliista oli keskimäärin 590 kg, eli noin 10 kg/ha, josta harjusta 6 kg/ha ja haukea 3 kg/ha. Vuonna 1995 arvio Meltausjoen virkistyskalastussaaaliista oli 6 277 kg. Virkistyskalastusalue kattoi koko joen (234 ha). Hehtaarisaaalis vuonna 1995 oli siis 27 kg/ha, josta harjusta 10 kg/ha, haukea 7 kg/ha ja taimenta 7 kg/ha.²⁴

Meltausjoen hehtaarisaaalis 1980-luvulla vastaa muiden lappilaisten ja peräpohjalaisten jokien hehtaarisaaalista samalla vuosikymmenellä: Enontekiön puoleisella Ounasjoella hehtaarisaaalis oli 8 kg/ha, peratulla Raudanjoella 6 kg/ha ja Sodankylän Sattasjoella 11 kg/ha. Vuoden 1995 korkeaa hehtaarisaaalista selittävät osin jokeen tehtyt istutukset harjuksella ja pyyntikokoisella taimenella. Ilman istutuksia arvioitu hehtaarisaaalis olisi ollut 21 kg/ha²⁵, mikä tarkoittaisi sitä, että Meltausjoen kalastus vuonna 1995 olisi ollut **ylikalastusta**, jos hehtaarisaaalista verrataan edellä esitettyyn kokonaisfosforipitoisuuteen perustuvaan kestävään hehtaarisaaalisarvioon (8–12 kg/ha). Yksittäisenä tai satunnaisina vuosina tapahtuva ylikalastus ei ole haitallista vahvoille tai kohtuullisillekaan kalakannoille, mutta usein toistuvana tai jatkuvana se väistämättä johtaa ylikalastettujen kantojen romahdukseen, josta toipuminen kestää vuosia.

Kuva 4. Virkistyskalastuksen kokonaissaaliin suhteellinen lajijakauma Meltausjoella 1980-luvun alussa (A) ja vuonna 1995 (B). (Muokattu aineistosta Lapin ympäristökeskus 1998.)

Kalastusluvut: Meltausjoen pääuomalla kalastetaan **Metsähallituksen vapaluvalla** (vuonna 2022 *Meltausjoki 2561*, joka on Meltausjoen yhtenäislupa) ja **yksityisten vesialueen omistajien luvilla**. Muualla Meltausjoen vesistössä kalastetaan **Metsähallituksen vapaluvalla** (vuonna 2022 *Länsi-Lapin vapalupa 2410*), **osakaskuntien luvilla** sekä **yleiskalastusoikeuksin**. Meltausjoen pääuomalla Metsähallituksen myymien vapalupien määrä on yli kaksinkertaistunut vuosien 2017 ja 2021 välillä²⁶. Vuonna 2020 myytyjen lupien määrä kasvoi 60 % vuodesta 2019. Lupamäärä on kuitenkin edelleen noin puolet 1990-luvun lupamäärästä.

²⁴ Lapin ympäristökeskus 1998b.

²⁵ Lapin ympäristökeskus 1998b.

²⁶ Markku Vierelä, Metsähallitus 2022.

Kalastusta palvelevat rakenteet: Meltausjokivarressa on useita Metsähallituksen ylläpitämiä laavuja ja vuokrakämppejä (ks. www.eraluvat.fi). Kalastuskohteet ovat yleisesti ottaen helposti saavutettavia.

Kalastusrajoitukset: Alueella on Lapin ELY-keskuksen päätöksillä vahvistettuja kalastamista koskevia kieltoja ja poikkeuksia kalastuslain ja asetusten säädöksistä. Voimassa olevat kalastussäännöt, kiellot, rajoitukset ja lupaehdot kalastuskiintiöineen voi tarkistaa osakaskunnista ja Metsähallituksen (www.eraluvat.fi) sivuilta sekä yleiskalastuskiellossa olevien vesien osalta Kalastusrajoitus.fi-palvelusta (<https://kalastusrajoitus.fi>).

Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat

Meltausjoen **vahvuuksia** ovat istutuksin hoidettu vahva harjuskanta. Suvantoalueilla on isoja haukia ja kookas siikakanta. Alue on paikoitellen helposti saavutettavissa. Sivujoissa on vahva tai kohtalainen taimenkanta. Meltausjoen alue on monipuolinen jokialue, joka on suosittu melontakohde. Vahvuuksia voidaan hyödyntää kehittämällä Meltausjokea erityiskalastuskohteena ja suurharjusvetenä.

Meltausjoen **heikkous** on perustavanlaatuinen tiedon puute kalakannoista. Tätä voidaan helpottaa keräämällä kalanäytteitä ja tekemällä kalasto- ja kalastusselvitys alueella.

Meltausjoen **mahdollisuudet** liittyvät saalisvarmoihin isoihin kaloihin, jotka houkuttelevat kalastusmatkailijoita. Mahdollisuuksien hyödyntämisessä yhteistyö Rovaniemen matkailukeskittymien kanssa on tärkeää kalastukseen liittyvien palvelujen tuottamiseksi.

Meltausjoen **uhkia** on metsänkäsittelyn tehostumisesta aiheutuvat ravinnepäästöt. Uhkiin voidaan vastata edistämällä metsätalouden vesiensuojelua valuma-alueilla edunvalvonnan keinoin.

Meltausjoen nelikenttätarkastelu on esitetty taulukkona liitteessä (liite 4, taulukko 2).

3.1.3. Kalakantojen ja kalastuksen nykytila Loukisen vesistössä

Seuraavassa esitetään yhteenveto Loukisen vesistön kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta alueella tehtyjen sähkökoekalastusten ja kalastustiedusteluiden pohjalta sekä osakaskuntien tekemien havaintojen pohjalta.

Lopuksi esitetään kalatalousalueen hallituksen tavoitteenasettelun pohjaksi tekemä pohdinta Loukisen vesistön vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

Kalakannat

Loukisen vesistön koskikalastosta on Kittilän kaivoksen kalataloustarkkailuun ja VPD-tarkkailuun liittyvää sähkökoekalastustietoa. Tiedoista on hyötyä kalatalousalueelle lähinnä koskikalaston lajikoostumuksen kuvaajana.

Vuosina 2014, 2018 ja 2020 Kittilän kaivoksen tarkkailussa tehtyjen koekalastusten perusteella Seurujoen kalastossa valtalajeina ovat kirjoeväsimplu, **taimen** ja mutu. Seurujoessa on myös vahva **harjuskanta** (ks. liite 5, taulukko 1). Loukisessa valtalajeina ovat simput ja mutu. Taimenta

esiintyy tyypillisesti Kiistalan kylän alapuolisilla osilla.²⁷ Kalatalousalueen oman asiantuntemuksen mukaan Loukisen alaosassa on vahva **haukikanta** ja Seurujoessa, Lismajoessa ja Rourajoessa esiintyy taimenta ja harjusta.

Kapsajoessa valtalajeina ovat kirjoeväsimplu ja mutu (ks. liite 5, taulukko 1). Kapsajoen yläjuoksu on tyypillistä **purotaimenvesistöä**²⁸. Kalatalousalueen oman asiantuntemuksen Kapsajoki on perhemelontakohde, jossa on hyvä kalakanta ja yläosalla hyvä taimenkanta.

Osakaskuntien havaintojen mukaan alueen haukikanta on runsas ja hauki lisääntyy erittäin hyvin. **Madekanta** on heikko ja katomassa. **Ahvenkanta** on kohtalainen ja ahven lisääntyy hyvin. **Siikakantaa** pidetään kohtalaisena. **Vajaasti hyödynnettyjen lajien** kannoissa ei ole tapahtunut muutoksia, mutta lajit lisääntyvät hyvin. Taimen- ja harjuskannat ovat osakaskuntien mukaan pysyneet alueella ennallaan.

Ounasjoen kalatalousalueen jokivesien kasvukauden keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden ja jokivesien tuottavuuden perusteella arvioituna kalabiomassa Loukisen vesistössä olisi noin 80 kg/ha, josta voitaisiin kalastaa kestävästi 8–12 kg/ha.²⁹ Arvio ei sisällä istutuksia ja niistä saatavaa saalista, mikä on tarvittaessa lisättävä kestäväan kalastuksen hehtaarisaalessarvioon. Arvioitua hehtaarisaalessa voidaan käyttää vertailutasona Loukisen vesistön virtavesien saalis seurannassa.

Kalastus

Loukisen vesistön kalastuksesta on suhteellisen ajantasaista Kittilän kaivoksen tarkkailuun liittyvää kalastustiedustelutietoa.

Kalastukselle tärkeimmät lajit: Loukisen alueella vuosina 2006–2012 tehtyjen Kittilän kaivoksen velvoitetarkkailuun liittyvien kalastustiedustelujen mukaan tärkeimmät saalislajit Seurujoella olivat **harjus, taimen** ja **hauki** (kuva 5, A) ja Loukisella **harjus, hauki, ahven** ja **taimen** (kuva 5, B). Alueella tehdyn kalastuskirjanpidon mukaan harjus, taimen ja hauki olivat kalastukselle keskeiset lajit myös 2010-luvulla vuoteen 2020 saakka (kuva 6).

Hehtaarisaalessa: Loukisen vesistössä tehtyjen kalastustiedustelujen tulosten mukaan hehtaarisaalessa on vaihdellut välillä 7–27 kg/ha Loukisessa ja välillä 7–34 kg/ha Seurujoessa (ks. taulukko 1). Molemmilla alueilla on **viitteitä ylikalastuksesta**, jos hehtaarisaalessa verrataan edellä esitettyyn kokonaisfosforipitoisuuteen perustuvaan kestäväan hehtaarisaalessarvioon (8–12 kg/ha). Yksittäisenä tai satunnaisina vuosina tapahtuva ylikalastus ei ole haitallista vahvoille tai kohtuullisillekaan kalakannoille, mutta usein toistuvana tai jatkuvana se väistämättä johtaa ylikalastettujen kantojen romahdukseen, josta toipuminen kestää vuosia.

Kalastusluvut: Loukisen vesistön virtavesissä kalastetaan **Metsähallituksen vapaluvilla** (vuonna 2022 *Kapsajoki 2535* ja *Länsi-Lapin vapalupa 2410*) sekä **osakaskuntien** ja **yksityisten vesialueen omistajien luvilla**, ja **yleiskalastusoikeuksin**. Kapsajoessa Metsähallituksen myymien vapalupien määrä on yli kolminkertaistunut vuosien 2017 ja 2021 välillä³⁰. Vuonna 2020 myytyjen lupien määrä kasvoi 60 % vuodesta 2019. Yleisesti ottaen alueen pyydyskalastus on vähentynyt

²⁷ Paksuniemi 2021.

²⁸ Lapin vesi- ja ympäristöpiiri 1992.

²⁹ Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

³⁰ Markku Vierelä, Metsähallitus 2022.

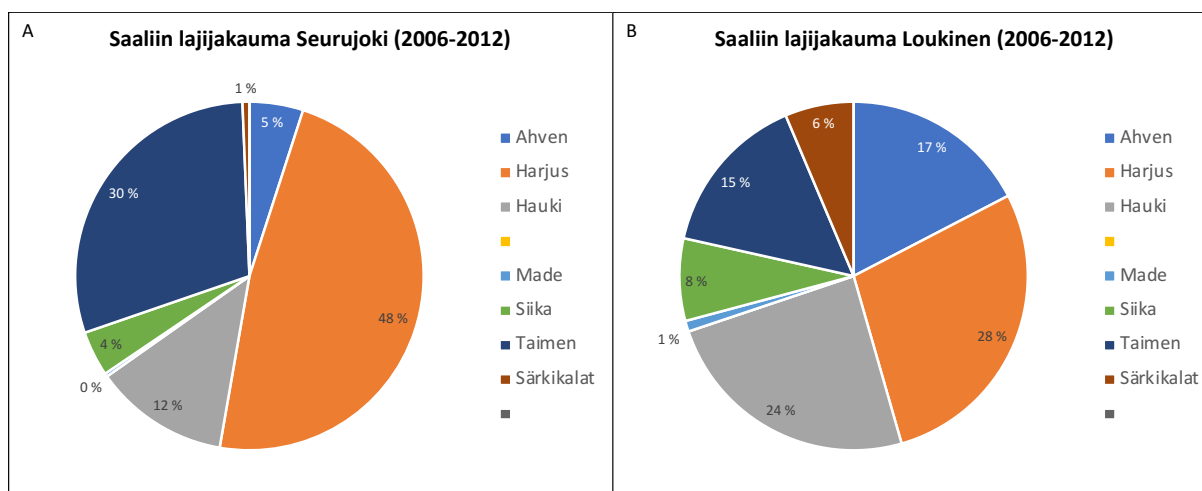
merkittävästi. Se näkyy myös siinä, että kirjanpitokalastajia on ollut vaikea saada velvoitetarkkailuun.

Kalastusta palvelevat rakenteet: Kapsajoella on Metsähallituksen ylläpitämä autiotupa (ks. www.eraluvat.fi). Muualla Loukisen vesistöalueella on kotia ja laavuja lähinnä kylien läheisyydessä. Kalastuskohteet ovat yleisesti ottaen helposti saavutettavia.

Kalastusrajoitukset: Alueella on Lapin ELY-keskuksen päätöksillä vahvistettuja kalastamista koskevia kieltoja ja poikkeuksia kalastuslain ja asetusten säädöksistä. Voimassa olevat kalastussäännöt, kiellot, rajoitukset ja lupaehdot kalastuskiintiöineen voi tarkistaa osakaskunnista ja Metsähallituksen (www.eraluvat.fi) sivuilta sekä yleiskalastuskiellossa olevien vesien osalta Kalastusrajoitus.fi-palvelusta (<https://kalastusrajoitus.fi>).

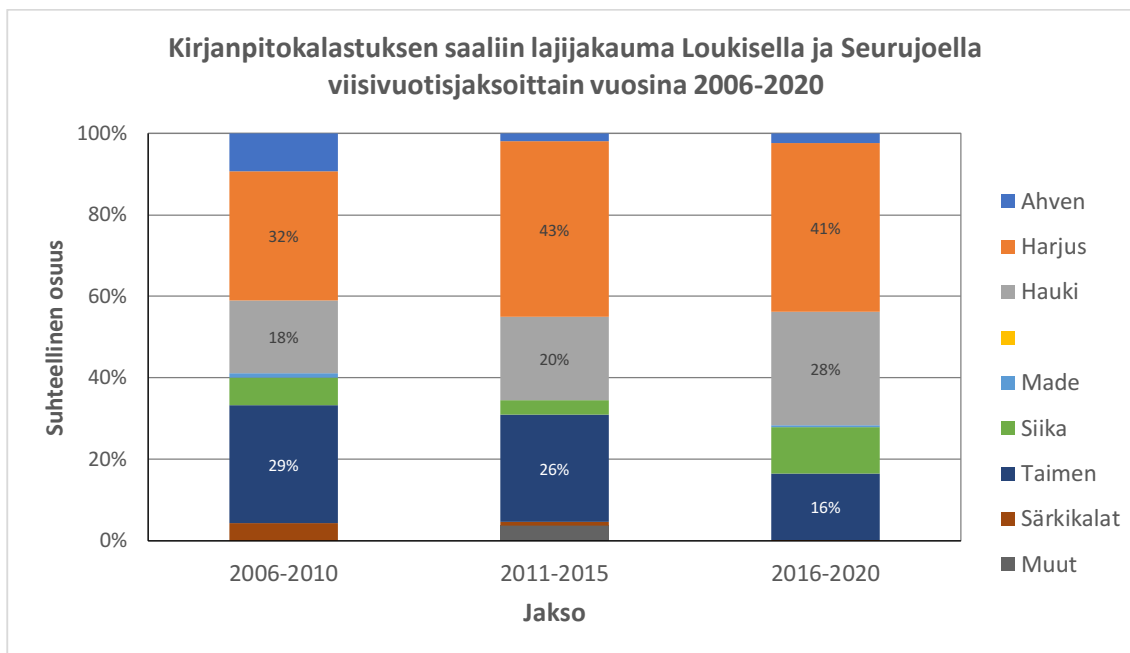
Taulukko 1. Kokonaissaalis ja hehtaarisaalet Loukisessa ja Seurujoessa vuosina 1994–1995 ja 2006–2012.³¹ (Lähde: Lapin ympäristökeskus 1998a, Pöyry Finland Oy 2015.)

Vesistö	Vuosi	Kokonaissaalis (kg)	Hehtaarisaalet (kg/ha)
Loukisenjoki	1994-1995	1 220	7
Loukinen	2006	2 530	25
	2009	2 695	27
	2012	782	8
Seurujoki	2006	1 178	34
	2009	238	7
	2012	361	10

Kuva 5. Kokonaissaaliin keskimääräinen lajijakauma Seurujoella (A) ja Loukisella (B) vuosina 2006, 2009 ja 2012 tehtyjen kalastustiedustelujen mukaan. (Muokattu raporteista Taskila 2007 ja Pöyry Finland Oy 2015.)

³¹ Vuosina 1994–1995 tiedusteltiin kalastusta koko Loukisenjoella. Hehtaarisaalet laskennassa joen vesipinta-alaksi ilmoitettiin 177 ha. Vuosien 2006–2012 kalastustiedusteluraporteissa tiedustelualueen hehtaarisaalet ei ilmoitettu. Hehtaarisaalet laskennassa käytettiin tiedustelualueen pinta-ala-arviona Loukiselle 100 ha ja Seurujoelle 35 ha.

Kuva 6. Kirjanpitokalastuksen saaliin lajijakauma viiden vuoden jaksoissa vuosina 2006–2020. Aineisto ei sisällä luokittelumääntä saalista. (Muokattu raportista Paksuniemi 2021.)

Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat

Loukisen vesistön **vahvuuksia** ovat elinvoimaiset taimen- ja harjuskannat, helppo saavutettavuus ja erämaiset latvavedet. Vahvuuksia voidaan hyödyntää kehittämällä Loukisen vesistöä luontomatkailu- ja erityiskalastuskohteena. Vesistö ei kuitenkaan kestä kovaa kalastuspainetta.

Loukisen vesistön **heikkous** on Kittilän kaivoksen tuoma imagotappio ja vesistö päästöt, jotka ovat karkottaneet paikallisia kalastajia. Levin jätevedenpuhdistamo myös uhakuva Ounasjokeen sesonkiaikoina, jolloin päästöjä vesistöön on tavanomaista enemmän. Tätä voidaan helpottaa vähentämällä kaivoksen ja puhdistamon päästöjä.

Loukisen vesistön **mahdollisuudet** liittyvät saalisvarmisiin isoihin kaloihin, jotka houkuttelevat kalastusmatkailijoita. Kapsajoki on harjuksen virkistyskalastuksen kehittämisen ykköskohde. Alueen saavutettavuus on parantunut ja joki on hyvä perhemelontapaikka.

Loukisen vesistön **uhkia** on Kittilän kaivosalueen laajentuminen ja mahdolliset uudet kaivokset. Uhkiiin voidaan vastata edistämällä toiminnassa olevan kaivoksen vesiensuojelua ja vaikuttamalla uusien perustamiseen edunvalvonnan keinoin sekä vaatimalla kalatalousvelvoitteita toiminnasta aiheutuvien haittojen kompensoimiseksi.

Loukisen vesistön nelikenttätarkastelu on esitetty taulukkona liitteessä (liite 4, taulukko 3).

3.2. Kalakantojen tavoitetilä ja osatavoitteet

Ounasjoen pääuoma kuuluu Natura 2000 -alueisiin pääasiallisena perusteena mm. se, että joki on vaellussiian ja paikallisen taimenen elinaluetta³². Tämä otetaan huomioon vaeltavien ja paikallisten lajien ja kantojen tavoitetilan asettelussa Ounasjoen pääuomassa ja soveltuvin osin sivu-uomissa koko kalatalousalueen vesillä.

Yleistavoite kalakannoille

Suunnittelualueen kalakannat ovat puhtaat ja kalastukselle keskeisten lajien kannat ovat vahvat. Kalakannat uusiutuvat pääasiassa luontaisesti. Istutuksia tehdään istutussuunnitelmassa kuvatulla tavalla siten, että niillä vahvistetaan luontaista kalojen lisääntymistä.

Kalastusta säädellään tarvittaessa niin, että se säästää kookkaita emokaloja myös voimakkaasti kalastettujen lajien ja kantojen kohdalla. Kalastus on kestävää ja kohdistuu monipuolisesti kaikkiin kalastettaviin lajeihin, kantojen paikallinen ja alueellinen tila huomioon ottaen.

Kalatalousalueella on käytettävissä suunnittelussa tarvittavaa yleisen tason tietoa Ounasjoen pääuoman, Meltausjoen ja Loukisen vesistön kalastukselle keskeisten kantojen tilasta ja eri lajien kalastuspaineesta ja saalisjakaumasta. Kalatalousalue kokoaa suunnittelutietoa voimavarojensa mukaan.

Kalatalousalue voi antaa tarkempia suosituksia lajikohtaisista tavoitteista, toimenpiteistä ja seurannasta, esimerkiksi kannoittain tai alueellisesti ja ajallisesti painotettuna, käytettävissä olevaan seuranta- ja tutkimustietoon perustuen. Kalatalousalue tiedottaa suosituksista vesialueen omistajille ja kalastusoikeuden haltijoille mm. kotisivuillaan tai yleiskokouksessa.

3.2.1. Vaelluskalat

Vaelluskaloja koskevassa tavoitetilassa Ounasjoen vesistössä otetaan huomioon valtioneuvoston periaatepäätöksillä vahvistetut valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat³³ sekä Kemi-Ounasjoen vaelluskalakantojen elvyttämiseksi laadittu toimenpidesuunnitelma³⁴.

Lohi

Tavoitetila: Lohen potentiaaliset poikastuotantoalueet Ounasjoen pääuomassa ja Loukisen vesistössä tunnetaan ja niiden tuotantokyvystä on olemassa realistinen arvio. Tuotantoalueet ovat hyvässä kunnossa. Potentiaaliset lohi- ja meritaimen joet on esitetty karttaliitteessä (liite 9, kuva 4). Työ toimivien vaellusyhteyksien saamiseksi Ounasjokeen edistyy hyvässä yhteishengessä.

Ongelmat: Ounasjoen alapuolisen Kemijoen kaikissa vesivoimalaitoksissa ei ole toimivia kulkumahdollisuuksia kaloille. Voimalaitosten käytön pitäisi tukea vaelluskalojen kulkua.

³² Ks. [Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoidon toimenpideohjelma pinta- ja pohjavesille vuosille 2022–2027](#), s. 8, taulukko 2.6.2.1; Natura 2000 tietolomake (FI1301318 Ounasjoki SAC).

³³ Kalastuslain (379/2015) 34 §:n mukaisesti huomioon otettavia vahvistettuja valtakunnallisia kalavarojen hoitosuunnitelmia ovat *Kansallinen kalatiestrategia* (valtioneuvoston periaatepäättös 8.3.2012) ja *Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle* (valtioneuvoston periaatepäättös 16.10.2014).

³⁴ Kontiosalo 2018.

Nykymuotoinen lyhytaikaissäännöstely mahdollisine nollajuoksutuksineen (ns. katkokäyttö) haittaa kalojen vaelluskäyttäytymistä. Metsätalouden ja Loukisen vesistössä kaivostoiminnan tehostuminen sekä ilmastonmuutokseen liittyvä sadannan ja valunnan lisääntyminen valuma-alueella saattavat lisätä lohikaloille haitallista kutualueisiin kohdistuvaa vesistökuormitusta.

Toimenpiteet: Ounasjoen pääuomaan ja Loukisen vesistöön tehdään mäti- ja pienpoikasistutuksia, joiden tuloksellisuutta seurataan. Lohen poikastuotantoalueita kunnostetaan kunnostussuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Metsätalouden ja kaivostoiminnan vesiensuojelua edistetään edunvalvonnan keinoin. Toimivan vaellusyhteyden saamiseksi tehdään pitkäjänteistä yhteistyötä Kemijokivarren kalatalousalueiden, Kemijoki Oy:n, viranomaisten, vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Seuranta: Tavoitteen toteutumista seurataan lohen elvyttämishankkeiden ja niiden raportoinnin avulla.

Taimen

Tavoitetila: Meltausjoessa on edellytykset istutuksin tuetulle meritaimen poikastuotannolle. Poikastuotantoon soveltuvat alueet tunnetaan ja niiden poikastuotantokyvystä on realistinen arvio. Poikastuotantoalueet ovat hyvässä kunnossa. Työ toimivien vaellusyhteyksien saamiseksi Ounasjokeen edistyy hyvässä yhteishengessä.

Ongelmat: Alueella esiintyy alkuperäisiä taimenkantoja, joista osa voi olla perinnöllisesti omalaatuisia ja jotka vaativat suojelua vieraiden meritaimenkantojen istutuksilta niiden elinympäristöihin. Metsätalouden ja muun maankäytön tehostuminen sekä ilmastonmuutokseen liittyvä sadannan ja valunnan lisääntyminen Meltausjoen valuma-alueella lisäävät lohikaloille haitallista kutualueisiin kohdistuvaa vesistökuormitusta. Ounasjoen alapuolisessa Kemijoessa ei ole toimivia vaellusratkaisuja.

Toimenpiteet: Meritaimenta kotiutetaan toistaiseksi vain Meltausjoen pääuomaan. Muualla Meltausjoen vesistössä meritaimenen kotiuttamisesta Ounasjoelle vieraalla meritaimenkannalla pidättäydytään Rion sopimuksen³⁵ varovaisuusperiaatteen mukaisesti, kunnes käytettävissä on selvityksiin ja riittävän pitkäaikaiseen seurantaan perustuvaa tietoa alkuperäisten Ounasjoen taimenkantojen potentiaalista muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja. Taimenen poikastuotantoalueita kunnostetaan kunnostussuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Toimivan vaellusyhteyden saamiseksi tehdään pitkäjänteistä yhteistyötä Kemijokivarren kalatalousalueiden, Kemijoki Oy:n, viranomaisten, vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Seuranta: Tavoitteen toteutumista seurataan meritaimenen elvyttämishankkeiden ja niiden raportoinnin avulla.

Vaellussiika

Merivaelteiselle vaellussiialle ei aseteta tavoitetilaa suunnitelmakaudella.

³⁵ Ks. asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta (78/1994) (<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940078>).

Perämeren kantaa olevan vaellussiian istuttaminen Ounasjokeen ei ole suositeltavaa, ennen kuin Perämeren kannalla Ounasjoen alapuoliseen Kemijokeen tehdyistä istutuksista on olemassa seurantaan tai selvityksiin perustuvaa tietoa istutusten kannattavuudesta. Istutuksista pidättymiselle suojellaan Ounasjoen vesistön alkuperäistä, joessa lisääntyvää ja syönnöstävää siikaa (jokisiika) vieraalta perintöainekselta.

3.2.2. Harjus, siika ja paikallinen taimen

Harjus Ounasjoen pääuomassa

Tavoitetila: Ounasjoen pääuoman harjuskannat lisääntyvät luontaisesti ja niiden elinalueet ovat hyvässä kunnossa. Kantoja ei veroteta liikaa alueilla, joissa kalastuspaine on tunnetusti suurin. Kalastukselta jää riittävästi kookkaita emokaloja sukua jatkamaan. Harjuksen saalispotentiaalista pääuomassa on olemassa vähintään yleisluontoinen arvio.

Ongelmat: Pääuomalla harjuksen koko on pieni. Harjuksen kasvusta ja kantojen tilasta alueella ei ole ajantasaista tietoa. Kantojen hoito ja kalastuksen järjestäminen perustuvat vajavaiseen tietoon. Harjuksen istutukset eivät käytännössä tuota tulosta.

Toimenpiteet: Harjuksen kasvusta ja sukukypsyysistä tehdään tarvittaessa erillisselvitys omalla tai ulkopuolisella rahoituksella tai velvoitteeseen liittyvänä toimenpiteenä.

Kalastuspainetta säädellään lupakäytännöillä. Kalastusta ohjataan siten, että se säästää isoja emoharjuksia. Tarvittaessa ELY-keskukselta haetaan kohdekohtaista tai alueellista yleiskalastuskieltoa tai kuturauhoitusta (keväisen pilkinnän rajoittaminen) herkimmille talvehtimisalueille suvannoissa (leveyspiirin 67°00'N pohjoispuolisissa vesissä).

Harjuksen elinympäristövaatimukset otetaan huomioon alueella tehtävissä virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa. Harjuskannan lisääntymis- ja elinympäristöjä kohennetaan kunnostussuunnitelman mukaisilla virtavesikunnostuksilla, kuten hiekoittuneiden tai liettyneiden harjusnivojen kunnostamisella.

Harjuksen istutusvelvoitetta voidaan tarvittaessa kehittää niin, että heikosti tuottavien istutusten sijaan velvoitetta käytetään esimerkiksi kalastoa ja kalataloutta edistäviin hankkeisiin velvoitealueella tai tarkoituksenmukaisuus huomioon ottaen sen ulkopuolellakin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Harjus Meltausjoessa

Tavoitetila: Harjuskannat lisääntyvät luontaisesti ja niiden elinalueet ovat hyvässä kunnossa. Kantoja ei veroteta liikaa alueilla, joissa kalastuspaine on tunnetusti suurin. Kalastukselta jää riittävästi kookkaita emokaloja sukua jatkamaan. Meltausjoessa on valvottuja erityiskalastuskohteita, joissa on mahdollisuus saada saaliiksi suurharjusta (pituus vähintään 40 cm).

Ongelmat: Harjuksen kasvusta alueella ei ole ajantasaista tietoa. Kantojen hoito ja kalastuksen järjestäminen perustuvat vajavaiseen tietoon.

Toimenpiteet: Harjuksen kasvusta ja sukukypsyysistä tehdään tarvittaessa erillisselvitys omalla tai ulkopuolisella rahoituksella.

Kalastuspainetta säädellään lupakäytännöillä. Kalastusta ohjataan siten, että se säästää isoja emoharjuksia. Tarvittaessa ELY-keskukselta haetaan kohdekohtaista tai alueellista yleiskalastuskieltoa tai kuturauhoitusta (keväisen pilkinnän rajoittaminen) herkimmille talvehtimisalueille suvannoissa (leveyspiirin 67°00'N pohjoispuolisissa vesissä).

Harjuksen elinympäristövaatimukset otetaan huomioon alueella tehtävissä virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa. Harjuskannan lisääntymis- ja elinympäristöjä kohennetaan kunnostussuunnitelman mukaisilla virtavesikunnostuksilla, kuten hiekoittuneiden tai liettyneiden harjusnivojen kunnostamisella.

Vesialueen omistajat tai kalastusoikeuden haltijat perustavat Meltausjoelle tarvittaessa erityiskalastuskohteita, joissa saalislajeina on suurharjus.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla. Elinympäristökunnostuksia seurataan kunnostusten seurantaraporttien avulla.

Harjus Loukisen vesistöissä

Tavoitetilä: Harjuskannat lisääntyvät luontaisesti ja niiden elinalueet ovat hyvässä kunnossa. Kantoja ei veroteta liikaa alueilla, joissa kalastuspaine on tunnetusti suurin. Kalastukselta jää riittävästi kookkaita emokaloja sukua jatkamaan.

Ongelmat: Harjuksen kasvusta alueella ei ole ajantasaista tietoa. Kantojen hoito ja kalastuksen järjestäminen perustuvat vajavaiseen tietoon.

Toimenpiteet: Harjuksen kasvusta ja sukukypsyysistä tehdään tarvittaessa selvitys esimerkiksi velvoitteeseen liittyvänä toimenpiteenä.

Kalastuspainetta säädellään lupakäytännöillä. Kalastusta ohjataan siten, että se säästää isoja emoharjuksia. Mahdollisten selvitysten tulosten perusteella ELY-keskukselta haetaan kohdekohtaista tai alueellista yleiskalastuskieltoa tai kuturauhoitusta (keväisen pilkinnän rajoittaminen) herkimmille talvehtimisalueille suvannoissa.

Harjuksen elinympäristövaatimukset otetaan huomioon alueella tehtävissä virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa. Harjuskannan lisääntymis- ja elinympäristöjä kohennetaan kunnostussuunnitelman mukaisilla virtavesikunnostuksilla, kuten hiekoittuneiden tai liettyneiden harjusnivojen kunnostamisella. Tarvittaessa harjuksen kuturauhoitus otetaan käyttöön myös leveyspiirin 67°00'N pohjoispuolisissa vesissä.

Harjuksen istutusvelvoitetta voidaan tarvittaessa kehittää niin, että heikosti tuottavien istutusten sijaan velvoitetta käytetään esimerkiksi kalastoa ja kalataloutta edistäviin hankkeisiin velvoitealueella tai tarkoituksenmukaisuus huomioon ottaen sen ulkopuolellakin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistössä harjuksen käyttökelpoisuutta seurataan mahdollisuuksien mukaan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

Siika (jokisiika)

Alueella tavattava luontainen vaellussiika on ns. jokisiikaa, joka lisääntyy ja syönnöstää jokiuomissa ja suvannoissa. Vesistöön on istutettu myös Luirojoen ja Kemijoen vaellussiikaa³⁶, Ivalojoen pohjasiikaa³⁷ ja planktonsiikaa³⁸, jotka ovat todennäköisesti osin sekoittuneet vuosikymmenten saatossa keskenään.

Tavoittila: Ounasjoen pääuomassa, Meltausjoessa ja Loukisen vesistössä on elinvoimainen paikallinen siikakanta. Siian saalispotentialista on olemassa vähintään yleisluontoinen arvio.

Ongelmat: Suunnittelualueen siikakantojen tilasta ja kalastuksesta ei ole kattavaa tietoa.

Toimenpiteet: Siika ei ole merkittävä saalislaji suunnittelualueella, joten siikakantojen hoito ei edellytä erityisiä toimia suunnitelmakaudella. Meltausjoen suvannoissa esiintyvän kookkaan siian kalastusta ja saalista olisi kuitenkin hyvä seurata.

Siian kalastuksessa tuodaan esille kalastuksesta annetun asetuksen (1360/2015) 12 §:n mukainen verkkokalastuskielto joessa 15.8.–30.11. välisenä aikana.

Jokisiian elinympäristövaatimukset otetaan tarvittaessa huomioon alueella tehtävissä virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa.

Siian istutusvelvoitetta voidaan tarvittaessa kehittää niin, että heikosti tuottavien istutusten sijaan velvoitetta käytetään esimerkiksi kalastoa ja kalataloutta edistäviin hankkeisiin velvoitealueella tai tarkoituksenmukaisuus huomioon ottaen sen ulkopuolellakin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistössä siian käyttökelpoisuutta seurataan mahdollisuuksien mukaan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

Taimen Ounasjoen pääuomassa

Ounasjoen pääuomassa tavattava alkuperäinen paikallinen taimen on ns. jokitaimenta³⁹, jonka elinympäristönä on koko sen elinkaaren ajan Ounasjoen pääuoman ja sen suurimpien sivu-uomien

³⁶ Luirojoen ja Kemijoen vaellussiika ovat niin ikään jokisiikaa.

³⁷ Ivalojoessa kuteva ja Inarijärnessä syönnöstävä vaellussiika.

³⁸ Joessa ja virtaavissa salmissa kuteva, järvissä syönnöstävä siikamuoto.

³⁹ Ks. esim. Korhonen ym. 1996. Vastaavaa jokitaimenta tavataan Ylä-Kemijoen.

muodostama laaja jokialue. Jokitaimenen lisääntymisalueet latvavesissä ovat todennäköisesti osittain päällekkäisiä paikallisen purotaimenen elinympäristöjen kanssa. Jokitaimenkanta on mahdollisesti osin sekoittunut istutusperäisiin kantoihin siellä, missä taimenistutuksia on tehty jokitaimenen kutualueille.

Tavoitetila: Ounasjoen pääuomassa esiintyvän alkuperäisen taimenkannan tila tunnetaan vähintään yleisluontoisesti. Taimenkannat lisääntyvät alueella edelleen luontaisesti.

Pitkällä aikavälillä alkuperäisten Ounasjoen taimenkantojen potentiaali muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja tunnetaan esimerkiksi vaelluskalojen elvyttämishankkeissa tai muissa hankkeissa tehtyihin selvityksiin tai seurantoihin perustuen.

Toimenpiteet: Ounasjoen pääuomassa esiintyvän alkuperäisen taimenen luontainen elinkierto ja monimuotoisuus tunnistetaan ja otetaan huomioon kannanhoidossa ja vaelluskalojen elvyttämishankkeissa.

Seuranta: Toteutumista seurataan vaelluskalahankkeiden selvitysten ja seurantojen sekä velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Taimen Meltausjoen ja Loukisen vesistöissä

Tavoitetila: Meltausjoen vesistön ja Loukisen vesistön latvavesien paikalliset taimenkannat tunnetaan vähintään pääpiirteissään. Perinnöllisesti eriytyneet alkuperäiset paikalliset taimenkannat tunnetaan mahdollisuuksien mukaan jokikohtaisesti. Taimenen potentiaaliset elinalueet puroilla, joista alkuperäinen kanta on hävinnyt elinympäristöjen heikentymisen tai tuhoutumisen vuoksi, tunnetaan pääpiirteissään.

Alkuperäiset taimenkannat lisääntyvät luontaisesti ja säilyvät elinvoimaisina ja puhtaina. Kalastusta kestäviä kantoja ei veroteta liikaa niillä alueilla, joissa kalastuspaine on tunnetusti suurin. Voimakkaimmin verotettuihinkin kantoihin jää riittävästi emokaloja seuraavan tammukkasukupolven tuottamiseen.

Pitkällä aikavälillä alkuperäisten paikallisten taimenkantojen potentiaali muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja tunnetaan selvityksiin tai seurantoihin perustuen. Taimenen vaelluskäyttäytyminen jokialueella tunnetaan ja erot vaeltamaan lähtevien sekä paikallisten taimenten välillä tiedetään.

Ongelmat: Pienvesien taimenkantojen ongelma on elinympäristöjen heikentyminen tai tuhoutuminen mm. metsäojitusten ja muun metsätalouden maankäytön vesistövaikutusten vuoksi.

Toimenpiteet: Latvavesissä esiintyvistä paikallisista taimenkannoista pyritään keräämään tietoa ja määrittämään sellaiset kohteet, joissa geneettisiin tai muihin selvityksiin tai kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen esiintyy alkuperäisiä, paikallisia taimenkantoja ja jotka eivät ole vaeltavan taimenen potentiaalisia vaellusteitä tai lisääntymisalueita (Meltausjokeen kotiutettava meritaimen).

Taimenkohteiden määrityksellä suojellaan paikallisia taimenkantoja ja kiinnitetään erityistä huomiota pienvesien biologiseen monimuotoisuuteen, elinympäristöjen laatuun ja kunnostustarpeisiin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistössä taimenen käyttökelpoisuutta seurataan mahdollisuuksien mukaan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

Istutettu taimen (velvoiteistukkaat)

Tavoitetila: Velvoitealueella istukkaat tukevat edelleen kalastettavissa olevaa istutusperäistä ja luontaista taimenkantaa.

Ongelmat: Taimenen istutusten heikko tuottavuus.

Toimenpiteet: Velvoiteistutuksilla ylläpidetään kalastettavaa taimenkantaa vaarantamatta luontaisesti lisääntyviä kantoja velvoitteeseen kuuluvissa vesissä.

Taimenen istutusvelvoitetta voidaan tarvittaessa kehittää niin, että heikosti tuottavien istutusten sijaan velvoitetta käytetään esimerkiksi kalastoa ja kalataloutta edistäviin hankkeisiin velvoitealueella tai tarkoituksenmukaisuus huomioon ottaen sen ulkopuolellakin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistössä taimenen käyttökelpoisuutta seurataan mahdollisuuksien mukaan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

3.2.3. Ahven, hauki ja made

Ahven

Tavoitetila: Ahvenkanta on elinvoimainen ja ahven on suosittu saaliskala kaikessa kalastuksessa.

Ongelmat: Ahvenkannat ovat alikalastettuja saalispotentialiin nähden.

Toimenpiteet: Ahvenen kalastukseen kannustetaan valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistössä ahvenen käyttökelpoisuutta seurataan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

Hauki Ounasjoen pääuomassa

Tavoitetila: Hauki, erityisesti suurhauki⁴⁰, on alueen vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun keskeinen vetovoimatekijä suunnitelmakauden aikana. Suurhaukeen sisältyvän kalastusmatkailupotentiaalin aluetaloudellisesta arvosta on olemassa selvitykseen perustuva arvio. Ounasjoen pääuoman suurhauen esiintymisalueet tunnetaan pääpiirteissään ja hauen kalastus on kestäväällä pohjalla.

Ongelmat: Potentiaalisena lohijokena Ounasjoen kalastusmatkailuarvoa luontaisena suurhaukivetenä ei tiedosteta riittävän laajasti. Vapaa-ajankalastuksessa tavoitelluimmat saalisajit ovat harjus ja taimen, vaikka hauki muodostaakin suhteellisesti suurimman osan kokonaissaaliista. Hauen kalastusmatkailupotentiaalia tulisi hyödyntää tehokkaasti ja vakiinnuttaa hauki kalastusmatkailun vetovoimatekijänä. Hyvin järjestetty haukikantojen kalastus ja sen kautta syntyvä haukikantojen tilan tuntemus edesauttaa osaltaan myös lohen elvyttämistä Ounasjoessa toimivien vaellusratkaisujen toteutuessa.

Toimenpiteet: Suurhaukeen sisältyvä kalastusmatkailupotentiaali arvioidaan mahdollisuuksien mukaan ulkopuolisella rahoituksella tai velvoitteeseen liittyvänä toimenpiteenä tehdyin erillisselvityksin. Selvitys voi olla osa laajempaa alueellista tai valtakunnallista hanketta. Kalatalousalue voi antaa mahdolliseen selvitykseen paikallistuntemusta. Hauen kalastuksen järjestämisessä ja hoitokalastusten suunnittelussa otetaan huomioon suurhaukeen liittyvät kalastusmatkailu- ja muut taloudelliset näkökohdat

Seuranta: Toteutumista seurataan mahdollisen suurhaukiselvityksen sekä velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta ja kalastusmatkailuyrityksiltä saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Hauki Meltausjoessa ja Loukisen vesistöissä

Tavoitetila: Haukikanta on tasapainossa muun kalaston rakenteeseen nähden. Haukisaaliin suhteellisesta osuudesta kokonaissaaliissa on käytettävissä kohdennettua vesistökohtaista tietoa saalistalautteen kautta. Hauki on suosittu saalisajit kaikessa kalastuksessa. Haukea hyödynnetään kotitalouksien ruokakalana sekä kalastusmatkailussa saalisvarmana lajina.

Toimenpiteet: Hauen kalastukseen ja hyödyntämiseen kannustetaan valistuksen keinoin niin pyydys- kuin vapakalastuksessa.

Kalatalousalue tiedostaa, että hauki on huippupetona tärkeä tekijä mm. vähäarvoisen kalan kantojen säätelijänä. Tarvittaessa hauenkalastukselle voidaan antaa alueellisia suosituksia, esimerkiksi saaliiksi otettavan kalan kokoon tai pyyntiajankohtaan liittyen.

Haukisaaliin poisheittämistä pyritään vähentämään valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta ja kalastusmatkailuyrityksiltä saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja

⁴⁰ Suurhauki on vähintään seitsemän kilon painoinen tai metrin mittainen hauki.

viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistöissä hauen käyttökelpoisuutta seurataan mahdollisuuksien mukaan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

Made

Tavoitetila: Suunnittelualueella on elinvoimainen kalastettava madekanta. Madekannan tilasta on olemassa selvityksiin perustuvaa tietoa.

Ongelmat: Madekantojen tilaa ei tunneta. Osakaskuntien havaintojen mukaan madekannat ovat heikkoja ja heikkenevät edelleen. Vuosien 2012 ja 2017 velvoitetarkkailujen kommentteissa on myös viitattu siihen, että made olisi vähentynyt ja koko pienentynyt.⁴¹

Toimenpiteet: Madekannan tilasta ja kalastuksesta tehdään mahdollisuuksien mukaan omalla tai ulkopuolisella rahoituksella tai veloitteeseen liittyvänä toimenpiteenä erillisselvitys suunnitelmakauden aikana.

Seuranta: Toteutumista seurataan mahdollisten selvitysten, velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta ja kalastusmatkailuyrityksiltä saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

Loukisen vesistöissä mateen käyttökelpoisuutta seurataan mahdollisuuksien mukaan Kittilän kaivoksen tarkkailuohjelman mukaisesti. Seurannan tulokset otetaan huomioon kalatalousalueen edunvalvonnassa.

3.2.4. Vajaasti hyödynnetyt lajit

Tavoitetila: Särkikalojen, kiiskien ja pienten ahventen levittäytyminen Ounasjoen pääuomassa sekä Meltausjoen ja Loukisen vesistöissä tunnetaan nykyistä paremmin. Ongelma-alueiksi koetuissa vesistöissä vähäarvoisten lajien kannat eivät kasva oleellisesti nykyisestä (vuoden 2022 tilanne).

Ongelmat: Vajaasti hyödynnetyjen lajien kannat ovat alikalastettuja saalispotentiaaliin nähden.

Toimenpiteet: Vajaasti hyödynnetyjen lajien kannoista ja levittäytymisestä pyritään keräämään tietoa paikallisilta kalastajilta. Kalan määrää vähennetään tarvittaessa suunnitellusti ja ammattimaisesti tehdyin hoitokalastuksin. Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan edistämään vajaasti hyödynnetyn kalan pyyntiä ja hyötykäyttöä kaikessa kalastuksessa lähialueellaan. Vähäarvoisen sivusaaliin poisheittämistä pyritään vähentämään valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailujen saalistietojen, kalastajilta saatavan palautteen sekä muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon avulla.

⁴¹ Ks. Autti 2014, Paksuniemi 2019.

3.3. Kalastuksen tavoitetila ja osatavoitteet

Yleistavoite kalastukselle

Vapaa-ajan kalastus, kalastusmatkailutoiminta ja mahdollinen kaupallinen kalastus muodostavat osan paikalliskulttuuria ja kalastustoiminnasta tulee tuottoa vesialueiden omistajille ja lisäarvoa Rovaniemen, Kittilän, Muonion, Enontekiön ja Sodankylän aluetalouteen.

3.3.1. Vapaa-ajankalastus

Virkistyskalastus

Tavoitetila: Paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja matkailijat harjoittavat monipuolista virkistyskalastusta vapavälinein ja seisovin pyydyksin. Kalastajamäärä kasvaa Ounasjoen pääuomalla 2010-luvun tasosta. Kalastuksessa hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja. Virkistyskalastuksen saaliista ja sen lajijakaumasta on olemassa vähintään summittaista tietoa.

Ongelmat: Kalastuksen väheneminen pääuomalla, mutta toisaalta kalastuspaineen kasvu ja mahdollinen paikallinen ylikalastus Meltausjoen ja Loukisen vesistöissä. Kittilän kaivos on vähentänyt paikallista kalastusta Loukisen vesistössä. Tiedon puute kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta.

Toimenpiteet: Alueen virkistyskalastusmahdollisuuksista ja Ounasjoen yhtenäisluvasta tiedotetaan aikaisempaa enemmän. Lupien sähköistä saatavuutta parannetaan edelleen. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava. Meltausjoen vesistössä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan kalastustiedustelu suunnitelmakauden aikana. Vapaa-ajankalastuksen ohjaamisessa otetaan huomioon vesialueiden muu käyttö.

Seuranta: Saaliin seurannassa hyödynnetään kalastajilta saatavaa palautetta, velvoitetarkkailuun liittyviä ja muita mahdollisia kalastustiedusteluja sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottamaa saalistietoa.

Kotitarvekalastus

Tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa **kotitarvekalastus** tarkoittaa kalastusta, jonka paikalliset kalastajat mieltävät kotitarvekalastukseksi. Kotitarvekalastus alueella on vanha perinne. Kotitarvekalastuksella on taloudellista merkitystä siten, että kalaa pyydetään ruuaksi sen sijaan että kala ostettaisiin kaupasta. Kotitarvekalastuksella voi olla, mutta ei välttämättä ole, suoranaista merkitystä toimeen tulon kannalta.⁴²

⁴² Kalastuslain (376/2016) esitöissä (HE 192/2014, <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140192#idp446787776>) vapaa-ajan kalastus määritellään seuraavasti: ”19) Vapaa-ajankalastuksena pidettäisiin laissa virkistyskalastusta sekä kotitarvekalastusta. Käytännössä vapaa-ajan kalastusta olisi siten kaikki muu kuin kaupallinen kalastus. Nykyisen kalastuslain tavoin kotitarvekalastuksena pidettäisiin kalastusta, jonka saalis käytetään kalastajan taloudessa ja sillä on tämän toimeentulon kannalta merkitystä. Virkistyskalastuksena pidettäisiin kalastusta, jonka saalis käytetään kalastajan taloudessa mutta sillä ei ole toimeentulon kannalta merkitystä.”

Tavoitetila: Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset harjoittavat monipuolista kotitarvekalastusta ja kotitarvekalastusta seisovin pyydyksin ja vapavälinein. Kotitarvekalastuksen suosio kasvaa 2010-luvun tasosta. Kalastuksessa hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja. Kotitarvekalastuksen saaliista ja sen lajijakaumasta on olemassa vähintään summittaista tietoa.

Ongelmat: Kalastustietouden häviäminen, kotitarvekalastuksen väheneminen sekä pyyntivahvojen kantojen alikalastus.

Toimenpiteet: Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset pitävät yllä kotitarvekalastuksen perinnettä. Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan elvyttämään kotitarvekalastusperinnettä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava. Kotitarvekalastuksen ohjaamisessa otetaan huomioon vesialueiden muu käyttö.

Seuranta: Kotitarvekalastuksen kehittymistä seurataan paikallisilta ja mökkiläisiltä saatavan palautteen avulla. Saaliin seurannassa hyödynnetään velvoitetarkkailuun liittyviä ja muita mahdollisia kalastustiedusteluja sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottamaa saalistietoa.

3.3.2. Kalastusmatkailu ja kaupallinen kalastus

Kalastusmatkailu

Tavoitetila: Ounasjoen pääuomalla, Meltausjoella ja Loukisen vesistössä harjoitetaan **vakiintunutta kalastusmatkailutoimintaa**. Kalastusoppaiden, kalastusmatkailuyritysten tai ohjelmanpalveluyritysten monipuolisia kalastusmatkailupalveluja on saatavilla niin avovesi- kuin jääpeiteaikaan. Kalastusmatkailussa hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja.

Ongelmat: Ounasjoen alueen luontomatkailu- ja ohjelmanpalveluyrityksillä ei välttämättä ole tietoa vesistöjen kalastusmahdollisuuksista ja saalisvarmoista lajeista, kuten (suur)hauesta. Kotimainen kalastusmatkailu on pääasiassa omatoimimatkailua, joten paras potentiaali kalastusopas- ja -ohjelmanpalveluille on ulkomaalaisissa asiakkaissa.

Toimenpiteet: Kalatalousalue lisää kotisivuilleen yrittäjille suunnattua tietoa kalastusmahdollisuuksista. Yrittäjille suunnataan tietoiskuja kalastuskohteista ja kalastettavista lajeista ja kannoista.

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat **kehittävät kalastusmatkailuun tarkoitettuja lupia**.

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat voivat tarvittaessa muodostaa tai vuokrata pelkästään kalastusmatkailun käyttöön määrääjäksi tarkoitettuja vesialueita. Kalatalousalue neuvoa tarvittaessa alueille tarvittavien yleiskalastuskieltojen hakemisessa.

Kalastusmatkailuyrittäjiä pyydetään antamaan laadullista ja mahdollisuuksien mukaan määrällistä palautetta kalakannoista, saaliista ja sen koostumuksesta sekä kalastusolosuhteista toiminta-alueellaan. Kalastusmatkailuun tarkoitettuihin lupiin voidaan tarvittaessa sisällyttää velvollisuus antaa kalastusta ja saalista koskevia tietoja luvan myöntäjälle seurantaan varten. Kalastus- ja

saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastusmatkailutoimintaan myönnettyjen lupien määrällä ja kalastusmatkailuyrittäjiltä saatavan palautteen avulla.

Kaupallinen kalastus

Alueella ei ole kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia vesiä.

Suunnitelmallisesti tehtyyn ammattimaiseen hoitokalastukseen tai kaupalliseen kalastukseen voidaan myöntää lupia tarpeen mukaan.

3.4. Vesialueiden käytön alueellinen suunnittelu ja yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

3.4.1. Kalataloudellisesti merkittävät alueet

Kalataloudellisesti merkittävät alueet ovat vesistöjä, joilla 1) on suuri merkitys kalastukselle tärkeiden paikallisten ja vaeltavien kalakantojen uusiutumisessa ja ylläpidossa ja joissa 2) kotitarvekalastuksen, virkistyskalastuksen sekä kalastusmatkailun ja kaupallisen kalastuksen edellytykset ovat kalakantojen tilan ja vesien saavutettavuuden kannalta parhaimmat.

Ounasjoen pääuoma sekä Meltausjoen ja Loukisen vesistöt ovat kokonaisuudessaan kalataloudellisesti merkittäviä alueita. Ounasjoki on merkittävä vesistö vaelluskalojen elvyttämisessä kansallisen kalatiestrategian kärkikohteena. Vesistöt ovat sekä vaelluskalojen että paikallisten lajien, kuten harjuksen, jokisiian ja latvavesissä paikallisen taimenen tärkeitä poikastuotantoalueita ja elinympäristöjä.

Suunnittelualueen virtavedet ovat pyyntivahvoine kalakantoineen merkittäviä vesistöjä virkistyskalastuksen, kotitarvekalastuksen ja kalastusmatkailun kannalta.

3.4.2. Kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvat alueet ja niillä käytettävät pyydykset

Ounasjoen pääuomassa tai Meltausjoen ja Loukisen vesistössä ei ole kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen kokonsa tai kalavarojensa puolesta kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia alueita.

Suunnittelualueelle voidaan tarvittaessa ja vesistön muu käyttö huomioon ottaen myöntää kaupallisille kalastajille lupia ammattimaiseen hoitokalastukseen tai esimerkiksi vajaasti hyödynnettyjen lajien kaupalliseen hyödyntämiseen vesistöihin soveltuvilla pyydyksillä. Soveltuvat pyydykset määritellään tapauskohtaisesti.

Mikäli suunnittelualue tai osia siitä määritellään suunnitelmakauden 2022–2031 aikana kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvaksi, kalastuslain 14 §:n tarkoittaman käyvän hinnan laskentaperusteet määritetään alueiden määrittelyn yhteydessä.

3.4.3. Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvat alueet

Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvien alueiden määrittäminen pohjautuu kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen sekä vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden paikallistuntemukseen.

Matkailukalastuksen tarpeet tulisi ottaa huomioon yhdyskuntasuunnittelussa.

Ounasjoen pääuoma sekä Meltausjoen ja Loukisen vesistöt soveltuvat hyvin kalastusmatkailuun.

3.4.4. Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen

Ounasjoen yhtenäislupa-alue alkaa Kittilän kunnan ylärajalta Raattaman kylän kohdalta ja päättyy Sinetän kylässä Tapion osakaskunnan alarajaan. Lupa-alue käsittää noin 200 kilometriä Ounasjoen pääuomaa. Yhtenäislupa-alueeseen kuuluvat Kittilän kunnan alueella Kurkkion osakaskunnan vesiä lukuun ottamatta muiden alueen osakaskuntien vedet sekä Metsähallituksen hallinnoimat valtion vedet Ounasjoen pääuomassa. Yhtenäislupa ei kata sivujokia (vuoden 2022 tilanne).

Yhtenäislupajärjestelmää kehitetään yhteistyössä kalatalousalueen, osakaskuntien, Metsähallituksen ja yksityisten vesialueenomistajien kanssa seuraavasti:

Tavoite: Ounasjoen yhtenäislupa-aluetta laajennetaan pääuomassa ja sivuvesillä niin, että lupa-alue on vesialtaan mahdollisimman yhtenäinen ja laajennustenkin osalta helposti saavutettavissa.

Harjuksen ja taimenen pyyntimitta on yhdenmukainen koko yhtenäislupa-alueella.

Toimenpiteet: Kalatalousalue neuvottelee yhdessä osakaskuntien ja Metsähallituksen sekä muiden vesialueen omistajien tai haltijoiden kanssa niiden halukkuudesta liittyä yhteislupa-alueeseen sekä selvittää niiden kiinnostuksen eri kalastusmuotojen yhteislupa-alueeseen (viehekalastus, pyydyskalastus, kalastusmatkailutoiminta). Kalatalousalue Ounasjoen yhtenäislupa-alueen kalastuksen järjestäjänä neuvottelee osakaskuntien kanssa kalastuksen valvonnan järjestämisestä ja valvojien valtuutuksista.

Kalatalousalue pyrkii voimavarojensa puitteissa aktivoimaan toimimattomia osakaskuntia ja erityisperusteisten kalastusoikeuden haltijoita osallistuminen yhtenäislupa-alueen kehittämiseen.

Harjuksen ja taimenen yhdenmukaiselle pyyntimitalle haetaan ELY-keskuksen päätös. Pyyntimitan määrittämisessä otetaan huomioon harjuksen ja taimenen kasvu.

Kalatalousalue tekee lupa-alueeseen liittyvien osakaskuntien ja yksityisvesien omistajien kanssa sopimuksen kalatalousalueelle siirtyvistä tehtävistä. Sopimuksessa voidaan sopia mm. siitä, millaiseen kalastukseen lupa käy, kalastuksenvälvontaoikeuden siirtämisestä kalatalousalueelle sekä lupatulojen käytöstä.

Yhtenäislupa-alueen ajantasainen kartta ja lupaehdot pidetään esillä kalatalousalueen kotisivuilla.

Seuranta: Toteutumista seurataan yhteislupa-alueen osakkaiden määrällä ja vesipinta-alalla sekä alueen laajentumisen jälkeen ostettujen lupien ja lupatulojen määrällä.

3.4.5. Yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

Kalatalousalue kannustaa vesialueen omistajia, etenkin toiminnaltaan hiipuvia yhteisen vesialueen osakaskuntia/kalastuskuntia, aktiiviseen lakisääteiseen kalataloustoimintaan alueella. Erityisperusteisten kalastusoikeuden haltijoita kannustetaan järjestäytymään osakaskunniksi.

Kalatalousalue suosittelee vesialueen omistajia hankkimaan tietoa kalataloustoiminnan aktivoimisesta, järjestäytymisestä ja yhdistymisestä alan etujärjestöjen, kuten Kalatalouden Keskusliiton, kautta.

3.5. Toimenpiteet kalakantojen hoitamiseksi ja kalastuksen kehittämiseksi

3.5.1. Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi

Kalastusta ohjataan kalatalousalueella voimassa olevassa lainsäädännössä määrätyillä ehdoilla ja rajoituksilla.

Kalatalousalueen myymien kalastuslupien ehdot ja rajoitukset määritellään kalatalousalueen toimintasuunnitelmissa.

Kalatalousviranomaisen (ELY-keskus) toimivaltaa vaativiin alueellisiin säätelytoimiin haetaan tarvittaessa erillinen päätös, mikäli kalakannoille tai kalastukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen sellaista vaatii.

Kalatalousalueella kulloinkin voimassa olevat kalastussäännöt pidetään nähtävillä kalatalousalueen kotisivuilla tai vastaavassa sähköisessä palvelussa, joko listattuina tai linkitettyinä osakaskuntien ja kalastusoikeuden haltijoiden kotisivuille.

3.5.2. Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä

Vesialueen omistajat vastaavat alueidensa vesistökunnostustarpeiden kartoittamisesta ja tarvittavien kunnostusten tekemisestä.

Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan edistämään alueen vesistö- ja valuma-aluekunnostuksia, mm. jakamalla tietoa kunnostuksista vesialueen omistajille ja kalastusoikeuden haltijoille.

Vaelluskaloihin painottuvissa virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa tulisi ottaa soveltuvin osin huomioon myös paikalliset virtavesilajit, kuten harjus ja jokisiika sekä Ounasjoen alaosalla jokirapu.

Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat vesistöt, joissa on tarvetta kalataloudelliselle kunnostukselle, on esitetty liitteessä (liite 6).

3.5.3. Suunnitelma istutuksista

Ounasjokeen, Meltausjokeen ja Loukisen vesistöön vuosina 2010–2021 tehdyt istutukset

ELY-keskuksen istutusrekisterin mukaan Ounasjoen pääuomaan, Meltausjokeen ja Loukisen vesistöön istutettiin vuosina 2010–2021 harjusta, järvi- ja purotaimenta, merilohta sekä vaellussiikaa yhteensä runsaat 2,4 miljoonaa istukasta, joista n. 50 % tehtiin kalatalousmaksulla tai toimenpidevelvoitteena. Istukkaista n. 26 % istutettiin lohien ja meritaimenen silmäpisteasteen mätinä.

Istutettavat kannat olivat:

- Harjus: Kemijoen ja Luirjoen kanta
- Järvi- ja purotaimen: Rautalammin ja Ounasjoen kanta
- Merilohi: Muonionjoen ja Tornionjoen kanta
- Meritaimen: Tornionjoen kanta
- Vaellussiika: Kemijoen ja Luirjoen kanta

Ounasjoen pääuomaan, Meltausjokeen ja Loukisen vesistöön tehdyt istutukset on esitetty tarkemmin liitteessä (liite 7, taulukot 1–3).

Kaikkia istutuksia ei välttämättä ole aikaisempina vuosina ilmoitettu istutusrekisteriin. Osakaskuntien tai vesialueen omistajien tekemät istutukset, joita ei ole ilmoitettu ELY-keskuksen istutusrekisteriin, ovat olleet muutamia satoja tai tuhansia kappaleita istukkaita vuosittain tai satunnaisemmin. Vuodesta 2016 istutusten ilmoittaminen istutusrekisteriin on ollut pakollista kalastuslain 74 §:n nojalla.

Suositus: Taimenistutuksissa luovutaan Kemijoen vesistöön vieraana kantana Rautalammin reitin taimenen istuttamisesta Ounasjoen vesistöön. Harjus- ja siikaistutuksissa on luontevaa käyttää edelleen Kemijoen vesistön kantoja myös Ounasjoen vesistöön tehdyissä istutuksissa. Merilohen ja -taimenen istutuksissa tulisi käyttää vain yhden joen kantaa (Tornion-Muonionjoen kanta).

Istukkaiksi soveltuvat lajit ja kannat

Ounasjoen pääuomaan ja Meltausjoen ja Loukisen vesistöihin saa istuttaa vain tässä istutussuunnitelmassa mainittuja lajeja ja kantoja (taulukko 2). Muiden lajien tai kantojen istuttaminen suunnitelmakaudella kalatalousalueella sijaitseviin vesistöihin ei ole sallittua ilman erillistä istutussuunnitelmaa ja ELY-keskuksen myöntämää lupaa.

Taulukko 2. Kalalajit ja -kannat, joita voidaan istuttaa Ounasjoen pääuomaan sekä Meltausjoen ja Loukisen vesistöihin ilman erillistä ELY-keskuksen lupaa.

Laji	Kanta	Huomautukset
Harjus	Kemijoen kanta	Velvoitelaji.
	Luirojoen kanta	
Taimen	Ounasjoen kanta	Velvoitelaji.
Meritaimen	Tornionjoen kanta	Meltausjokeen.
Lohi	Tornionjoen kanta	
	Muonionjoen kanta	
Vaellussiika	Luirojoen kanta	Velvoitelaji.
	Kemijoen kanta	

Kalatalousvelvoitteisiin liittyvissä istutuksissa, eli vesilain 3 luvun 14 §:n nojalla tehtävissä istutuksissa, voidaan kuitenkin käyttää myös muita kuin tähän käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyviä lajeja ja kantoja.

Perustelu Kemijoen ja Luirojoen vaellussiian ja harjuksen hyväksymiselle Ounasjoen vesistöön istutettaviksi lajeiksi ja kannoiksi

Kemijoen ja Luirojoen vaellussiikaa (jokisiika) on istutettu alueelle velvoitteena useita vuosikymmeniä. Ounasjoessa esiintyvä alkuperäinen paikallinen vaellussiika (jokisiika) vastaa elintavoiltaan Kemijoen ja Luirojoen vaellussiikoja ja on todennäköisesti vuosikymmenten saatossa sekoittunut niihin. Siikaistutukset Kemijoen tai Luirojoen kannalla eivät heikennä Ounasjoen alkuperäisen siikakannan monimuotoisuutta tai säilymistä.

Sen sijaan ELY-keskuksen istutusohjeistuksessa Ounasjoen vesistöön suositellun Perämeren vaellussiian istuttaminen alueelle voi sekoittaa tarpeettomasti vesistöissä nykyisellään esiintyvien alkuperäisten tai istutusperäisten kantojen perimää. Perämeren vaellussiikaa ei tule istuttaa Ounasjoen vesistöön ennen kuin vaellussiikaistutusten tuloksellisuudesta on seurantoihin tai selvityksiin perustuvaa tietoa Ounasjoen alapuoliselle Kemijoelle Perämeren kannalla tehdyistä istutuksista.

Kemijoen ja Luirojoen harjuksen istuttaminen Ounasjoen vesistöön on perusteltua vastaavasta syystä kuin vaellussiian (jokisiika) kohdalla.

Kemijoen ja Luirojoen kantojen siika- ja harjusistutuksilla edistetään paikallista kalaveden hoitoa ja turvataan tuottavien vesien kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja hyödyntäminen kalastuslain 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Istutusten tavoitteet

Vaelluskalojen istutuskokeilujen ja seurantojen tavoitteena on osaltaan edistää vähintäänkin osittain luonnonvaraisesti lisääntyvien vaelluskalakantojen muodostumista Ounasjoen vesistöön.

Merilohikannan elvyttäminen Ounasjoelle vieraalla kannalla on perusteltua, koska alkuperäinen lohi on hävinnyt Kemijoen vesistöstä.

Istutettavan lohikannan tulee olla peräisin aikaisin jokeen nousevasta kannasta. Sekakantojen istuttamista tulee välttää. Emokaloina tulee käyttää ensisijaisesti rasvaevällisiä kaloja. Tällä pyritään turvaamaan se, että elvytettävä lohikanta on perinnöllisesti mahdollisimman puhdas ja vahva ja siten omaa parhaat edellytykset sopeutua luonnonvalinnan kautta Ounasjoen vesistön olosuhteisiin.

Meritaimenen elvytysistutuksissa noudatetaan varovaisuusperiaatetta. Vesistöihin, joissa tiedetään tutkimuksiin tai kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen esiintyvän alkuperäisiä Ounasjoen vesistön taimenkantoja, ei istuteta vieraita laitosperäisiä kantoja ennen kuin käytettävissä on selvityksiä tai riittävän pitkäaikaiseen seurantaan perustuvaa tietoa Ounasjoen omien taimenkantojen potentiaalista muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja.

Velvoiteistutusten ja muiden harjus-, taimen- ja siikaistutusten tavoitteena on, että istukkaat tuottavat vesistössä lisäarvoa kasvamalla tavoiteltuun pyyntikokoon ennen saaliiksi joutumistaan.

Istutuksille haetaan parasta mahdollista tuottoa käyttämällä alueen vesistöihin kokemuksen perusteella hyvin sopeutuvia lajeja ja kantoja, vesistöjen ravintotilanteen mukaisia istutustiheyksiä sekä valvontaa ja kalastuksensäätelystä ehkäisemään alamittaisten istukkaiden joutumista luvattoman tai tahattoman kalastuksen saaliiksi.

Istutusten toteuttaminen ja ilmoittaminen istutusrekisteriin

Kaikki istutukset on tehtävä suunnitellusti, valvotusti ja parhaiksi todettuja käytäntöjä seuraten. Istutuksissa on otettava huomioon istutettavien lajien luontainen esiintyminen ja paikallisten kantojen vahvuus.

Istukkaat on merkittävä voimassa olevien säädösten mukaisesti.⁴³

Istutuksen suorittajan on ilmoitettava istutukset valtakunnalliseen sähköiseen istutusjärjestelmään (Sähi-sovellus). Ilmoitus tehdään verkko-osoitteessa: <https://kala-asiointi.mmm.fi/>.

Kalatalousalue tiedottaa istutuksia koskevista säännöistä ja rajoituksista kotisivuillaan.

Istutusvelvoitteiden kehittäminen

Kalatalousalue suosittaa, että kalatalousalueella voimassa olevia istutusvelvoitteita kehitetään mahdollisuuksien mukaan niin, että velvoitetta voidaan käyttää vaellus- tai paikallisten

⁴³ Vuoden 2022 tilanne: Vähintään vuoden ikäisinä istutettavien taimenten, lohien ja järvilohien rasvaevä on leikattava pois. Velvoite ei koske elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymiä elvytys- ja palautusistutuksia. (Valtioneuvoston asetus kalastuksesta 1360/2015.)

kalakantojen luontaista lisääntymistä ja elinkiertoa edistäviin hankkeisiin, käsittäen myös velvoitealueen ulkopuoliset vesistöt toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuus huomioon ottaen.

3.5.4. Ehdotukset kalastuksen kehittämistoimenpiteiksi

Kalatalousalue, vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat edistävät Ounasjoen, Meltausjoen ja Loukisen vesistön näkyvyyttä ja houkuttelevuutta kalastuskohteena aktiivisella tiedottamisella eri kanavissa, kuten kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

Kalatalousalue osallistuu voimavarojensa mukaan alueen kalastusmatkailun edistämiseen yhteistyössä alan järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kalatalousalue edistää voimavarojensa puitteissa ja yhteistyössä alan järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa paikallisen kalastusperinteen jatkuvuutta sekä vapaa-ajan virkistyskalastuksen kiinnostavuutta mm. järjestämällä lapsille ja nuorille kalastukseen ja kalankäsittelyyn opastavia tapahtumia.

4. Suunnitelma Pallasjärvelle ja muille järville

Suunnitelma koskee Pallasjärveä ja kalatalousalueella sijaitsevia kalastukselle tärkeimpiä järviä. Suurimmat järvet on listattu liitteessä (liite 8). Suunnittelualue on esitetty karttaliitteessä (liite 9, kuva 2).

4.1. Perustiedot kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta

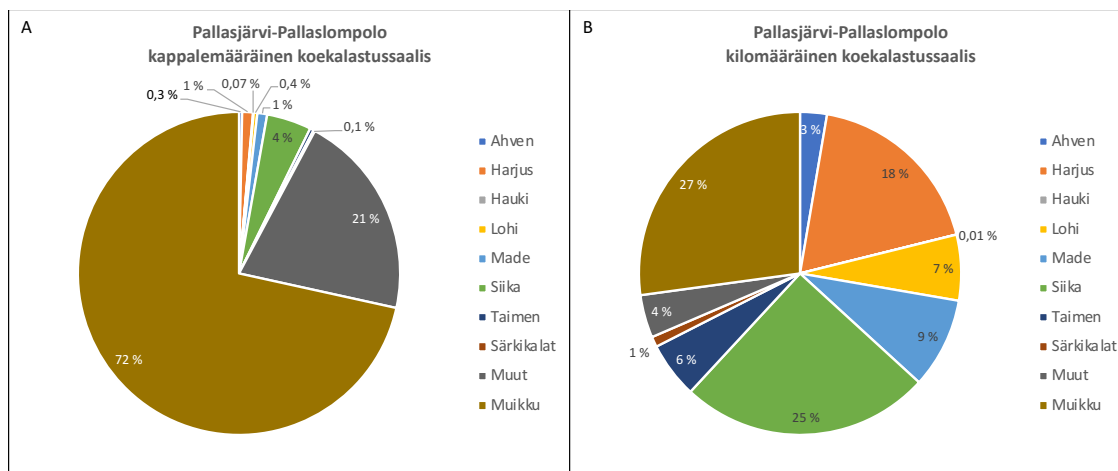
4.1.1. Kalakantojen ja kalastuksen tila Pallasjärvessä

Seuraavassa esitetään yhteenveto Pallasjärven kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta alueella tehtyjen koekalastusten ja kalastustiedusteluiden sekä kalatalousalueen oman asiantuntemuksen ja osakaskuntien tekemien havaintojen pohjalta.

Lopuksi esitetään kalatalousalueen hallituksen tavoitteenasettelun pohjaksi tekemä pohdinta Pallasjärven vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

Kalakannat

Pallasjärvessä esiintyy tai on esiintynyt 15 eri kalalajia, joista valtalajeja ovat kilomääräisen koekalastussaaaliin perusteella muikku, siika ja harjus (kuva 7, B). Järvessä esiintyvä taimen on geneettisten selvitysten mukaan omaa eriytynyttä kantaansa. Pallasjärvessä on myös oma elinvoimainen ja hyvälaatuinen harjuskanta.⁴⁴ Ahven on aiemmin esiintynyt vain Pallaslompolossa, mutta viime vuosina Pallasjärvessä on kookkaiden ahventen määrä selkeästi kasvanut.

Kuva 7. Pallasjärven–Pallaslompolon kappalemääräisen (A) ja kilomääräisen (B) koekalastussaaalin suhteellinen lajijakauma vuosina 2006 ja 2013 tehtyjen verkkokoekalastusten perusteella. (Lähde: Luonnonvarakeskuksen koekalastusrekisteri 2022).

⁴⁴ Ks. Pulkkinen ym. 2011.

Pallasjärven keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden (6–9 µg/l)⁴⁵ perusteella arvioituna kalabiomassa järvessä olisi noin 13–20 kg/ha, josta voitaisiin kalastaa kestävästi enintään 2–3 kg/ha.⁴⁶ Koska järvessä on vahva muikkukanta, muikun kestävä hehtaarisaalessa on todennäköisesti keskimääräistä hehtaarisaalessa jonkin verran suurempi. Arvioitua hehtaarisaalessa voidaan käyttää vertailutasona Pallasjärven saalisseurannassa.

Kalastus

Pallasjärven kalastus on järjestetty voimassa olevan Pallas–Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti.⁴⁷ Kalastus on pääasiassa Raattaman kylälaisten harjoittamaa kotitarve- ja virkistyskalastusta.

Kalastusrajoitukset: Raattaman osakaskunta on vuodesta 1996 lähtien rajannut taimenen kutuvaellusalueet verkkokalastuksen ulkopuolelle vuosittain syksystä kevääseen. Paikalliset kalastajat ovat sitoutuneet kalastusjärjestelyihin.

Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat

Pallasjärven **vahvuuksia** on hyvä vedenlaatu ja luontaisesti lisääntyvä monilajinen kalasto. Järvessä on perinnöllisesti omalaatuinen taimenkanta.

Pallasjärven **heikkous** on sen herkkyyys kalastuspaineelle, mikä mm. vaikeuttaa järven kehittämistä matkailukalastukseen. Järvestä kestävästi otettavissa oleva hehtaarisaalessa on pieni, joten myös mahdollisesti lisääntyvän yleiskalastuksen suhteen Pallasjärven kantokyky on rajallinen.

Pallasjärven **mahdollisuudet** liittyvät alkuperäisten kalakantojen elinvoimaisuuden ylläpitämiseen ja kalastuksen vakiinnuttamiseen kestäväälle tasolle tehokkaalla kalastuksensäätelyllä, johon paikalliset kalastajat ovat sitoutuneet.

Pallasjärven **uhkia** on järveen laskevien taimenen lisääntymisalueiden laadun heikkeneminen ulkoisen kuormituksen vuoksi. Pallasjärven rantojen käyttö retkeilyssä on jo heikentänyt rantojensuojeluohjelmaan otettujen rantojen tilaa. Uhkiin voidaan vastata edistämällä alueen maankäytön vesiensuojelua Pallasjärven valuma-alueella edunvalvonnan keinoin.

Pallasjärven nelikenttätarkastelu on esitetty taulukkona liitteessä (liite 4, taulukko 4).

4.1.2. Kalakantojen ja kalastuksen tila muissa järvissä

Seuraavassa esitetään yhteenveto kalatalousalueen muiden kalastukselle keskeisten järvien kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta alueella tehtyjen koekalastusten ja kalastustiedusteluiden sekä kalatalousalueen oman asiantuntemuksen pohjalta.

⁴⁵ Ks. Pulkkinen ym. 2009.

⁴⁶ Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

⁴⁷ Ks. Pulkkinen ym. 2011.

Lopuksi esitetään kalatalousalueen hallituksen tavoitteenasettelun pohjaksi tekemä pohdinta kalatalousalueen kalastukselle keskeisten järvien vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

Kalakannat

Ounasjoen kalatalousalueen järvien kalakannoista on niukasti ajantasaista tietoa. Verkkokoekalastuksia on tehty vuosina 2009–2018 VPD-seurantaan liittyen Isossa Toramojärnessä, Marrasjärnessä, Niesijärnessä ja Aakenusjärnessä. **Isossa Toramossa** (järvityypiltään pieni humusjärvi) valtalajeja ovat **ahven**, **särkikalat** ja **muikku** sekä istutettu **kirjolohi** (kirjolohen suuri osuus suhteellisessa saalisjakaumassa selittyy saaliiksi saaduilla kookkailla istukkailla). Humuspitoisissa **Marras-** ja **Niesijärnessä** valtalajeina ovat ahven ja särki. Runsaskalkkisessa **Aakenusjärnessä** valtalajeina ovat **ahven** ja **siika**. Myös hauki ja särkikalat ovat biomassalla mitattuna tärkeitä lajeja. Koekalastusjärvien suhteelliset lajijakaumat on esitetty liitteessä (liite 5, kuva 6). Voidaan olettaa, että järvityypiltään koekalastusjärviä vastaavissa järvissä valtalajit ovat pääasiassa samoja kuin koekalastusjärvissäänkin.

Marrasjärven osakaskunnan arvion mukaan **Marrasjärven**, **Rovajärven** ja **Mukkajärven ahvenkannat** ovat vahvoja, **kuha** ja **muikku** kannoiltaan kohtalaisia ja **made** ja **siika** heikkoja. **Marrasjärnessä** on kohtalainen **lahnakanta**.

Takajärven osakaskunnan arvion mukaan **Takajärnessä** on kohtalainen **ahven-**, **made-** ja istutusperäinen **taimenkanta**. **Muikku-** ja **siikakannat** ovat vahvoja. Vähäarvoista kalaa ei ole lainkaan.

Ounasjoen kalatalousalueen järvivesien kasvukauden keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden perusteella arvioituna kalabiomassa kalatalousalueen järvissä olisi noin 50 kg/ha, josta voitaisiin kalastaa kestävästi 8 kg/ha.⁴⁸ Arvio ei sisällä istutuksia ja niistä saatavaa saalista, mikä on tarvittaessa lisättävä kestävä kalastuksen hehtaarisaa-lisarvioon. Samoin muikkujärvissä kestävä hehtaarisaa-liin kokonaistaso voi olla arviota jonkin verran suurempi muikkukannan tilasta riippuen. Arvioitua hehtaarisaa-lia voidaan käyttää vertailutasona kalatalousalueen järvivesien yhteisen kokonaissaaliin seurannassa.

Kalastus

Kalatalousalueen järvien kalastuksesta ja saaliista ei ole olemassa ajantasaista seurantatietoa.

Marrasjärven osakaskunnan vesillä (Marrasjärvi, Rovajärvi, Mukkajärvi) harjoitetaan kohtalaisesti pyydys- ja vakalastusta. Kaupallista kalastusta tai kalastusmatkailua järvillä ei harjoiteta. Sekä vapa/viehelupien että verkko/katiskalupien myynti on pienentynyt. Järvillä ei ole erityisiä kalastusrajoituksia.

Takajärven osakaskunnan vesillä (Takajärvi) harjoitetaan kohtalaisesti pyydyskalastusta, mutta vähän vakalastusta. Pyydyskalastus on vähentynyt. Järvellä on kalastanut jonkin verran myös kaupallisen kalastajan ryhmän 2 kalastaja. Kalastusmatkailua järvellä ei harjoiteta. Kalastuslupien

⁴⁸ Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

myynti on hieman vähentynyt. Luvat ovat pääasiassa osakaslupia, vieraslupia on hyvin vähän. Järvellä on OPV-kielto, muttei muita kalastusrajoituksia.

Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat

Kalatalousalueen järvien **vahvuuksia** on mm. luontaisten muikkujärvien sekä siikaistutuksilla hoidettujen järvien hyvä tuotto. Tällaisia järviä ovat mm. Takajärvi ja Saivojärvi.

Kalatalousalueen järvien kalataloudellisena **heikkoutena** voidaan pitää sitä, että järvet ovat suhteellisen pieniä ja sijaitsevat kaukana esimerkiksi kaupallisen kalastuksen vaatimusten mukaisista kalankäsittelytiloista. Alueella ei ole kokonsa tai kalavarojensa puolesta kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia järviä.

Kalatalousalueen järvien kalataloudellisten heikkouksien vuoksi niiden **mahdollisuudet** liittyvät ennen kaikkea kylien läheisten järvien kehittämiseen kyläyhteisöjen suosimiksi ja mahdollisesti myös kalastusmatkailun kalastuskohteiksi esimerkiksi siikaistutuksilla.

Järvien **uhkia** on rehevöityminen, mihin on jo olemassa viitteitä ravinnepitoisuuksien nousun myötä. Osa järvistä on luokiteltu riskivesiksi (ks. liite 2, taulukko 1), joihin kohdistuu mm. maa- ja metsätalouden kuormitusta. Uhkiin voidaan vastata edistämällä alueen maankäytön vesiensuojelua järvien valuma-alueilla edunvalvonnan keinoin.

4.2. Kalakantojen tavoitetilä ja osatavoitteet

Yleistavoite kalakannoille

Suunnittelualueen kalakannat ovat puhtaat ja kalastukselle keskeisten lajien kannat ovat vahvat. Kalakannat uusiutuvat pääasiassa luontaisesti. Istutuksia tehdään istutussuunnitelmassa kuvatulla tavalla.

Kalastusta säädellään tarvittaessa niin, että se säästää kookkaita emokaloja myös voimakkaasti kalastettujen lajien ja kantojen kohdalla. Kalastus on kestävää ja kohdistuu monipuolisesti kaikkiin kalastettaviin lajeihin, kantojen paikallinen ja alueellinen tila huomioon ottaen.

Kalatalousalueella on käytettävissä suunnittelussa tarvittavaa yleisen tason tietoa alueen järvien kalastukselle keskeisten kantojen tilasta ja eri lajien kalastuspaineesta ja saalisjakaumasta. Kalatalousalue kokoo suunnittelutietoa voimavarojensa mukaan.

Kalatalousalue voi antaa tarkempia suosituksia lajikohtaisista tavoitteista, toimenpiteistä ja seurannasta, esimerkiksi kannoittain tai alueellisesti ja ajallisesti painotettuna, käytettävissä olevaan seuranta- ja tutkimustietoon perustuen. Kalatalousalue tiedottaa suosituksista vesialueen omistajille ja kalastusoikeuden haltijoille mm. kotisivuillaan tai yleiskokouksessa.

4.2.1. Pallasjärven taimen

Tavoitetilä: Pallasjärvessä on elinvoimainen, luontaisesti lisääntyvä taimenkanta, jota voidaan kalastaa kestävä kalastuksen periaatteella.

4.2.2. Harjus, siika ja muikku

Harjus

Tavoitetila: Pallasjärvessä ja Aakenusjärvessä on elinvoimainen ja hyvälaatuinen harjuskanta. Muiden järvien harjuskantojen tavoitetila on kalakantojen yleistavoitteen mukainen.

Ongelmat: Vesien lämpeneminen Pallasjärvessä voi vaikuttaa jossakin määrin haitallisesti järven harjuskantaan.

Toimenpiteet: Harjuskantojen hoito järvissä ei vaadi maltillisena pidettävän kalastuspaineen lisäksi erityisiä toimia suunnitelmakauden aikana.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

Siika

Tavoitetila: Siika säilyy Ounasjoen kalatalousalueen siikaistuksiin varatuissa järvissä maltillisin istutuksin tuettuna kalastettavana talouskalana ja luontaisen kannan järvissä elinvoimaisina kantoina, joita hyödynnetään kestävästi sekä pyydys- että vapakalastuksessa. Siian pyyntiperinne alueella jatkuu elinvoimaisena.

Ongelmat: Siikakantojen tilasta ja kalastuksesta ei ole kattavaa ajantasaista tietoa.

Toimenpiteet: Siikaa istutetaan järviin maltillisin istutustiheyksin istutussuunnitelmassa mainituilla kannoilla. Uusia kantoja ei tuoda alueelle ilman kalabiologisesti perusteltua syytä. Kalastusoikeuden haltija voi antaa siian pyydyskalastukseen suosituksia verkkojen solmuvälistä.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

Muikku

Tavoitetila: Muikkukanta alueen muikkujärvissä tuottaa hyvin. Muikun pyyntiperinne alueella jatkuu elinvoimaisena.

Ongelmat: Muikkukantojen tilasta ja kalastuksesta ei ole ajantasaista tietoa.

Toimenpiteet: Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat myöntävät riittävästi lupia muikun kalastukseen. Kalatalousalue tiedostaa, että vahva muikkukanta kestää voimakasta kalastusta.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

4.2.3. Ahven, hauki ja made

Ahven

Tavoitetila: Ahvenkannat ovat elinvoimaisia ja ahven on suosittu saaliskala kaikessa kalastuksessa.

Ongelmat: Ahvenkannat ovat alikalastettuja saalispotentiaaliin nähden.

Toimenpiteet: Ahvenen kalastukseen kannustetaan valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

Hauki

Tavoitetila: Järvien haukikannat ovat tasapainossa muun kalaston rakenteeseen nähden. Haukisaaliin suhteellisesta osuudesta kokonaissaaliissa on käytettävissä kohdennettua vesistökohtaista tietoa saalispalautteen kautta. Hauki on suosittu saalislaji kaikessa kalastuksessa. Haukea hyödynnetään kotitalouksien ruokakalana sekä kalastusmatkailussa saalisvarmana lajina.

Ongelmat: Haukikantojen tilasta ja kalastuksesta ei ole ajantasaista tietoa.

Toimenpiteet: Hauen kalastukseen ja hyödyntämiseen kannustetaan valistuksen keinoin niin pyydys- kuin vapakalastuksessa.

Kalatalousalue tiedostaa, että hauki on huippupetona tärkeä tekijä mm. vähäarvoisen kalan kantojen säätelijänä. Tarvittaessa hauenkalastukselle voidaan antaa alueellisia suosituksia, esimerkiksi saaliiksi otettavan kalan kokoon tai pyyntiajankohtaan liittyen.

Haukisaaliin poisheittämistä pyritään vähentämään valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

Made

Tavoitetila: Järvissä on elinvoimainen madekanta.

Ongelmat: Madekannan tilasta ja kalastuksesta ei ole ajantasaista tietoa. Made ei kuitenkaan ole merkittävä saalislaji kalatalousalueen järvillä.

Toimenpiteet: Madekannan tilaa ja kalastusta seurataan osana muiden lajien tilan ja kalastuksen seurantaa.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

4.2.4. Vajaasti hyödynnetyt lajit

Tavoitetila: Särkikalojen, kiiskien ja pienten ahventen levittäytyminen kalatalousalueen järvissä tunnetaan nykyistä paremmin. Ongelma-alueiksi koetuissa vesistöissä vähäarvoisten lajien kannat eivät kasva oleellisesti nykyisestä (vuoden 2022 tilanne).

Ongelmat: Vajaasti hyödynnetyjen lajien kannat ovat alikalastettuja.

Toimenpiteet: Vajaasti hyödynnetyjen lajien kannoista ja levittäytymisestä pyritään keräämään tietoa paikallisilta kalastajilta. Kalan määrää vähennetään tarvittaessa suunnitellusti ja ammattimaisesti tehdyin hoitokalastuksin. Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan edistämään vajaasti hyödynnetyn kalan pyyntiä ja hyötykäyttöä kaikessa kalastuksessa lähialueellaan. Vähäarvoisen sivusaaliin poisheittämistä pyritään vähentämään valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastajilta saatavan palautteen sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

4.3. Kalastuksen tavoitetila ja osatavoitteet

Yleistavoite kalastukselle

Vapaa-ajan kalastus, kalastusmatkailutoiminta ja mahdollinen kaupallinen kalastus muodostavat osan paikalliskulttuuria ja kalastustoiminnasta tulee tuottoa vesialueiden omistajille ja lisäarvoa Rovaniemen, Kittilän, Muonion, Enontekiön ja Sodankylän aluetalouteen.

Pallasjärvessä kalastus järjestetään voimassa olevan Pallas–Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti.⁴⁹ Pallasjärven käytössä pyritään ensisijaisesti turvaamaan paikallisille asukkaille kalastusmahdollisuudet ja elinkeinojen harjoittaminen, mukaan luettuna kalastusmatkailu osana paikallista pienyrittäjyyttä ja ohjelmapalveluiden tarjontaa. Viehelupien myynnillä turvataan muille virkistyskalastusmahdollisuus sen lisäksi, että kaikilla on vapaa onkimis- ja pilkkimisoikeus.⁵⁰ Pallasjärvessä kalastusta säädellään suunnitelmakauden 2022–2031 aikana pääsääntöisesti kuten vuonna 2021.

4.3.1. Vapaa-ajankalastus

Virkistyskalastus

Tavoitetila: Paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja matkailijat harjoittavat järvivesillä monipuolista virkistyskalastusta vapavälinein ja seisovin pyydyksin, kuten katiskoin. Kalastuksessa hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja. Virkistyskalastuksen saaliista ja sen laijijakaumasta on olemassa vähintään yleisluontoista tietoa.

⁴⁹ Ks. Pulkkinen ym. 2011.

⁵⁰ Pulkkinen ym. 2009.

Ongelmat: Kalastuksen väheneminen ja pyyntivahvojen kantojen alikalastus. Tiedon puute saaliista ja kalastuksesta.

Toimenpiteet: Järvien virkistyskalastusmahdollisuuksista tiedotetaan aikaisempaa enemmän. Lupien sähköistä saatavuutta parannetaan edelleen. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava. Vapaa-ajankalastuksen ohjaamisessa otetaan huomioon vesialueiden muu käyttö.

Seuranta: Saaliin seurannassa hyödynnetään kalastajilta saatavaa palautetta sekä mahdollisuuksien mukaan viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottamaa saalistietoa ja mahdollisia kalastustiedusteluja.

Kotitarvekalastus

Tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa **kotitarvekalastus** tarkoittaa kalastusta, jonka paikalliset kalastajat mieltävät kotitarvekalastukseksi. Kotitarvekalastus alueella on vanha perinne. Kotitarvekalastuksella on taloudellista merkitystä siten, että kalaa pyydetään ruuaksi sen sijaan että kala ostettaisiin kaupasta. Kotitarvekalastuksella voi olla, mutta ei välttämättä ole, suoranaista merkitystä toimeen tulon kannalta.⁵¹

Tavoitetilä: Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset harjoittavat järvivesillä monipuolista kotitarvekalastusta ja kotitarvekalastusta seisovin pyydyksin ja vapavälinein. Kalastuksessa hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja. Kotitarvekalastuksen saaliista ja sen laijijakaumasta on olemassa vähintään summittaista tietoa.

Ongelmat: Kalastustietouden häviäminen, kotitarvekalastuksen väheneminen sekä pyyntivahvojen kantojen alikalastus. Tiedon puute saaliista ja kalastuksesta.

Toimenpiteet: Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset pitävät yllä kotitarvekalastuksen perinnettä. Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan elvyttämään kotitarvekalastusperinnettä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava. Kotitarvekalastuksen ohjaamisessa otetaan huomioon vesialueiden muu käyttö.

Seuranta: Kotitarvekalastuksen kehittymistä ja saalista seurataan paikallisilta ja mökkiläisiltä saatavan palautteen avulla sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun ja mahdollisten kalastustiedustelujen avulla.

⁵¹ Kalastuslain (376/2016) esitöissä (HE 192/2014, <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140192#idp446787776>) vapaa-ajan kalastus määritellään seuraavasti: ”19) Vapaa-ajankalastuksena pidettäisiin laissa virkistyskalastusta sekä kotitarvekalastusta. Käytännössä vapaa-ajan kalastusta olisi siten kaikki muu kuin kaupallinen kalastus. Nykyisen kalastuslain tavoin kotitarvekalastuksena pidettäisiin kalastusta, jonka saalis käytetään kalastajan taloudessa ja sillä on tämän toimeentulon kannalta merkitystä. Virkistyskalastuksena pidettäisiin kalastusta, jonka saalis käytetään kalastajan taloudessa mutta sillä ei ole toimeentulon kannalta merkitystä.”

4.3.2. Kalastusmatkailu ja kaupallinen kalastus

Kalastusmatkailu

Tavoitetila: Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvilla järvillä harjoitetaan vakiintunutta kalastusopas- tai kalastukseen liittyvää ohjelmapalvelutoimintaa. Kalastusmatkailussa hyödynnetään monipuolisesti järvien kalavaroja.

Ongelmat: Ounasjoen alueen luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyrityksillä ei välttämättä ole tietoa vesistöjen kalastusmahdollisuuksista. Kotimainen kalastusmatkailu on pääasiassa omatoimimatkailua, joten paras potentiaali kalastusopas- ja -ohjelmapalveluille on ulkomaalaisissa asiakkaissa.

Toimenpiteet: Kalatalousalue lisää kotisivuilleen yrittäjille suunnattua tietoa kalastusmahdollisuuksista. Yrittäjille suunnataan tietoiskuja kalastuskohteista ja kalastettavista lajeista ja kannoista.

Alueen yhdyskuntasuunnittelussa tulisi huomioida kalastusmatkailu.

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat **kehittävät kalastusmatkailuun tarkoitettuja lupia.**

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat voivat tarvittaessa muodostaa tai vuokrata pelkästään kalastusmatkailun käyttöön määrääjäksi tarkoitettuja vesialueita. Kalatalousalue neuvoo tarvittaessa alueille tarvittavien yleiskalastuskieltojen hakemisessa.

Kalastusmatkailuyrittäjiä pyydetään antamaan laadullista ja mahdollisuuksien mukaan määrällistä palautetta kalakannoista, saaliista ja sen koostumuksesta sekä kalastusolosuhteista toiminta-alueellaan. Kalastusmatkailuun tarkoitettuihin lupiin voidaan tarvittaessa sisällyttää velvollisuus antaa kalastusta ja saalista koskevia tietoja luvan myöntäjälle seurantaan varten. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastusmatkailutoimintaan myönnettyjen lupien määrällä ja kalastusmatkailuyrittäjiltä saatavan palautteen avulla.

Kaupallinen kalastus

Alueella ei ole kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia vesiä.

Osa kalatalousalueen pohjoisosan vesistöistä kuuluu luontaiselinkeinoalueen lainsäädännön (lisätään säädöksen numero) piiriin ja kalastus on osa luontaiselinkeinoitoimintaa.

Suunnitelmallisesti tehtyyn ammattimaiseen hoitokalastukseen tai kaupalliseen kalastukseen voidaan myöntää lupia tarpeen mukaan.

4.4. Vesialueiden käytön alueellinen suunnittelu ja yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

4.4.1. Kalataloudellisesti merkittävät alueet

Kalataloudellisesti merkittävät alueet ovat vesistöjä, joilla 1) on suuri merkitys kalastukselle tärkeiden paikallisten ja vaeltavien kalakantojen uusiutumisessa ja ylläpidossa ja joissa 2) kotitarvekalastuksen, virkistyskalastuksen sekä kalastusmatkailun ja kaupallisen kalastuksen edellytykset ovat kalakantojen tilan ja vesien saavutettavuuden kannalta parhaimmat.

Suunnittelualueen järvistä Pallasjärvi, Pallaksen Kivijärvi, Aakenusjärvi, Iso-Salankijärvi, Kaitajärvi, Kinisjärvi, Perttausjärvi, Toramojärvi, Saivojärvi, Kontojärvi, Takajärvi ja Rastijärvi ovat kalataloudellisesti merkittäviä alueita.

Pallasjärvi ja siihen laskevat purot ovat merkittävä vesistö järven alkuperäisen taimenen lisääntymis- ja syönnösalueena. Aakenusjärvi on hyvä siika- ja harjusjärvi. Iso-Salankijärvi on tuottava siian istutusvesi. Kaitajärvi on kylmänä pysyvä muikkuvesi ja tärkeä kalavesi Perttaus-Osman kyläyhteisölle. Kinisjärvi on kyläläisille tärkeä kalavesi.

4.4.2. Kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvat alueet ja niillä käytettävät pyydykset

Ounasjoen kalatalousalueen järvillä ei ole kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen kokonsa tai kalavarojensa puolesta kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia alueita.

Suunnittelualueelle voidaan kuitenkin tarvittaessa ja vesistön muu käyttö huomioon ottaen myöntää kaupallisille kalastajille lupia ammattimaiseen hoitokalastukseen tai esimerkiksi muikun ja muiden lajien tai vajaan hyödynnetyn kalan kaupalliseen pyyntiin vesistöihin soveltuvilla pyydyksillä. Soveltuvat pyydykset määritellään tapauskohtaisesti.

Mikäli suunnittelualue tai osia siitä määritellään suunnitelmakauden 2022–2031 aikana kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvaksi, kalastuslain 14 §:n tarkoittaman käyvän hinnan laskentaperusteet määritetään alueiden määrittelyn yhteydessä.

4.4.3. Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvat alueet

Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvien alueiden määrittäminen pohjautuu kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen sekä vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden paikallistuntemukseen.

Kaikki Ounasjoen kalatalousalueen järvivedet soveltuvat hyvin kalastusmatkailuun.

Pallasjärvellä kalastusmatkailussa tulee ottaa huomioon järven muu kalastus ja käyttö.

4.4.4. Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen

Ounasjoen kalatalousalueen järvet eivät kuulu yhtenäislupa-alueeseen (vuoden 2022 tilanne).

Ounasjoen yhtenäislupa-aluetta voidaan tarvittaessa kehittää niin, että osa järvistä voisi kuulua yhtenäislupan piiriin, esimerkiksi osana kalastusmatkailuun tarkoitettua yhtenäislupaa.

4.4.5. Yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

Kalatalousalue kannustaa vesialueen omistajia, etenkin toiminnaltaan hiipuvia yhteisen vesialueen osakaskuntia/kalastuskuntia, aktiiviseen lakisääteiseen kalataloustoimintaan alueella. Erityisperusteisten kalastusoikeuden haltijoita kannustetaan järjestäytymään osakaskunniksi.

Kalatalousalue suosittelee vesialueen omistajia hankkimaan tietoa kalataloustoiminnan aktivoimisesta, järjestäytymisestä ja yhdistymisestä alan etujärjestöjen, kuten Kalatalouden Keskusliiton, kautta.

4.5. Toimenpiteet kalakantojen hoitamiseksi ja kalastuksen kehittämiseksi

4.5.1. Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi

Kalastusta ohjataan kalatalousalueella voimassa olevassa lainsäädännössä määrätyillä ehdoilla ja rajoituksilla.

Kalatalousalueen myymien kalastuslupien ehdot ja rajoitukset määritellään kalatalousalueen toimintasuunnitelmissa.

Kalatalousviranomaisen (ELY-keskus) toimivaltaa vaativiin alueellisiin säätelytoimiin haetaan tarvittaessa erillinen päätös, mikäli kalakannoille tai kalastukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen sellaista vaatii.

Kalatalousalueella kulloinkin voimassa olevat kalastussäännöt pidetään nähtävillä kalatalousalueen kotisivuilla tai vastaavassa sähköisessä palvelussa, joko listattuina tai linkitettyinä osakaskuntien ja kalastusoikeuden haltijoiden kotisivuille.

4.5.2. Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä

Vesialueen omistajat vastaavat alueidensa vesistökunnostustarpeiden kartoittamisesta ja tarvittavien kunnostusten tekemisestä.

Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan edistämään järvikunnostuksia, mm. jakamalla tietoa kunnostuksista vesialueen omistajille ja kalastusoikeuden haltijoille.

Järville, jotka ovat ekologiselta tilaltaan hyvää huonomassa tilassa sekä riskissä huonontua ekologiselta tilaltaan, tehdään kunnostustarvekartoitus ja tarvittavat kunnostustoimenpiteet kunnostusten tuloksellisuuden seurantoineen.

Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat vesistöt, joissa on tarvetta kalataloudelliselle kunnostukselle, on esitetty liitteessä (liite 7).

4.5.3. Suunnitelma istutuksista

Järvivesiin vuosina 2010–2021 tehdyt istutukset

Kalatalousalueen järvivesiin istutettiin vuosina 2010–2021 harjusta, järvilohia, järvi- ja meritaimenta, kirjolohta, kuhaa, nieriää sekä plankton- ja pohjasiikaa ja rapua yhteensä runsaat 260 000 istukasta, joista n. 80 % tehtiin Metsähallituksen istutuksina. Istukkaista 75 % oli siikaistukkaita.

Istutettavat kannat olivat:

- Harjus: Kemijoen kanta
- Järvilohi: Vuoksen vesistön kanta
- Järvitaimen: Rautalammin kanta
- Kirjolohti: ei kantatietoa
- Kuha: Painiojärven kanta
- Meritaimen: Tornionjoen kanta
- Nieriä: Inarijärven kanta
- Planktonsiika: Koitajoen kanta
- Pohjasiika: Ivalojoen ja Kallunkijärven kanta
- Rapu: ei kantatietoa

Järvivesiin tehdyt istutukset on esitetty tarkemmin liitteessä (liite 7, taulukot 4 ja 5).

Kaikkia istutuksia ei välttämättä ole aikaisempina vuosina ilmoitettu istutusrekisteriin. Osakaskuntien tai vesialueen omistajien tekemät istutukset, joita ei ole ilmoitettu ELY-keskuksen istutusrekisteriin, ovat olleet muutamia satoja tai tuhansia kappaleita istukkaita vuosittain tai satunnaisemmin. Vuodesta 2016 istutusten ilmoittaminen istutusrekisteriin on ollut pakollista kalastuslain 74 §:n nojalla.

Suositus: kalatalousalueen järviin tehtävissä istutuksissa tulisi vähentää istutettavia lajeja tai kantoja. Ounasjoen kalatalousalueen vesistöille vieraina lajeina tai kantoina kirjolohen, kuhan, järvilohen, nieriän, tai planktonsiian istutuksia ei tulisi tehdä suunnitelmakaudella 2022–2031. Poikkeuksena tästä Ivalojoen pohjasiian istuttaminen hyvin tuottaviin järvivesiin on edelleen suositeltavaa kalaveden hoitoa.

Kirjolohta on istutettu Isoon Toramojärveen, kuhaa Alajärveen, Kontojärveen, Marrasjärveen ja Niinijärveen, järvilohia Pallasjärveen – Pallaslompoloon ja nieriää Pyhäjärveen. Planktonsiikaa on istutettu usein samoihin järviin kuin pohjasiikaa. Järvikohtaiset istutustiedot on esitetty liitteessä (liite 7, taulukko 5).

Istukkaiksi soveltuvat lajit ja kannat kalatalousalueen järvissä

Ounasjoen kalatalousalueen järviin saa istuttaa vain tässä istutussuunnitelmassa mainittuja lajeja ja kantoja (taulukko 3). Muiden lajien tai kantojen istuttaminen suunnitelmakaudella kalatalousalueella sijaitseviin vesistöihin ei ole sallittua ilman erillistä istutussuunnitelmaa ja ELY-keskuksen myöntämää lupaa.

Taulukko 3. Kalalajit ja -kannat, joita voidaan istuttaa Ounasjoen kalatalousalueen järviin ilman erillistä ELY-keskuksen lupaa.

Laji	Kanta	Huomautukset
Harjus	Kemijoen kanta	Velvoitelaji.
Taimen	Ounasjoen kanta	Velvoitelaji.
Meritaimen	Tornionjoen kanta	
Pohjasiika	Ivalojoen kanta	

Kalatalousvelvoitteisiin liittyvissä istutuksissa, eli vesilain 3 luvun 14 §:n nojalla tehtävissä istutuksissa, voidaan kuitenkin käyttää myös muita kuin tähän käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyviä lajeja ja kantoja.

Pallasjärveen ei tehdä istutuksia suunnitelmakauden 2022–2031 aikana, koska järvi on luonnontuotantotilassa.

Pohjasiian istutuksia tehdään ainoastaan liitteessä (liite 8, taulukko 2) mainittuihin järviin.

Taimenen, meritaimenen ja harjuksen istutuksia voidaan tehdä järviin, joihin lajeja on istutettu vuosia 2010–2021. Tällaisia järviä ovat Immeljärvi, Iso ja Pieni Toramojärvi, Pyhäjärvi, Ranta-Vuorsamo sekä Levijärvi – Sirkkajärvi.

Kalatalousalue seuraa alueen järviin aikaisempina vuosina tehdyistä kuhaistutuksista mahdollisesti syntyneitä luontaisesti lisääntyviä kuhakantoja.

Kirjolohen, järvilohen ja nieriän istutuksista luovutaan viimeistään vuonna 2023. Planktonsiian istutuksista luovutaan vuoteen 2031 mennessä ELY-keskuksen istutuksia koskevan ohjeistuksen⁵² mukaisesti, jossa planktonsiian istutuksia ei suositella Ounasjoen vesistöön.

Perustelu Ivalojoen pohjasiian istuttamiselle erikseen määriteltuihin järviin

Pohjasiikaistutukset Ivalojoen kannalla ovat tuottaneet alueen järvissä (liite 8, taulukko 2) suhteellisen hyvin. Istutukseen käytetyissä järvissä istutettu siika on usein kalastuksen pääasiallinen saalis. Kylien lähialueiden järvissä tuki-istutukset pohjasiialla pitävät osaltaan yllä perinteistä pyydyskalastuskulttuuria ja kotitarvekalastusta.

Siikaistutukset hyvin tuottaviin järvivesiin eivät heikennä alkuperäisten kalakantojen monimuotoisuutta tai säilymistä. Istutuksilla edistetään paikallista kalaveden hoitoa ja turvataan tuottavien vesien kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja hyödyntäminen.

Pohjasiian suositeltava istutustiheys riippuu järven tuotantokyvystä ja vallitsevasta kalakannasta. Siian istutuksista saatujen kokemusten perusteella pohjasiikaa voidaan istuttaa enintään 25–30 kpl/ha hyvin tuottaviin vesiin. Karuissa vesissä suositeltava istutustiheys on enintään 10 kpl/ha.

⁵² Lapin ELY-keskus 7.4.2021.

Istutusten tavoitteet

Istutuksille haetaan parasta mahdollista tuottoa käyttämällä alueen vesistöihin kokemuksen perusteella hyvin sopeutuvia lajeja ja kantoja, vesistöjen ravintotilanteen mukaisia istutustiheyksiä sekä valvontaa ja kalastuksensäätelystä ehkäisemään alamittaisten istukkaiden joutumista luvattoman tai tahattoman kalastuksen saaliiksi.

Järviin tehtävien istutusten tavoitteena on, että istukkaat tuottavat vesistössä lisäarvoa kasvamalla tavoiteltuun pyyntikokoon ennen saaliiksi joutumistaan.

Istutusten toteuttaminen ja ilmoittaminen istutusrekisteriin

Kaikki istutukset on tehtävä suunnitellusti, valvotusti ja parhaiksi todettuja käytäntöjä seuraten. Istutuksissa on otettava huomioon istutettavien lajien luontainen esiintyminen ja paikallisten kantojen vahvuus.

Istukkaat on merkittävä voimassa olevien säädösten mukaisesti.⁵³

Istutuksen suorittajan on ilmoitettava istutukset valtakunnalliseen sähköiseen istutusjärjestelmään (Sähi-sovellus). Ilmoitus tehdään verkko-osoitteessa: <https://kala-asiointi.mmm.fi/>.

Kalatalousalue tiedottaa istutuksia koskevista säännöistä ja rajoituksista kotisivuillaan.

4.5.4. Ehdotukset kalastuksen kehittämistoimenpiteiksi

Kalatalousalue, vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat edistävät kalatalousalueen järvivesien näkyvyyttä ja houkuttelevuutta kalastuskohteena aktiivisella tiedottamisella eri kanavissa, kuten kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

Kalatalousalue osallistuu voimavarojensa mukaan alueen kalastusmatkailun edistämiseen yhteistyössä alan järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kalatalousalue edistää voimavarojensa puitteissa ja yhteistyössä alan järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa paikallisen kalastusperinteen jatkuvuutta sekä vapaa-ajan virkistyskalastuksen kiinnostavuutta mm. järjestämällä lapsille ja nuorille kalastukseen ja kalankäsittelyyn opastavia tapahtumia.

⁵³ Vuoden 2022 tilanne: Vähintään vuoden ikäisinä istutettavien taimenten, lohien ja järvilohien rasvaevä on leikattava pois. Velvoite ei koske elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymiä elvytys- ja palautusistutuksia. (Valtioneuvoston asetus kalastuksesta 1360/2015.)

5. Suunnitelma sivuvesille

Ounasjoen kalatalousalueen sivuvesien suunnittelualue kattaa kalatalousalueen virtavedet pois lukien Ounasjoen pääuoma, Meltausjoen vesistö ja Loukisen vesistö. Alueella sijaitsevat järvet eivät myöskään kuulu sivuvesien suunnittelualueeseen. Suunnittelualue on esitetty karttaliitteessä (liite 9, kuva 3).

Suunnittelualue on laaja. Kalatalousalue voi tarvittaessa laatia alue- tai kohdekohtaisia suunnitelmia kalastukselle tärkeimmille sivuvesille, mikäli kalakantojen tai kalastuksen tila niin vaatii.

5.1. Perustiedot kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta

5.1.1. Kalakantojen ja kalastuksen nykytila sivuvesissä

Seuraavassa esitetään yhteenveto kalatalousalueen keskeisten sivuvesien kalakantojen ja kalastuksen nykytilasta alueella tehtyjen sähkökoekalastusten ja kalastustiedusteluiden sekä kalatalousalueen oman asiantuntemuksen ja osakaskuntien tekemien havaintojen pohjalta.

Lopuksi esitetään kalatalousalueen hallituksen tavoitteenasettelun pohjaksi tekemä pohdinta kalatalousalueen keskeisten sivuvesien vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista.

Kalakannat

Kalatalousalueen sivuvesien kalakannoista ei ole olemassa kattavaa seurantatietoa. Tuoreinta sähkökoekalastustietoa on vain Molkojoelta ja Pallasjoelta. Vuosina 2011–2021 tehtyjen sähkökoekalastusten tulosten mukaan Molkojoen koskikalaston valtalajeja ovat kirjoeväsimppu ja **harjus**. Myös **taimenta** ja **madetta** esiintyy koskikalastossa. Pallasjoessa valtalajeina ovat biomassalla määritettynä **harjus** ja muttu sekä istutettu **lohi**. Sähkökoekalastusten tuloksia on esitetty liitteessä (liite 5, taulukko 1).

Tepaston osakaskunnan havaintojen mukaan sivuvesissä on kohtalainen **ahven**- ja **madekanta**. **Siikaa** ja **taimenta** on vähän, mutta **haukea** paljon. Vajaasti hyödynnettyjä lajeja (särki) on vähän. Helpin osakaskunnan havaintojen mukaan **puronieriä** on lisääntynyt sivujokiin.

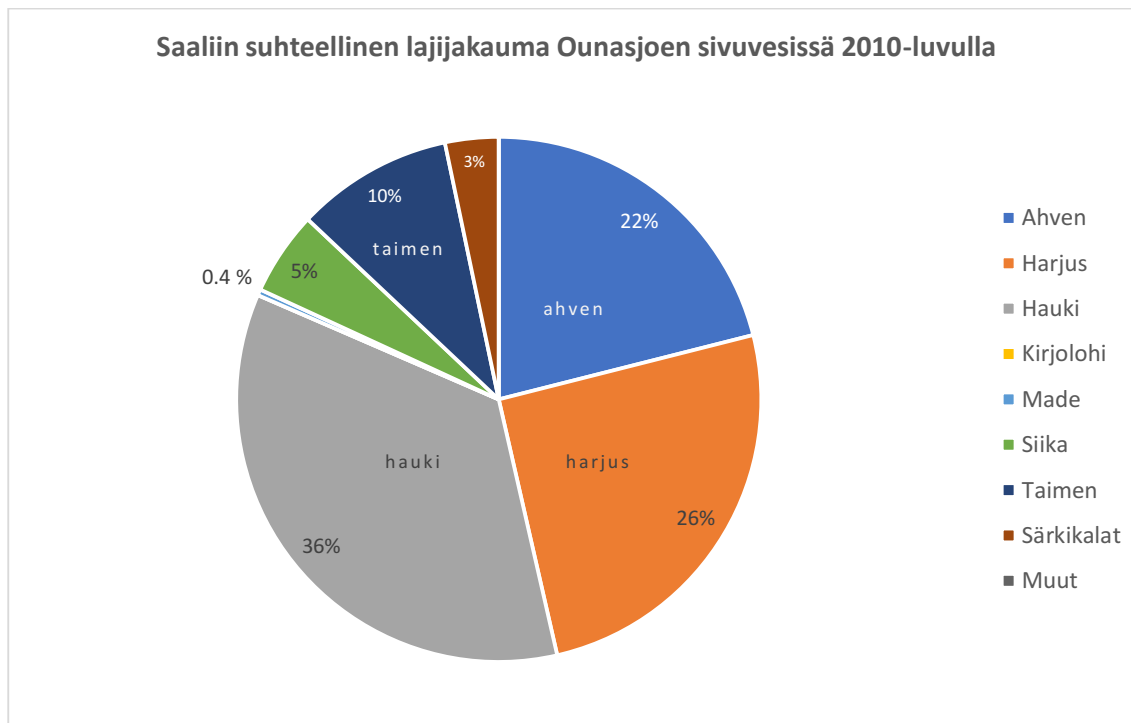
Ounasjoen kalatalousalueen jokivesien kasvukauden keskimääräisen kokonaisfosforipitoisuuden ja jokivesien tuottavuuden perusteella arvioituna keskimääräinen kalabiomassa Ounasjoen sivuvesillä olisi noin 80 kg/ha, josta voitaisiin kalastaa kestävästi 8–12 kg/ha.⁵⁴ Arvio ei sisällä istutuksia ja niistä saatavaa saalista, mikä on tarvittaessa lisättävä kestävä kalastuksen hehtaarisaalessa. Arvioitua hehtaarisaalessa voidaan käyttää vertailutasona Ounasjoen vesistön virtavesien saalisseurannassa.

⁵⁴ Ravinnepitoisuuteen perustuvasta kalantuotannon arvioinnista, ks. esim. Hanson & Leggett 1982, Downing & Plante 1993 ja Randall ym. 1995.

Kalastus

Kalastuksesta sivuvesillä on niukasti tietoa. Ounasjoen velvoitetarkkailun kalastustiedusteluissa on kysytty myös sivuvesien kalastuksesta.

Kalastukselle tärkeimmät lajit: Vuosien 2012 ja 2017 tiedustelujen tulosten mukaan sivuvesien kalastukselle tärkeimmät lajit ovat **hauki**, **harjus**, **ahven** ja **taimen**, jotka muodostivat yli 90 % sivuvesien keskimääräisestä saaliista (kuva 8).

Kuva 8. Saaliin keskimääräinen suhteellinen lajijakauma Ounasjoen sivuvesissä vuosina 2012 ja 2017 tehtyjen velvoitetarkkailun kalastuskyselyiden mukaan. (Muokattu raporteista Autti 2014 ja Paksuniemi 2019.)

Pyyntimuodot: Pyyntiponnistuksella (kalastuspäivät) mitattuna **vapakalastus** oli suositumpaa kuin pyydyskalastus. Vuosien 2012 ja 2017 tiedustelujen tulosten mukaan pyyntiponnistuksesta keskimäärin kaksi kolmasosaa käytettiin vakalastukseen ja kolmasosa seisovilla pyydyksillä (verkot ym.) pyyntiin.

Hehtaarisaaalis: 1980- ja 1990-luvulla tehtyjen kalastustiedusteluiden mukaan Marrasjoessa hehtaarisaaalis olisi ollut 5–8 kg/ha, minkä oli kestäväällä tasolla verrattuna kokonaisfosforipitoisuuden perusteella arvoituun kestävään hehtaarisaaaliiseen (8–12 kg/ha) Ounasjoen kalatalousalueen jokivesissä. Marrasjoen saaliista noin 75 % oli haukea.⁵⁵ Muiden sivuvesien hehtaarisaaaliista ei ole tietoa.

⁵⁵ Kurkela & Fomin 1997.

Kalastusluvut: Ounasjoen sivuvesillä kalastetaan **Metsähallituksen vapa- ja pyydysluvilla ja osakaskuntien luvilla** sekä **yleiskalastusoikeuksin**. Osakaskuntien luvanmyynti on vähentynyt.

Kalastusta palvelevat rakenteet: Sivuvesillä on veneenlaskupaikkoja sekä laavuja lähinnä kylien läheisyydessä. Osa kalastuskohteista on helposti saavutettavia.

Kalastusrajoitukset: Alueella on Lapin ELY-keskuksen päätöksillä vahvistettuja kalastamista koskevia kieltoja ja poikkeuksia kalastuslain ja asetusten säädöksistä. Voimassa olevat kalastussäännöt, kiellot, rajoitukset ja lupaehdot kalastuskiintiöineen voi tarkistaa osakaskunnista ja Metsähallituksen (www.eraluvat.fi) sivuilta sekä yleiskalastuskiellossa olevien vesien osalta Kalastusrajoitus.fi-palvelusta (<https://kalastusrajoitus.fi>).

Vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat

Kalatalousalueen sivuvesien **vahvuuksia** ovat luontaisesti lisääntyvät kalakannat. Alue on paikoitellen helposti saavutettavissa. Vahvuuksia voidaan hyödyntää kehittämällä sivuvesien parhaita taimen- ja harjusvesiä erityiskalastuskohteina tai liittämällä helposti saavutettavia sivuvesiä Ounasjoen yhteinäislupa-alueeseen.

Sivuvesien **heikkous** on tiedon puute kalakannoista ja kalastuksesta. Tätä voidaan helpottaa tekemällä kalasto- ja kalastus selvitys alueella.

Sivuvesien **mahdollisuudet** liittyvät saalisvarmoihin isoihin kaloihin, jotka houkuttelevat kalastusmatkailijoita. Mahdollisuuksien hyödyntämisessä yhteistyö alueen matkailukeskittymien kanssa on tärkeää kalastukseen liittyvien palvelujen tuottamiseksi.

Sivuvesien **uhkia** on metsänkäsittelyn tehostumisesta aiheutuvat ravinne päästöt. Suuri osa kalatalousalueen sivuvesistä on vesienhoitosuunnitelmassa luokiteltu riskivesiksi, joihin kohdistuu painetta lähinnä metsätaloudesta (ks. liite 2, taulukko 1). Uhkiiin voidaan vastata edistämällä metsätalouden vesiensuojelua valuma-alueilla edunvalvonnan keinoin.

5.2. Kalakantojen tavoitetilä ja osatavoitteet

Yleistavoite kalakannoille

Suunnittelualueen kalakannat ovat puhtaat ja kalastukselle keskeisten lajien kannat ovat vahvat. Kalakannat uusiutuvat pääasiassa luontaisesti. Istutuksia tehdään istutussuunnitelmassa kuvatulla tavalla siten, että niillä vahvistetaan luontaista kalojen lisääntymistä.

Kalastusta säädellään tarvittaessa niin, että se säästää kookkaita emokaloja myös voimakkaasti kalastettujen lajien ja kantojen kohdalla. Kalastus on kestävä ja kohdistuu monipuolisesti kaikkiin kalastettaviin lajeihin, kantojen paikallinen ja alueellinen tila huomioon ottaen.

Kalatalousalueella on käytettävissä suunnittelussa tarvittavaa yleisen tason tietoa kalatalousalueen sivuvesien kalastukselle keskeisten kantojen tilasta ja eri lajien kalastuspaineesta ja saalisjakaumasta. Kalatalousalue kokoaa suunnittelutietoa voimavarojensa mukaan.

Kalatalousalue voi antaa tarkempia suosituksia lajikohtaisista tavoitteista, toimenpiteistä ja seurannasta, esimerkiksi kannoittain tai alueellisesti ja ajallisesti painotettuna, käytettävissä

olevaan seuranta- ja tutkimustietoon perustuen. Kalatalousalue tiedottaa suosituksista vesialueen omistajille ja kalastusoikeuden haltijoille mm. kotisivuillaan tai yleiskokouksessa.

5.2.1. Vaelluskalat

Vaelluskaloja koskevassa tavoitetilassa Ounasjoen vesistössä otetaan huomioon valtioneuvoston periaatepäätöksillä vahvistetut valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat⁵⁶ sekä Kemi-Ounasjoen vaelluskalakantojen elvyttämiseksi laadittu toimenpidesuunnitelma⁵⁷.

Lohi

Tavoitetila: Lohen potentiaaliset poikastuotantoalueet Ounasjoen sivuvesissä tunnetaan ja niiden tuotantokyvystä on olemassa realistinen arvio. Tuotantoalueet ovat hyvässä kunnossa. Potentiaaliset lohi- ja meritaimenjoet on esitetty karttaliitteessä (liite 9, kuva 4). Työ toimivien vaellusyhteyksien saamiseksi Ounasjokeen edistyy hyvässä yhteishengessä.

Ongelmat: Ounasjoen alapuolisen Kemijoen kaikissa vesivoimalaitoksissa ei ole toimivia kulkumahdollisuuksia kaloille. Voimalaitosten käytön pitäisi tukea vaelluskalojen kulkua. Nykymuotoinen lyhytaikaisäänöstely mahdollisine nollajuoksutuksineen (ns. katkokäyttö) haittaa kalojen vaelluskäyttäytymistä. Metsätalouden ja muun maankäytön tehostuminen sekä ilmastonmuutokseen liittyvä sadannan ja valunnan lisääntyminen valuma-alueella saattavat lisätä lohikaloille haitallista kutualueisiin kohdistuvaa vesistökuormitusta.

Toimenpiteet: Sivuvesien potentiaaliin lohijokiin tehdään mäti- ja pienpoikasistutuksia, joiden tuloksellisuutta seurataan. Lohen poikastuotantoalueita kunnostetaan kunnostussuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Metsätalouden ja muun maankäytön vesiensuojelua edistetään edunvalvonnan keinoin. Toimivan vaellusyhteyden saamiseksi tehdään pitkäjänteistä yhteistyötä Kemijokivarren kalatalousalueiden, Kemijoki Oy:n, viranomaisten, vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Seuranta: Tavoitteen toteutumista seurataan lohen elvyttämishankkeiden ja niiden raportoinnin avulla.

Taimen (merivaeltainen)

Tavoitetila: Meritaimenen potentiaaliset poikastuotantoalueet Ounasjoen sivuvesissä tunnetaan ja niiden tuotantokyvystä on olemassa realistinen arvio. Tuotantoalueet ovat hyvässä kunnossa.

Ongelmat: Alueella esiintyy alkuperäisiä taimenkantoja, joista osa voi olla perinnöllisesti omalaatuisia ja jotka vaativat suojelua vieraiden kantojen istutuksilta niiden elinympäristöihin. Vierasta kantaa olevan meritaimenen kotiuttaminen alkuperäisen taimenen elinalueille ei ole suositeltavaa.

⁵⁶ Kalastuslain (379/2015) 34 §:n mukaisesti huomioon otettavia vahvistettuja valtakunnallisia kalavarojen hoitosuunnitelmia ovat *Kansallinen kalatiestrategia* (valtioneuvoston periaatepäätos 8.3.2012) ja *Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle* (valtioneuvoston periaatepäätos 16.10.2014).

⁵⁷ Kontiosalo 2018.

Toimenpiteet: Meritaimenen kotiuttamisesta Ounasjoelle vieraalla meritaimenkannalla pidättäydytään Rion sopimuksen⁵⁸ varovaisuusperiaatteen mukaisesti muualla kuin Meltausjoen vesistössä siihen saakka, kunnes käytettävissä on selvityksiin ja riittävän pitkäaikaiseen seurantaan perustuvaa tietoa alkuperäisten Ounasjoen taimenkantojen potentiaalista muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja. Taimenen poikastuotantoalueita kunnostetaan kunnostussuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Toimivan vaellusyhteyden saamiseksi tehdään pitkäjänteistä yhteistyötä Kemijokivarren kalatalousalueiden, Kemijoki Oy:n, viranomaisten, vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Seuranta: Tavoitteen toteutumista seurataan meritaimenen elvyttämishankkeiden ja niiden raportoinnin avulla.

Vaellussiika

Merivaelteiselle vaellussiiialle ei aseteta tavoitetilaa suunnitelmakaudella.

Perämeren kantaa olevan vaellussiiian istuttaminen Ounasjoen sivuvesiin ei ole suositeltavaa, ennen kuin Perämeren kannalla Ounasjoen alapuoliseen Kemijokeen tehdyistä istutuksista on olemassa seurantaan tai selvityksiin perustuvaa tietoa istutusten kannattavuudesta. Istutuksista pidättymiselle suojellaan Ounasjoen vesistön alkuperäistä, joessa lisääntyvää ja syönnöstävää siikaa (jokisiika) vieraalta perintöainekselta.

5.2.2. Harjus, siika ja paikallinen taimen

Harjus

Tavoitetila: Harjuskannat lisääntyvät luontaisesti ja niiden elinalueet ovat hyvässä kunnossa. Kantoja ei veroteta liikaa alueilla, joissa kalastuspaine on tunnetusti suurin. Kalastukselta jää riittävästi kookkaita emokaloja sukua jatkamaan. Harjuksen saalispotentiaalista sivuvesillä on olemassa vähintään yleisluontoinen arvio.

Ongelmat: Harjuskantojen tilasta ja kalastuksesta sivuvesillä ei ole ajantasaista tietoa.

Toimenpiteet: Harjuksen kasvusta ja kalastuksesta sivuvesien tärkeimmillä harjusalueilla tehdään mahdollisuuksien mukaan selvitys omalla tai ulkopuolisella rahoituksella.

Kalastuspainetta säädellään lupakäytännöillä. Kalastusta ohjataan siten, että se säästää isoja emoharjuksia. Tarvittaessa ELY-keskukselta haetaan kohdekohtaista tai alueellista yleiskalastuskieltoa tai kuturauhoitusta (keväisen pilkinnän rajoittaminen) herkimmille talvehtimisalueille suvannoissa.

Harjuskantojen hoidossa ja kalastuksen järjestämisessä tuodaan esille kalastuksesta annetun asetuksen (1360/2015) 12 §:n mukainen verkkokalastuskielto joessa 15.8.–30.11. välisenä aikana.

⁵⁸ Ks. asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta (78/1994) (<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940078>).

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja selvitysten, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

Siika

Tavoitetila: Sivuvesissä on luontaisesti lisääntyvä siikakanta (jokisiika).

Ongelmat: Siikakantojen tilasta ja siian kalastuksesta sivuvesillä ei ole ajantasaista tietoa.

Toimenpiteet: Siika ei ole merkittävä saalislaji sivuvesillä, joten siikakantojen hoito ei edellytä erityisiä toimia suunnitelmakaudella.

Siian kalastuksessa tuodaan esille kalastuksesta annetun asetuksen (1360/2015) 12 §:n mukainen verkkokalastuskielto joessa 15.8.–30.11. välisenä aikana.

Jokisiin elinympäristövaatimukset otetaan tarvittaessa huomioon alueella tehtävissä virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen ja selvitysten, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

Taimen (purotaimen/tammukka)

Tavoitetila: Kalatalousalueen sivuvesien taimenkohteet (tammukkavedet) on määritelty. Perinnöllisesti eriytyneet alkuperäiset taimenkannat (jatkossa tammukka) tunnetaan mahdollisuuksien mukaan jokikohtaisesti. Tammukan potentiaaliset elinalueet puroilla, joista alkuperäinen tammukka on hävinnyt, tunnetaan pääpiirteissään.

Alkuperäiset taimenkannat lisääntyvät luontaisesti ja säilyvät elinvoimaisina ja puhtaina. Kalastusta kestäviä kantoja ei veroteta liikaa niillä alueilla, joissa kalastuspaine on tunnetusti suurin. Voimakkaimmin verotettuihinkin kantoihin jää riittävästi emokaloja seuraavan tammukkasukupolven tuottamiseen.

Pitkällä aikavälillä alkuperäisten Ounasjoen sivuvesien taimenkantojen potentiaali muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja tunnetaan selvityksiin tai seurantoihin perustuen. Taimenen vaelluskäyttäytyminen jokialueilla tunnetaan ja erot vaeltamaan lähtevien sekä paikallisten taimenten välillä tiedetään.

Toimenpiteet: Ounasjoen sivuvesien taimenkohteet (tammukkavedet) määritellään ja tarvittaessa inventoidaan. Kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuvia mahdollisia tammukkavesiä sivuvesillä ovat mm. Raudastenoja, Paskaoja (jossa esiintyy runsaana puronieriää), Ala-Kerpuajoki ja Lohioja sekä Salankijoki, Saivojoki ja Pallasjoki. Paikallisen taimenen kohteiksi määritellään sellaiset sivuvesien latvavesien joet ja purot, joissa geneettisiin tai muihin selvityksiin tai kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen esiintyy alkuperäisiä, paikallisia taimenkantoja ja jotka eivät ole vaeltavan taimenen potentiaalisia vaellusteitä tai lisääntymisalueita.

Lisäksi tulisi arvioida mahdollisten taimeninventointien yhteydessä tai erillisenä hankkeena vesistöt, joista alkuperäinen taimen on hävinnyt.

Pienet, perinnöllisesti omalaatuiset kannat rauhoitetaan tarvittaessa kalastukselta määrääjäksi. Luontaisesti lisääntyvälle taimenkannalle pyritään luomaan edellytyksiä valuma-alueelähtöisillä virtavesikunnostuksilla.

Seuranta: Toteutumista seurataan taimenkantojen mahdollisten inventointien, velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen saalistietojen, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

5.2.3. Ahven, hauki ja made

Ahven

Tavoitetila: Ahvenkannat ovat elinvoimaisia ja ahven on suosittu saaliskala kaikessa kalastuksessa.

Ongelmat: Ahvenkannat ovat alikalastettuja saalispotentiaaliin nähden.

Toimenpiteet: Ahvenen kalastukseen kannustetaan valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen saalistietojen, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

Hauki

Tavoitetila: Sivuvesien haukikannat ovat tasapainossa muun kalaston rakenteeseen nähden. Haukisaaliin suhteellisesta osuudesta kokonaissaaliissa on käytettävissä kohdennettua vesistökohtaista tietoa saalispalautteen kautta. Hauki on suosittu saalislaji kaikessa kalastuksessa. Haukea hyödynnetään kotitalouksien ruokakalana sekä kalastusmatkailussa saalisvarmana lajina.

Ongelmat: Vahvaa haukikantaa pidetään uhkana vaelluskaloille ja harjukselle.

Toimenpiteet: Hauen kalastukseen ja hyödyntämiseen kannustetaan valistuksen keinoin niin pyydys- kuin vapakalastuksessa.

Kalatalousalue tiedostaa, että hauki on huippupetona tärkeä tekijä mm. vähäarvoisen kalan kantojen säätelijänä. Tarvittaessa hauenkalastukselle voidaan antaa alueellisia suosituksia, esimerkiksi saaliiksi otettavan kalan kokoon tai pyyntiajankohtaan liittyen.

Haukisaaliin poisheittämistä pyritään vähentämään valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen saalistietojen, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

Made

Tavoitetila: Sivuvesillä on elinvoimainen madekanta.

Ongelmat: Madekannan tilasta ja kalastuksesta ei ole ajantasaista tietoa. Made ei kuitenkaan ole merkittävä saalislaji sivuvesillä.

Toimenpiteet: Madekannan tilaa ja kalastusta seurataan osana muiden lajien tilan ja kalastuksen seurantaa.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen saalistietojen, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

5.2.4. Vajaasti hyödynnetyt lajit

Tavoitetila: Särkikalojen, kiiskien ja pienten ahventen levittäytyminen kalatalousalueen sivuvesissä tunnetaan nykyistä paremmin. Ongelma-alueiksi koetuissa vesistöissä vähäarvoisten lajien kannat eivät kasva oleellisesti nykyisestä (vuoden 2022 tilanne).

Ongelmat: Vajaasti hyödynnetyjen lajien kannat ovat alikalastettuja.

Toimenpiteet: Vajaasti hyödynnetyjen lajien kannoista ja levittäytymisestä pyritään keräämään tietoa paikallisilta kalastajilta. Kalan määrää vähennetään tarvittaessa suunnitellusti ja ammattimaisesti tehdyin hoitokalastuksin. Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan edistämään vajaasti hyödynnetyn kalan pyyntiä ja hyötykäyttöä kaikessa kalastuksessa lähialueellaan. Vähäarvoisen sivusaaliin poisheittämistä pyritään vähentämään valistuksen keinoin.

Seuranta: Toteutumista seurataan velvoitetarkkailuun liittyvien ja muiden mahdollisten kalastustiedustelujen saalistietojen, viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottaman saalistiedon sekä kalastajilta saatavan palautteen avulla.

5.3. Kalastuksen tavoitetila ja osatavoitteet

Yleistavoite kalastukselle

Vapaa-ajan kalastus, kalastusmatkailutoiminta ja mahdollinen kaupallinen kalastus muodostavat osan paikalliskulttuuria ja kalastustoiminnasta tulee tuottoa vesialueiden omistajille ja lisäarvoa Rovaniemen, Kittilän, Muonion, Enontekiön ja Sodankylän aluetalouteen.

5.3.1. Vapaa-ajankalastus

Virkistyskalastus

Tavoitetila: Paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja matkailijat harjoittavat sivuvesillä monipuolista virkistyskalastusta vapavälinein ja seisovin pyydyksin, kuten katiskoin. Kalastuksessa

hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja. Virkistyskalastuksen saaliista ja sen lajijakaumasta on olemassa vähintään summittaista tietoa.

Ongelmat: Tiedon puute saaliista ja kalastuksesta.

Toimenpiteet: Sivuvesien virkistyskalastusmahdollisuuksista tiedotetaan aikaisempaa enemmän. Lupien sähköistä saatavuutta parannetaan edelleen. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava. Vapaa-ajankalastuksen ohjaamisessa otetaan huomioon vesialueiden muu käyttö.

Seuranta: Virkistyskalastuksen kehittymistä seurataan kalastajilta saatavan palautteen avulla. Saaliin seurannassa hyödynnetään velvoitetarkkailuun liittyviä ja muita mahdollisia kalastustiedusteluja sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottamaa saalistietoa.

Kotitarvekalastus

Tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa **kotitarvekalastus** tarkoittaa kalastusta, jonka paikalliset kalastajat mieltävät kotitarvekalastukseksi. Kotitarvekalastus alueella on vanha perinne. Kotitarvekalastuksella on taloudellista merkitystä siten, että kalaa pyydetään ruuaksi sen sijaan että kala ostettaisiin kaupasta. Kotitarvekalastuksella voi olla, mutta ei välttämättä ole, suoranaista merkitystä toimeen tulon kannalta.⁵⁹

Tavoitetila: Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset harjoittavat sivuvesillä monipuolista kotitarvekalastusta seisoivin pyydyksin ja vapavälinein. Kalastuksessa hyödynnetään monipuolisesti alueen kalavaroja. Kotitarvekalastuksen saaliista ja sen lajijakaumasta on olemassa vähintään summittaista tietoa.

Ongelmat: Tiedon puute saaliista ja kalastuksesta.

Toimenpiteet: Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset pitävät yllä kotitarvekalastuksen perinnettä. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava. Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan elvyttämään kotitarvekalastusperinnettä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Kotitarvekalastuksen ohjaamisessa otetaan huomioon vesialueiden muu käyttö.

Seuranta: Kotitarvekalastuksen kehittymistä seurataan paikallisilta ja mökkiläisiltä saatavan palautteen avulla. Saaliin seurannassa hyödynnetään velvoitetarkkailuun liittyviä ja muita mahdollisia kalastustiedusteluja sekä viranomaisen ylläpitämän vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelun tuottamaa saalistietoa.

⁵⁹ Kalastuslain (376/2016) esitöissä (HE 192/2014, <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140192#idp446787776>) vapaa-ajan kalastus määritellään seuraavasti: ”19) Vapaa-ajankalastuksena pidettäisiin laissa virkistyskalastusta sekä kotitarvekalastusta. Käytännössä vapaa-ajan kalastusta olisi siten kaikki muu kuin kaupallinen kalastus. Nykyisen kalastuslain tavoin kotitarvekalastuksena pidettäisiin kalastusta, jonka saalis käytetään kalastajan taloudessa ja sillä on tämän toimeentulon kannalta merkitystä. Virkistyskalastuksena pidettäisiin kalastusta, jonka saalis käytetään kalastajan taloudessa mutta sillä ei ole toimeentulon kannalta merkitystä.”

5.3.2. Kalastusmatkailu ja kaupallinen kalastus

Kalastusmatkailu

Tavoitetila: Kalatalousalueen sivuvesillä harjoitetaan **vakiintunutta kalastusmatkailutoimintaa**. Kalastusoppaiden, kalastusmatkailuyritysten tai ohjelmapalveluyritysten monipuolisia kalastusmatkailupalveluja on saatavilla niin avovesi- kuin jääpeiteaikaan. Kalastusmatkailussa hyödynnetään monipuolisesti sivuvesien kalavaroja.

Ongelmat: Ounasjoen alueen luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyrityksillä ei välttämättä ole tietoa vesistöjen kalastusmahdollisuuksista. Kotimainen kalastusmatkailu on pääasiassa omatoimimatkailua, joten paras potentiaali kalastusopas- ja -ohjelmapalveluille on ulkomaalaisissa asiakkaiden keskuudessa.

Toimenpiteet: Kalatalousalue lisää kotisivuilleen yrittäjille suunnattua tietoa kalastusmahdollisuuksista. Yrittäjille suunnataan tietoiskuja kalastuskohteista ja kalastettavista lajeista ja kannoista.

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat **kehittävät kalastusmatkailuun tarkoitettuja lupia**.

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat voivat tarvittaessa muodostaa tai vuokrata pelkästään kalastusmatkailun käyttöön määrääjäksi tarkoitettuja vesialueita. Kalatalousalue neuvoo tarvittaessa alueille tarvittavien yleiskalastuskieltojen hakemisessa.

Kalastusmatkailuyrittäjiä pyydetään antamaan laadullista ja mahdollisuuksien mukaan määrällistä palautetta kalakannoista, saaliista ja sen koostumuksesta sekä kalastusolosuhteista toiminta-alueellaan. Kalastusmatkailuun tarkoitettuihin lupiin voidaan tarvittaessa sisällyttää velvollisuus antaa kalastusta ja saalista koskevia tietoja luvan myöntäjälle seurantaan varten. Kalastus- ja saalistietojen antamiseen kehitetään mahdollisuuksien mukaan helppokäyttöinen sähköinen kanava.

Seuranta: Toteutumista seurataan kalastusmatkailutoimintaan myönnettyjen lupien määrällä ja kalastusmatkailuyrittäjiltä saatavan palautteen avulla.

Kaupallinen kalastus

Alueella ei ole kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia vesiä.

Suunnitelmallisesti tehtyyn ammattimaiseen hoitokalastukseen tai kaupalliseen kalastukseen voidaan myöntää lupia tarpeen mukaan.

5.4. Vesialueiden käytön alueellinen suunnittelu ja yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

5.4.1. Kalataloudellisesti merkittävät alueet

Kalataloudellisesti merkittävät alueet ovat vesistöjä, joilla 1) on suuri merkitys kalastukselle tärkeiden paikallisten ja vaeltavien kalakantojen uusiutumisessa ja ylläpidossa ja joissa 2) kotitarvekalastuksen, virkistyskalastuksen sekä kalastusmatkailun ja kaupallisen kalastuksen edellytykset ovat kalakantojen tilan ja vesien saavutettavuuden kannalta parhaimmat.

Ounasjoki on merkittävä vesistö vaelluskalojen elvyttämisessä kansallisen kalatiestrategian kärkikohteena.

Suunnittelualueen sivuvesistä Aakenusjoki, Ala-Kerpuajoki, Kallojoki, Kätkäjoki, Kuoksajoki, Lainiojoki, Laisentiajoki, Marrasjoki, Molkojoki, Pallasjoki ja Tepastojoki sekä Perttausjoki ja Kienajajoki ovat potentiaalisesti tärkeitä taimenen elvyttämisessä alueella.

Alueen sivuvesistä Taapajoki on merkittävää harjuksen elinympäristöä.

Alueen pienvesistä Ala-Kerpuan, Paskajoen, Raudastenojan ja Lohiojan vesistöt ovat merkittäviä paikallisen taimenen elinalueita.

Suunnittelualueen virtavedet ovat pyyntivahvoine kalakantoineen merkittäviä vesistöjä virkistyskalastuksen, kotitarvekalastuksen ja kalastusmatkailun kannalta.

5.4.2. Kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvat alueet ja niillä käytettävät pyydykset

Ounasjoen kalatalousalueen sivuvesillä ei ole kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen kokonsa tai kalavarojensa puolesta kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvia alueita.

Suunnittelualueelle voidaan tarvittaessa ja vesistön muu käyttö huomioon ottaen myöntää kaupallisille kalastajille lupia ammattimaiseen hoitokalastukseen tai esimerkiksi vajaasti hyödynnettyjen lajien kaupalliseen kalastukseen vesistöihin soveltuvilla pyydyksillä. Soveltuvat pyydykset määritellään tapauskohtaisesti.

Mikäli suunnittelualue tai osia siitä määritellään suunnitelmakauden 2022–2031 aikana kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvaksi, kalastuslain 14 §:n tarkoittaman käyvän hinnan laskentaperusteet määritetään alueiden määrittelyn yhteydessä.

5.4.3. Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvat alueet

Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvien alueiden määrittäminen pohjautuu kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen sekä vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden paikallistuntemukseen.

Kaikki Ounasjoen sivuvedet soveltuvat hyvin kalastusmatkailuun.

5.4.4. Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen

Ounasjoen kalatalousalueen sivuvedet eivät kuulu yhtenäislupa-alueeseen (vuoden 2022 tilanne).

Ounasjoen yhtenäislupa-aluetta kehitetään niin, että vapaa-ajan kalastukseen hyvin soveltuvia sivuvesiä pyritään saamaan yhtenäisluvan piiriin tämän käyttö- ja hoitosuunnitelman Ounasjoen pääuomaa koskevassa kappaleessa *3.4.4 Vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alueet ja järjestelmän kehittäminen* kuvatulla tavalla.

5.4.5. Yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

Kalatalousalue kannustaa vesialueen omistajia, etenkin toiminnaltaan hiipuvia yhteisen vesialueen osakaskuntia/kalastuskuntia, aktiiviseen lakisääteiseen kalataloustoimintaan alueella. Erityisperusteisten kalastusoikeuden haltijoita kannustetaan järjestäytymään osakaskunniksi.

Kalatalousalue suosittelee vesialueen omistajia hankkimaan tietoa kalataloustoiminnan aktivoimisesta, järjestäytymisestä ja yhdistymisestä alan etujärjestöjen, kuten Kalatalouden Keskusliiton, kautta.

Kehitetään luvan saantia sellaisille vesille, jotka eivät kuulu yhtenäisluvan piiriin. Kalatalousalueen verkkosivuille linkitetään tiedot, miten osakaskuntien kalastuslupia voi hankkia.

5.5. Toimenpiteet kalakantojen hoitamiseksi ja kalastuksen kehittämiseksi

5.5.1. Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi

Kalastusta ohjataan kalatalousalueella voimassa olevassa lainsäädännössä määrätyillä ehdoilla ja rajoituksilla.

Kalatalousalueen myymien kalastuslupien ehdot ja rajoitukset määritellään kalatalousalueen toimintasuunnitelmissa.

Kalatalousviranomaisen (ELY-keskus) toimivaltaa vaativiin alueellisiin säätelytoimiin haetaan tarvittaessa erillinen päätös, mikäli kalakannoille tai kalastukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen sellaista vaatii.

Kalatalousalueella kulloinkin voimassa olevat kalastussäännöt pidetään nähtävillä kalatalousalueen kotisivuilla tai vastaavassa sähköisessä palvelussa, joko listattuina tai linkitettyinä osakaskuntien ja kalastusoikeuden haltijoiden kotisivuille.

5.5.2. Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä

Vesialueen omistajat vastaavat alueidensa vesistökuunnostustarpeiden kartoittamisesta ja tarvittavien kunnostusten tekemisestä.

Kalatalousalue pyrkii omalta osaltaan edistämään vesistö- ja valuma-aluekunnostuksia sivuvesillä, mm. jakamalla tietoa kunnostuksista vesialueen omistajille ja kalastusoikeuden haltijoille.

Vaelluskaloihin painottuvissa virtavesi- ja valuma-aluekunnostuksissa tulisi ottaa soveltuvin osin huomioon myös paikalliset virtavesilajit, kuten harjus ja jokisiika sekä Ounasjoen alaosalla jokirapu.

Sivujoilla tulee tehdä kunnostustarvekartoitus, mahdolliset kunnostussuunnitelmat ja kunnostukset tuloksellisuuden seurantoineen seuraavilla kohteilla: Lohijoki, Levijoki, Kuusajoki, Kallojoki, Maunujoki, Yli-Kerpua, Ala-Kerpua, Tainiojoki, Pahtajoki, Kätkäjoki, Norvajoki, Niesijoki ja Laisentianjoen vesistö.

Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat vesistöt, joissa on tarvetta kalataloudelliselle kunnostukselle, on esitetty liitteessä (liite 7).

5.5.3. Suunnitelma istutuksista

Sivuvesiin vuosina 2010–2021 tehdyt istutukset

Kalatalousalueen sivuvesiin istutettiin vuosina 2010–2021 harjusta, järvi- ja purotaimenta, lohta ja meritaimenta ja vaellussiikaa yhteensä runsaat miljoona istukasta, joista 90 % istutettiin hankerahoituksella. Istukkaista 84 % istutettiin lohen ja meritaimenen silmäpisteasteen mätinä.

Istutettavat kannat olivat:

- Harjus: Kemijoen kanta
- Purotaimen: Ounasjoen kanta
- Järvitaimen: Rautalammin kanta
- Lohi: Muonionjoen ja Tornionjoen kanta
- Meritaimen: Tornionjoen kanta
- Vaellussiika: Luirojoen kanta

Sivuvesiin tehdyt istutukset on esitetty tarkemmin liitteessä (liite 7, taulukko 6).

Kaikkia istutuksia ei välttämättä ole aikaisempina vuosina ilmoitettu istutusrekisteriin. Osakaskuntien tai vesialueen omistajien tekemät istutukset, joita ei ole ilmoitettu ELY-keskuksen istutusrekisteriin, ovat olleet muutamia satoja tai tuhansia kappaleita istukkaita vuosittain tai satunnaisemmin. Vuodesta 2016 istutusten ilmoittaminen istutusrekisteriin on ollut pakollista kalastuslain 74 §:n nojalla.

Suositus: Taimenistutuksissa luovutaan Kemijoen vesistöön vieraana kantana Rautalammin reitin taimenen istuttamisesta Ounasjoen vesistöön. Harjus- ja siikaistutuksissa on luontevaa käyttää edelleen Kemijoen vesistön kantoja myös Ounasjoen vesistöön tehdyissä istutuksissa. Merilohen ja -taimenen istutuksissa tulisi käyttää vain yhden joen kantaa (Tornion-Muonionjoen kanta).

Istukkaiksi soveltuvat lajit ja kannat

Ounasjoen kalatalousalueen sivuvesiin saa istuttaa vain tässä istutussuunnitelmassa mainittuja lajeja ja kantoja (taulukko 4). Muiden lajien tai kantojen istuttaminen suunnitelmakaudella

kalatalousalueella sijaitseviin vesistöihin ei ole sallittua ilman erillistä istutussuunnitelmaa ja ELY-keskuksen myöntämää lupaa.

Taulukko 4. Kalalajit ja -kannat, joita voidaan istuttaa Ounasjoen kalatalousalueen sivuvesiin ilman erillistä ELY-keskuksen lupaa.

Laji	Kanta	Huomautukset
Harjus	Kemijoen kanta	Velvoitelaji.
Taimen	Ounasjoen kanta	Velvoitelaji.
Meritaimen	Tornionjoen kanta	
Lohi	Tornionjoen kanta	
	Muonionjoen kanta	
Vaellussiika	Luirojoen kanta	Velvoitelaji.
	Kemijoen kanta	

Kalatalousvelvoitteisiin liittyvissä istutuksissa, eli vesilain 3 luvun 14 §:n nojalla tehtävissä istutuksissa, voidaan kuitenkin käyttää myös muita kuin tähän käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyviä lajeja ja kantoja.

Perustelu Kemijoen ja Luirojoen vaellussiian ja Kemijoen harjuksen hyväksymiselle Ounasjoen sivuvesiin istutettaviksi lajeiksi ja kannoiksi

Kemijoen ja Luirojoen vaellussiikaa (jokisiika) on istutettu alueelle velvoitteena useita vuosikymmeniä. Ounasjoen vesistössä esiintyvä alkuperäinen paikallinen vaellussiika (jokisiika) vastaa elintavoiltaan Kemijoen ja Luirojoen vaellussiikoja ja on todennäköisesti vuosikymmenten saatossa sekoittunut niihin. Siikaistutukset Kemijoen tai Luirojoen kannalla eivät heikennä Ounasjoen vesistön alkuperäisen siikakannan monimuotoisuutta tai säilymistä.

Sen sijaan ELY-keskuksen istutusohjeistuksessa Ounasjoen vesistöön suositellun Perämeren vaellussiian istuttaminen alueelle voi sekoittaa tarpeettomasti vesistöissä nykyisellään esiintyvien alkuperäisten tai istutusperäisten kantojen perimää. Perämeren vaellussiikaa ei tule istuttaa Ounasjoen vesistöön ennen kuin vaellussiikaistutusten tuloksellisuudesta on seurantoihin tai selvityksiin perustuvaa tietoa Ounasjoen alapuoliselle Kemijoelle Perämeren kannalla tehdyistä istutuksista.

Kemijoen harjuksen istuttaminen Ounasjoen vesistön sivuvesiin on perusteltua vastaavasta syystä kuin vaellussiian (jokisiika) kohdalla.

Kemijoen ja Luirojoen kantojen siika- ja Kemijoen kannan harjusistutuksilla edistetään paikallista kalaveden hoitoa ja turvataan tuottavien vesien kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja hyödyntäminen kalastuslain 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Istutusten tavoitteet

Istutuksille haetaan parasta mahdollista tuottoa käyttämällä alueen vesistöihin kokemuksen perusteella hyvin sopeutuvia lajeja ja kantoja, vesistöjen ravintotilanteen mukaisia istutustiheyksiä

sekä valvontaa ja kalastuksensääteilyä ehkäisemään alamittaisten istukkaiden joutumista luvattoman tai tahattoman kalastuksen saaliiksi.

Sivuvesiin tehtävien harjus-, taimen- ja siikaistutusten tavoitteena on, että istukkaat tuottavat vesistössä lisäarvoa kasvamalla tavoiteltuun pyyntikokoon ennen saaliiksi joutumistaan.

Potentiaaliin lohi- ja meritaimenjokiin tehtävät mäti- ja pienpoikasistutukset liittyvät hankkeisiin, joissa mm. selvitetään mahdollisuutta palauttaa tai elvyttää vähintäänkin osittain luonnonvaraisesti lisääntyvät merivaelteiset vaelluskalakannat Ounasjoen vesistössä.

Meritaimenen elvytysistutuksissa sivuvesiin noudatetaan varovaisuusperiaatetta. Vesistöihin, joissa tiedetään tutkimuksiin tai kalatalousalueen omaan asiantuntemukseen perustuen esiintyvän alkuperäisiä Ounasjoen vesistön taimenkantoja, ei pääsääntöisesti istuteta vieraita laitosperäisiä kantoja ennen kuin käytettävissä on selvityksiin tai riittävän pitkäaikaiseen seurantaan perustuvaa tietoa Ounasjoen omien taimenkantojen potentiaalista muodostaa vaellusyhteyden avautumisen myötä luontaisesti tai tuki-istutuksin merivaelteisia kantoja.

Lohen ja meritaimenen istutuksissa tulee käyttää vain yhden joen kantaa, kuten Tornion- tai Muonionjoen kantaa. Sekakantojen istuttamista tulee välttää. Lohen emokalojen tulee olla aikaisin jokeen nousevaa kantaa ja emokalojen tulee olla pelkästään rasvaevällisiä kaloja.

Istutusten toteuttaminen ja ilmoittaminen istutusrekisteriin

Kaikki istutukset on tehtävä suunnitellusti, valvotusti ja parhaiksi todettuja käytäntöjä seuraten. Istutuksissa on otettava huomioon istutettavien lajien luontainen esiintyminen ja paikallisten kantojen vahvuus. Istukkaat on merkittävä voimassa olevien säädösten mukaisesti.⁶⁰

Istutuksen suorittajan on ilmoitettava istutukset valtakunnalliseen sähköiseen istutusjärjestelmään (Sähi-sovellus). Ilmoitus tehdään verkko-osoitteessa: <https://kala-asiointi.mmm.fi/>.

Kalatalousalue tiedottaa istutuksia koskevista säännöistä ja rajoituksista kotisivuillaan.

5.5.4. Ehdotukset kalastuksen kehittämistoimenpiteiksi

Kalatalousalue, vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat edistävät kalatalousalueen sivuvesien näkyvyyttä ja houkuttelevuutta kalastuskohteena aktiivisella tiedottamisella eri kanavissa, kuten kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

Kalatalousalue osallistuu voimavarojensa mukaan alueen kalastusmatkailun edistämiseen yhteistyössä alan järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kalatalousalue edistää voimavarojensa puitteissa ja yhteistyössä alan järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa paikallisen kalastusperinteen jatkuvuutta sekä vapaa-ajan virkistyskalastuksen kiinnostavuutta mm. järjestämällä lapsille ja nuorille kalastukseen ja kalankäsittelyyn opastavia tapahtumia.

⁶⁰ Vuoden 2022 tilanne: Vähintään vuoden ikäisinä istutettavien taimenten, lohien ja järvilohien rasvaevä on leikattava pois. Velvoite ei koske elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymiä elvytys- ja palautusistutuksia. (Valtioneuvoston asetus kalastuksesta 1360/2015.)

6. Rapukantojen ja ravustuksen nykytila ja tavoitetila

Keski-Kemijoen kalatalousalueen vedet kuuluvat kansallisessa rapustrategiassa⁶¹ mainittuun jokiravun suoja-alueeseen. Suoja-alueella jokirapukantoja elvytetään voimaperäisesti.

Rapukantojen ja ravustuksen nykytila

Sinetän alapuolella Ounasjoessa ja Sinettäjoen alaosassa rutto on pääosin vienyt ravut. Sinetän pohjoispuolella esiintyy rapua siellä täällä ja ehkä myös Norvajoen alajuoksulla. Sinetän yläpuolen esiintymät ovat paikoittaisia ja pieniä.⁶²

Rapukantojen ja ravustuksen tavoitetila

Tavoitetila: Jokiravun esiintyminen ja rapukantojen tila Ounasjoen kalatalousalueella tunnetaan vähintään pääpiirteissään.

Ounasjoella on olemassa viranomaisen johdolla laadittu koko Kemijoen valuma-alueen kattava rapukantojen hoitosuunnitelma.

Ongelmat: alueen rapukantojen ja ravustuksen tilasta ei ole olemassa ajantasaista seurantatietoa.

Toimenpiteet: kalatalousalue ottaa vastaan rapujen esiintymistä ja ravustusta koskevaa tietoa vesialueen omistajilta voimavarojensa puitteissa.

Hyödynnetään velvoitetarkkailua. Kalatalousalue esittää, että Ounasjoella tehtäviin velvoitetarkkailun kalastustiedusteluihin lisätään kysymys ravuista tai ravustuksesta.

Kalatalousalue osallistuu voimavarojensa mukaan viranomaisjohtoisen Kemijoen koko vesistöalueen rapuvedet kattavan hoitosuunnitelman laatimiseen.

Seuranta: Toteutumista seurataan paikallisten vesialueen omistajien antamien tietojen perusteella sekä mahdollisuuksien mukaan Kemijoen velvoitetarkkailun avulla. Vesialueiden omistajat seuraavat rapukannan tilaa omien tarpeidensa mukaan.

⁶¹ Erkamo ym. 2019. Kansallisen rapustrategian mukaan suoja-alueella jokirapukantoja elvytetään voimaperäisesti.

⁶² Kare Koivisto, Lapin ELY-keskus 2022.

7. Erityiskalastuskohteet

Kalakantojen kestävyys sekä kalastuselinkeinojen toimintamahdollisuuksien parantamiseksi kalavesien omistajat voivat hakea vesialueilleen käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden tai tavanomaista tehokkaamman hoidon tulosten turvaamiseksi kalastuslain (379/2015) 54 §:n mukaisia yleiskalastusoikeuksien rajoituksia.

Rajoitusten kokonaismäärä voi olla kalastuslain mukaisesti enintään 25 % kalatalousalueen kokonaisvesipinta-alasta, kuitenkin niin, ettei rajoitukset heikennä mahdollisuuksia yleiskalastusoikeuksien käyttämiseen enempää kuin on välttämätöntä rajoituksen tavoitteen toteuttamiseksi.

Rajoitetuilla alueilla voidaan toteuttaa tavanomaista tehokkaampaa kalastuksen säätelyä, kuten ylä- ja alamittasäätelyä, saaliskiintiöintiä, kalastusteknisiä säätelytoimenpiteitä tai ajallisia rajoituksia, jotka perustuvat kohteen lupaehtosäätelyyn.

Erityiskalastuskohteiden muodostaminen voi perustua mihin tahansa kalalajiin, mikäli tämä on tarkoituksenmukaista, kalatalouden elinkeinojen, esimerkiksi kaupallisen kalastuksen tai kalastusmatkailun kehittämisen kannalta. Kalalajin tai -lajien alkuperä voi olla luonnonmukainen tai istutuksista peräisin oleva.

Erityiskalastuskohteilla huomioidaan eri käyttäjäryhmien tarpeita. Kalastusmatkailusektorin liiketoiminnan kehittämiseksi kohteita voidaan rajata pelkästään yritysmuotoisen kalastusopastotoiminnan käyttöön. Yhteensovittamista erityiskalastuskohteilla yritystoiminnan ja omatoimisen kalastuksen välillä voidaan tehdä ajallisilla tai alueellisilla rajoituksilla.

8. Suunnitelma kalastusta ja kalakantoja koskevan seurannan järjestämisestä

8.1. Tärkeimmät seurantamenetelmät

Tärkeimmät seurantamenetelmät ovat Kemijoen kalataloudellinen velvoitetarkkailu ja Kittilän kaivoksen kalastoa ja kalastusta koskeva tarkkailu sekä kalatalousalueella tehtävät kalastuskyselyt ja mahdolliset selvitykset tai tutkimukset ja paikallisilta kalastajilta suoraan saatava palaute sekä viranomaisen ylläpitämä vapaa-ajankalastuksen Oma kala -palvelu ja sen tuottama saalistieto. Alueen kalastosta saadaan tietoa myös Euroopan unionin vesipolitiikan puitesäädöksiin toimeenpanoon liittyvistä koekalastuksista sisävesillä.

Kalatalousalue kokoaa ja hyödyntää suunnittelussa tarvittavaa seurantatietoa voimavarojensa mukaan.

Kalastuslupien myyjiltä olisi tärkeää saada kalastuslupan ostaneiden yhteystiedot (kuten postiosoite- tai sähköposti) velvoitetarkkailun ja muiden selvitysten kalastustiedusteluita varten. Kalastuslupan ehdoissa olisi hyvä olla kirjaus, että lunastamalla luvan kalastaja samalla antaa suostumuksen yhteystietojensa luovuttamiseen kalastusta ja saalista koskevia tutkimuksia, selvityksiä ja tiedusteluita varten. Kalastustiedusteluiden mahdollisimman suuri kattavuus parantaa tulosten luotettavuutta ja kalatalousalueen käytettävissä olevan seurantatiedon käyttökelpoisuutta kalakantojen hoidossa.

8.2. Seurannan kehittäminen

Velvoitetarkkailun raportointia voidaan tarvittaessa kehittää yhdessä Ounasjoen kalatalousalueen sekä velvoitteen haltijoiden, viranomaisten sekä tarkkailun suorittajien ja muiden tahojen kanssa.

Tarkkailutuloksista olisi hyvä saada määrävuosin lyhyt ja selkeä yhteenveto, jossa esitetään kalakantoja ja kalastus koskevia tunnuslukuja ja mahdollisia trendejä helppotajuisessa muodossa kalatalousalueen suunnittelun ja päätöksenteon tueksi.

Yhteenveto voisi perustua esimerkiksi kolmen tai neljän kalastustiedustelun ja tarkkailujaksolla tehtyjen koekalastusten ja näytepyyntien, istutusten tuloksellisuusarvioiden ja muiden mahdollisten selvitysten tuloksiin. Yhteenveto voisi sisältää mm. vertailuja aikaisempiin vuosiin sekä tarkastelua muutoksista ja niiden syistä. Kalatalousalueen kokonaissaaliin määrän sekä sen arviointia, miten kokonaissaalis jakautuu kalastusmuotojen kesken, tulisi myös kehittää kestävyystarkastelua silmällä pitäen.

Kalatalousalue tekee tutkimus- tai selvityssuunnitelman alueensa kalastosta ja kalastuksesta kerran tai kahdesti suunnitelmakaudella. Suunnitelmassa otetaan esille selvitystarpeita alueella. Suunnitelman tekemiselle haetaan avustusta kalatalouden edistämisvaroista.

Kalakantojen ja kalastuksen seurantaan helpottaisi, jos esimerkiksi Metsähallituksen lupa-alueet (talouskalastusvedet) olisivat kalatalousalueen laajuisia tai kalatalousaluekohtaisia.

Vapaa-ajan kalastajilta saatavan palautteen keräämistä varten kalatalousalueen kotisivuille tehdään suunnitelmakauden aikana yksinkertainen lomake, jolla palautetta voi helposti antaa.

Velvoitetarkkailun ulkopuolisten alueiden, siis kalastukselle tärkeimpien sivuvesien ja järvien kalakannoista ja kalastuksesta tulisi tehdä mahdollisimman kattava kysely tai selvitys mahdollisuuksien mukaan jo suunnitelmakauden aikana.

Seurantatiedon hyödyntämistä ajatellen kalatalousalue pyrkii huolehtimaan siitä, että kalatalousalueen hallituksen jäsenillä on riittävä perustieto ja -taito seurantietojen käyttöön toimisuunnitelman laadinnassa ja päätöksenteossa. Tässä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan kalatalousalan viranomaisten, järjestöjen ja muiden toimijoiden tuottamaa neuvontaa, koulutustilaisuuksia sekä verkko- ja muita koulutusaineistoja.

Kalatalousalue seuraa paikkatietojärjestelmien ja tietotekniikan sekä kalatalousalueen tietotarpeita palvelevien sovellusten kehittymistä ja ottaa niitä käyttöön mahdollisuuksien mukaan.

9. Suunnitelma kalastuksenvalvonnan järjestämiseksi

9.1. Valvonnan tavoitteet

Kalastuksenvalvonnan päämäärä on ensisijaisesti kalastuksen laillisuuden ja viranomaispäätösten valvominen. Luvallisuuden valvomista tehdään yhteistyössä vesialueen omistajien ja kalastusoikeuden haltijoiden kanssa eri kalastajaryhmät tasapuolisesti huomioiden.

Valvonnalla huolehditaan, että kalastajat noudattavat

- kalastuslain ja kalastusta koskevien asetusten säännöksiä
- ELY-keskuksen vahvistamia alueellisia kalastusmääräyksiä
- paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten kalastuslupien ehtoja
- paikallisia säännöksiä

9.2. Valvonnan painopisteet

Suunnitelmat valvonnan alueellisista ja ajallisista painopisteistä esitetään kalatalousalueen toimintasuunnitelmissa.

9.3. Valvonnan resurssit

Kalatalousalueella ei toistaiseksi ole kalastuslain ehdot täyttävää kalastuksenvalvojaa (vuoden 2022 tilanne).

Tavoitteena on, että kalatalousalueella olisi vähintään neljä kalastuslain ehdot täyttävää kalastuksenvalvojaa, joiden valvonta kattaa kalatalousalueen keskeisimmät vesistöt ja että valvontaa voidaan tehdä yhteistyössä valvontaa tekevien viranomaisten kanssa.

Valvonnan kustannukset katetaan edistämismäärärahalla.

9.4. Valvonnan seuranta

Valvontaa seurataan kalastuksenvalvojien raportoinnin perusteella. Raportoinnissa hyödynnetään sähköisiä menetelmiä ja sovelluksia. Kalatalousalue antaa valvojille ohjeet raportointiin.

9.5. Valvonnan kehittäminen ja yhteistyö

Kalatalousalue panostaa valvonnan tehostamiseen. Satunnaisen valvonnan sijaan pyritään tekemään ennalta suunniteltuja valvontaiskuja.

Pitkän ajan tavoite on, että valvonta kalatalousalueen koko alueella on tasoltaan ammattimaista. Ammattimaisuus toteutuu parhaiten siten, että kalatalousalueen kalastuksen valvojana toimii kalastuksen valvontaan pätevyyden saanut henkilö, mahdollisuuksien mukaan poliisi- tai rajavartija- tai muun vartijakoulutuksen saanut valvoja.

Kalatalousalue esittää, että ELY-keskus neuvottelee asianomaisen ministeriön, rajavartioston ja poliisin kanssa niiden henkilöstön käyttämisestä valvontaan virka-ajan lisäksi myös vapaa-ajalla.

Ammattimaisuuteen pyritään lisäksi mm. valvojien koulutuksella ja tarjolla olevat koulutustilaisuudet käytetään mahdollisuuksien mukaan hyväksi.

Valvontayhteistyötä pyritään kehittämään Metsähallituksen ja muiden kalatalousalueiden tai valvontaa suorittavien tahojen kanssa.

10. Vaelluskalojen, uhanalaisten kalakantojen ja biologisen monimuotoisuuden huomioon ottaminen toimenpiteissä

Kalatalousalueella esiintyvät luontaiset ja istutetut **vaelluskalat** otetaan huomioon kalatalousalueen kunnostussuunnitelmassa, joka edistää vaelluskalojen poikastuotantoa alueen virtavesissä. Istutussuunnitelma tukee lohen ja vaeltavan taimenen kotiuttamista kunnostettuihin kohteisiin. Kunnostus- ja istutussuunnitelma edistävät kansallisten kalakantojen hoito-ohjelmien toimeenpanoa Ounasjoen vesistössä.

Alkuperäiset taimenkannat, kuten Pallasjärven järvitaimen, Ounasjoen pääuoman taimen ja sivuvesien latvapurojen taimenkannat, otetaan huomioon alueellisessa kunnostus- ja istutussuunnittelussa sekä kalastuksen säätelyssä. Paikallisesti tehty taimenen alueiden määrittely ja kantojen hoito sekä tarvittaessa suojelu tukee Ounasjoen vesistön omien taimenkantojen biologisen monimuotoisuuden säilymistä lajin alkuperäisissä elinympäristöissä.

11. Täpläravun ja muiden vieraslajien huomioon ottaminen toimenpiteissä

Kalatalousalueen vesissä ei esiinny täplärapua. Kalatalousalue kuitenkin tiedottaa kotisivuillaan ja muissa yhteyksissä **täpläravun ehdottomasta istutuskiellostä**.

Ounasjoen vesistössä esiintyy **puronieriää**.

Tavoite: Kalatalousalueen vesistöt, joissa esiintyy puronieriää (kalatalousalueen tiedossa vuonna 2022 olevat: Paskaoja, Molkojoen sivujoki Liivajoki, Parvajoki, Kerpuankuopanoja ja Karhuoja), tunnistetaan suunnitelmakauden aikana.

Toimenpiteet: Vesialueen omistajat keräävät tietoa puronieriän esiintymisestä ja levinneisyydestä voimavarojensa mukaan. Kalatalousalue pyrkii seuraamaan puronieriän mahdollista levittäytymistä vesistössä mm. kalastajilta saatavan palautteen avulla.

Lajin hävittäminen vesistöstä on käytännössä mahdotonta. Leviämisen rajoittaminen edellyttäisi yhdenmukaisia ja kattavia toimenpiteitä lajin koko levinneisyysalueella Kemijoen vesistössä, mihin kalatalousalueilla yksin ei ole voimavaroja. Taimenvesissä, joissa esiintyy puronieriää, pyritään lisäämään puronieriän kalastusta valistuksen keinoin.

Kirjolohti otetaan huomioon istutussuunnitelmassa. Kirjolohen istutuksista kalatalousalueen vesiin luovutaan vuoteen 2023 mennessä. Kirjolohta voidaan istuttaa erityiskalastuskohteisiin, kuten Immeljärvi tai mahdolliset istuta ja ongi -lammet (suljettuja vesistöjä). Kirjolohen istutusvesissä on huolehdittava siitä, etteivät istukkaat pääse vaeltamaan istutusalueen ulkopuolisiin vesiin.

Vieraslajien luvattomiin istutuksiin vaikutetaan valistuksella ja neuvonnalla.

Mikäli luvattomia istutuksia vieraslajeilla tai istutussuunnitelmaan kuulumattomilla lajeilla tai kannoilla tulee kalatalousalueen tietoon, asia annetaan viranomaisten tutkittavaksi.

12. Ehdotus kalastonhoitomaksuina kerättävien varojen omistajakorvauksiin käytettävän osuuden jakamiseksi

Kalastonhoitomaksuina kerättyjen varojen omistajakorvauksiin osoitetut varat jaetaan vesialueen omistajille Maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmään rekisteröityjen vesistöjen pinta-alojen mukaan. Jaossa käytetään apuna KALPA-järjestelmää.

Omistajakorvauksia vesialueen omistajille jaettaessa pääsääntö on, että viehekalastusrasitus on kaikilla alueilla sama ja painokerroin yksi (1), ellei kalatalousalueen yleiskokous muuta päättä. Pääsääntö pohjautuu kalatalousalueen oman asiantuntemuksen perusteella tekemään arvioon viehekalastusrasituksesta.

Viehekalastusrasituksen painokerroin on nolla (0) alueilla, joilla yleiskalastus (OPV) on kielletty koko vuoden (ks. Kalastusrajoitus.fi-palvelu⁶³).

Kalatalousalueen yleiskokous voi tarvittaessa tehdä tarkistuksia korvausvarojen jakotaulukon omistajakorvauksiin oikeuttavien vesistöjen pinta-aloihin tai viehekalastusrasituksen alueellisiin painokertoimiin.

⁶³ Verkkosoite: <https://kalastusrajoitus.fi/>.

13. Alueellinen edunvalvonta

Kalatalousalue osallistuu Kemi-Ounasjoen vaelluskalatyöryhmän toimintaan ryhmään nimeämillään jäsenillä ja varajäsenillä. Kalatalousalue osallistuu Lohijokitiimin toimintaan.

Kalatalousalue seuraa aluehallintoviraston (AVI) kuulutuksia erilaisista vesistöön kohdistuvista hankkeista. Kalatalousalue valvoo alueensa kalataloudellista etua mm. antamalla asianosaisena lausuntoja alueensa vesistöhankeisiin ja vaatimalla niihin liittyviä kalatalousvelvoitteita, sekä laatimalla muistutuksia ja kirjelmiä kalatalouteen liittyvissä asioissa.

14. Viestintäsuunnitelma

Kalatalousalue viestii toiminnastaan ja kalatalousaluetta koskevista asioista kotisivujensa ja muiden kanavien kautta.

Kalatalousalue laatii tarvittaessa erillisen viestintäsuunnitelman.

Kalatalousalue esittää, että Lapin ELY-keskus järjestää kalatalousalueille ja muille alan järjestöille ja toimijoille neuvonta-, valistus-, tiedotus- ja koulutustilaisuuden vuosittain.

15. Käyttö ja hoitosuunnitelman toimeenpano

Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma pannaan toimeen ELY-keskuksen hallintopäätöksillä ja kalatalousalueen toimintasuunnitelmien mukaisilla toimenpiteillä.

Vesialueen omistajat ja kalastusoikeuden haltijat ottavat huomioon suunnitelman mukaiset tavoitteet kalastusta järjestäessään.

16. Vaikuttavuuden arviointi

Käyttö- ja hoitosuunnitelman vaikuttavuutta arvioidaan kalakannoille ja kalastukselle sekä kalastuksenvalvonnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisen perusteella.

Arviointi tehdään kahdesti suunnitelmakauden aikana niin, että ensimmäinen arvio vaikuttavuudesta on käytettävissä vuoden 2026 vuosikokouksessa ja toinen arvio vuoden 2031 vuosikokouksessa.

Arvio vaikuttavuudesta koostetaan kalatalousalueen toimintakertomuksista. Kalatalousalue laatii vuosittain toimintakertomuksen, johon muiden toimintasuunnitelmaan kuuluvien asioiden lisäksi kootaan arvio siitä, miten kalakantoja, kalastusta, valvontaa ja yhteistoimintaa koskevissa tavoitteissa on onnistuttu.

17. Suunnitelman päivitys

Suunnitelma päivitetään vuonna 2031.

Suunnitelmaa voidaan muuttaa muunakin ajankohtana ennen vuotta 2031, mikäli muuttamiselle on kalastuslain (379/2015) 38 §:n 2. momentin mukainen peruste:

*Jos kalatalousalueen **kalakantojen tila** on suunnitelman voimassaoloaikana muuttunut niin oleellisesti, ettei suunnitelman toteuttaminen enää täyttäisi sille asetettuja tavoitteita, on kalatalousalueen ryhdyttävä toimiin suunnitelman muuttamiseksi. Aloitteen suunnitelman muuttamiseksi voi tehdä suunnitelman hyväksynyt elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai kalatalousalue itse.*

Kalatalousalueen hallitus voi tarvittaessa tehdä ELY-keskukselle pieniä muutosehdotuksia yleiskokouksen hyväksymään käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sen voimassaoloaikana. Tällaiset muutosehdotukset voivat olla tarkennuksia tai selvennyksiä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kalakannoille ja kalastukselle asetettuihin tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja seurantaan tai kalastusta koskeviin aluemäärityksiin. ELY-keskus voi vahvistaa pienet muutokset ilman että jokainen vähäinen muutos on hyväksyttävä erikseen yleiskokouksessa.

Voimassa olevan käyttö- ja hoitosuunnitelman oleellinen muuttaminen, kuten kokonaan uusien tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen, edellyttää yleiskokouksen hyväksyntää ja muuttamiselle täytyy olla kalastuslain mukainen peruste.

KIRJALLISUUTTA

- Aroviita, J., Mitikka, S. & Vienonen, S. (toim.) 2019. Pintavesien tilan luokittelu ja arviointiperusteet vesienhoidon kolmannella kaudella. *SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA* 37 | 2019. Suomen ympäristökeskus SYKE, Vesikeskus. 177 s.
- Autti, J. 2014. Selvitys kalastuksesta Ounasjoella vuonna 2012. *Tutkimusraportti* 19. Kemijoki Oy. 16 s. + liitteet. <https://www.kemijoki.fi/media/liitteet/kalataloustarkkailu/selvitys-kalastuksesta-ounasjoella-vuonna-2012.pdf>
- Downing, J.A. & Plante, C. 1993. Production of Fish Populations in Lakes. *Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 50(1): 110-120.
- Forsberg, C. & Ryding, S.O. 1980. Eutrophication Parameters and Trophic State Indices in 30 Swedish Waste-Receiving Lakes. *Archiv für Hydrobiologie* 89: 189-207.
- Hanson, J.M. & Leggett, W.C. 1982. Empirical Prediction of Fish Biomass and Yield. *Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 39: 257-263.
- Helsingin Perhokalastajat ry 2013. Loppuraportti. Helsingin Perhokalastajat, Meltausjoen koekalastustapahtuma 22.- 25. 7. 2013. 19 s. <https://vanha-autio.fi/esittely/>
- Helsingin Perhokalastajat ry 2017. Helsingin Perhokalastajien Meltausjoen koekalastustapahtuma 2017. 18 s. <https://vanha-autio.fi/esittely/>
- Huhtala, J. 2008. Jokiuitosta kalataloudellisiin kunnostuksiin – Eräiden uiton jälkeisten velvoitekunnostusten kalataloudellisesta vaikuttavuudesta. *Suomen ympäristö* 29/2008. Lapin ympäristökeskus. <http://hdl.handle.net/10138/38379>.
- Huusko, R., Jaukkuri, M., Hellström, G., Söderberg, L., Palm, S. & Romakkaniemi, A. 2020. Spawning migration behavior of salmon and sea trout in the Tornionjoki river system: Interim report 2018–2019. *Natural resources and bioeconomy studies* 78/2020. Natural Resources Institute Finland, Helsinki. 29 s.
- Jaukkuri, M., Orell, P., Kanninen, T., Vierelä, M., Huusko, R., Mäki-Petäys, A., van der Meer, O. & Jokikokko, E. 2021. Ylisiirrettyjen lohien radiotelemetriatutkimus Kemi- Ounasjoella v. 2010-2011. *RKTL:n työraportteja* 11/2012. 35 s. + liitteet.
- Kontiosalo, L. 2018. Toimenpidesuunnitelma Kemi-Ounasjoen vaelluskalakantojen elvyttämiseksi. *Julkaisusarja* A50/2018. Lapin liitto. 41 s. + liitteet.
- Korhonen, P., Koskiniemi, J. & Tolonen, K. 1996. Taimenkannat ja kotiutettu puronieriä Ylä-Kemijoella vuosina 1993-1994. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. *Kalatutkimuksia* 106. 42 s. + liitteet. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-776-051-5>
- Kurkela, R. & Fomin, K. 1997. Marrasjoen vesistön uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen tai muuttaminen, Rovaniemen maalaiskunta. 46 s. + liitteet.
- Lapin vesi- ja ympäristöpiiri 1992. Tnro 845 Lavy 1:1. Kapsajoen haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen tai muuttaminen ja kalataloudellinen kunnostus. Kittilä. 31 s. + liitteet.
- Lapin ympäristökeskus 1998a. Tnro 1396V0007. Loukisen- ja Seurujoen uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen tai muuttaminen sekä Loukisen yläosan ja Rourajoen kalataloudellinen kunnostaminen. Kittilä. 48 s. + liitteet.
- Lapin ympäristökeskus 1998b. Tnro 1396V0028. Meltausjoen uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen tai muuttaminen. Rovaniemen maalaiskunta, Sodankylä. 81 s. + liitteet.
- Lapin ympäristökeskus 2001. Tnro 1300V0054. Ounasjoen haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen tai muuttaminen välillä Rovaniemen maalaiskunnan raja (Tainiojokisuu) - Kemijoki. Rovaniemen maalaiskunta, Rovaniemi. 37 s. + liitteet.

- Lapin ympäristökeskus s.a. Tnro 1397V0001. Ounasjoen keskiosan uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen tai muuttaminen välillä Enontekiön kunnanraja - Levijokisuu. Kittilä. 35 s. + liitteet.
- Metsähallitus 2008. Pallas-Yllästunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja*. Sarja C 36. Metsähallitus, Vantaa, 2008. 198 s. <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/661>
- Mitikka, S. 2015. Yleinen käyttökelpoisuusluokitus. Suomen ympäristökeskus SYKE. 20 s.
- Ojala, S. 2017. Ounasjoen vesistötarkkailu vuonna 2016. Osa 2. Ahma Ympäristö Oy. 28 s. + liitteet.
- Ojala, S. 2018. Ounasjoen vesistötarkkailu vuonna 2016. Osa 2. Eurofins Ahma Oy. 26 s. + liitteet.
- Oravainen, R. 1999. Vesistötulosten opasvihkonen. Kokemaenojoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry. 25 s. + liitteet. <https://kvvy.fi/wp-content/uploads/2015/10/opasvihkonen.pdf>
- Paksuniemi, S. 2019. Selvitys kalastuksesta Ounasjoella vuonna 2017. *Tutkimusraportti* 26. Kemijoki Oy, Eurofins Ahma Oy. 20 s. + liitteet. https://www.kemijoki.fi/media/selvitys-kalastuksesta-ounasjoella_2017.pdf
- Paksuniemi, S. 2021. Kittilän kaivoksen kalataloustarkkailu v. 2020. Agnico Eagle, Eurofins Ahma Oy. 18 s. + liitteet. <https://agnicoeagle.fi/wp-content/uploads/2021/05/Kittilan-kaivoksen-kalataloustarkkailu-2020.pdf>
- Pietikäinen, O.-P. & Räike, A. 1999. Typpi ja fosfori Suomen sisävesien minimiravinteina. *Suomen ympäristö* 313. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 64 s. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/286178>
- Pulkinen, P., Partanen, T., Kiiskinen, A., Seppänen, M. & Laakkonen, M. 2009. Pallas-Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelma. Hoito- ja käyttösuunnitelman erillissuunnitelma. LOPULLINEN VERSIO 2.9.2009. 24 s. + liitteet.
- Pulkinen, P., Partanen, T., Kiiskinen, A., Seppänen, M. & Laakkonen, M. 2011. Pallas-Yllästunturin kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelma. 2. korj. painos. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja*. Sarja C 105. 30 s. + liitteet.
- Pöyry Finland Oy 2015. Rikastamon syötemäärän sekä rikastushiekan varastointikapasiteetin kasvattaminen Kittilän kultakaivoksella. Ympäristövaikutusten arviointiohjelma. Agnico Eagle Finland Oy. 155 s. + liitteet.
- Pylväs, M. 2019, Kemi-Ounasjoen märi- ja pienpoikasistutukset 2019. Hankeraportti. Leimaantuneen merilohi- ja -taimenkannan luominen Kemi-Ounasjoen vesistöalueelle 2017–2019. Voimalohi Oy. 21 s.
- Randall, R.G., Kelso, J.R.M. & Minns, C.K. 1995. Fish production in freshwaters: Are rivers more productive than lakes? *Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 52: 631-643.
- Ruokonen, T., Marjomäki, T.J., Suomi, I., Forsman, T., Keskinen, T. & Karjalainen, J. 2019. Sisävesien talouslajien saalispotentiaali Suomessa. *Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen tiedonantoja* 3/2019. Jyväskylän yliopisto. 32 s. + liitteet. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/65806>
- Räinä, P., Lindholm, A., Pasanen, J., Puro-Tahvanainen, A. & Ylikörkkö, J. (toim.) [2021]. Kemijoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelma vuosille 2022–2027. 98 s. <https://www.ymparisto.fi/vesienhoitoalue/kemijoki>
- Salminen, M., Lappalainen, A., Keskinen, T. & Ruuhijärvi, J. 2019. Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mallirunko. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 65/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 17 s.
- Sairanen, S. & Ruuhijärvi, J. 2014. Pohjois-Suomen järvien verkkokoekalastukset vuonna 2011. *RKTL:n työraportteja* 45/2014. 26 s. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/519955>
- Sairanen, S. & Ruuhijärvi, J. 2014a. Pohjois-Suomen järvien verkkokoekalastukset vuonna 2014. *RKTL:n työraportteja* 48/2014. 30 s. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/519956>
- Sairanen, S., Ruuhijärvi, J., Kulo, K., Salonen, E., Lähteenmäki, A. & Karjalainen, M. 2019. Pohjois-Suomen järvien verkkokoekalastukset vuosina 2015–2016. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 13/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 55 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-721-3>
- Salminen, M., Lappalainen, A., Keskinen, T. & Ruuhijärvi, J. 2019. Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mallirunko. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 65/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 17 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-830-2>
- Taskila 2007. Seurujoen ja Loukisen kalastustiedustelu v. 2006. Agnico-Eagle Finland Kittilä Mine, Pöyry Environment Oy. 7 s. + liitteet.

Valtioneuvoston päätös YM/2021/68. Liite 13. Luettelo Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan 2022–2027 sisältyvistä vesimuodostumakohtaisista ympäristötavoitteita koskevista poikkeuksista ja niiden perustelut. 14 s. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8076e013>

Vesihallitus 1986. Ounasjoen luonnontaloudellinen kehittämissuunnitelma. Yhteenveto osaselvityksistä ja suositukset Ounasjoen luonnontaloudellisen käytön kehittämiseksi. *Tiedotus* 275. Helsinki 1986. 101 s.

Muut lähteet

Lapin ELY-keskus 7.4.2021. Ohjeistus istutettaviksi lajeiksi hyväksyttävistä kalakannoista Pohjois-Suomen vesistöissä.

Henk.koht. tiedonannot:

Kare Koivisto, Lapin ELY-keskus 2022.
Markku Vierelä, Metsähallitus 2022.

Kuva 1. Ounasjoen kalatalousalueen rajat.

Taulukko 1. Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat riskivedet, eli vesimuodostumat, joiden hyvä tai erinomainen ekologinen tila on riskissä heikentyä. (Lähde: Räinä ym. [2021].)

Järvi/virtavesi	Vesistö	Tunnus	Vesimuodostuma	Merkittävimmät paineet
Järvi	Luonuajoen valuma-alue (65.516)	65.516.1.012_001	Tuhnajajärvi	Peltoviljely
Järvi	Patokosken alue (65.521)	65.521.1.012	Mäki-Vuorsamo	Metsätalous, peltoviljely
Järvi	Taapajoen alue (65.552)	65.552.1.001_001	Mukkajärvi	Metsätalous
Järvi	Moulusjoen alue (65.593)	65.593.1.009_001	Soasjärvi	Metsätalous, rakenteelliset muutokset**
Järvi	Sotkajoen valuma-alue (65.597)	65.597.1.002_001	Sotkajärvi	Metsätalous
Järvi	Niesijoen valuma-alue (65.599)	65.599.1.001_001	Niesijärvi	Metsätalous, sisäinen kuormitus***
Järvi	Ketinsaaren alue (65.612)	65.612.1.009_001	Munajärvi	Rakenteelliset muutokset, sisäinen kuormitus
Järvi	Kapsajoen alaosan alue (65.693)	65.693.1.001_001	Rautusjärvi	Metsätalous, Peltoviljely, haja-asutus
Virtavesi	Marrasjoen valuma-alue (65.55)	65.500_005	Marrasjoki	Metsätalous
Virtavesi	Taapajoen alue (65.552)	65.500_006	Taapajoki	Metsätalous, rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Molkojoen valuma-alue (65.58)	65.500_007	Molkojoki	Metsätalous
Virtavesi	Kuusan valuma-alue (65.57)	65.500_008	Ala-Kuusanjoki*	Metsätalous
Virtavesi	Sinettäjoen alue (65.513)	65.500_010	Sinettäjoki	Rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen Kittilän alue (65.54)	65.500_013	Venejoki Kemijoki	Rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen alaosan alue (65.51)	65.516_001	Luonuajoki	Metsätalous, peltoviljely
Virtavesi	Ounasjoen alaosan alue (65.51)	65.518_001	Norvajoki	Metsätalous
Virtavesi	Ounasjoen Meltauksen alue (65.52)	65.525_001	Raudastenoja	Metsätalous, rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen lohinivan alue (65.53)	65.534_001	Tainionjoki	Metsätalous, rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen lohinivan alue (65.53)	65.535_001	Ala-Kerpuaajoki	Metsätalous, rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen lohinivan alue (65.53)	65.536_001	Yli-Kerpuanjoki	Metsätalous, rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen lohinivan alue (65.53)	65.537_001	Maunujoki	Rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Ounasjoen lohinivan alue (65.53)	65.538_001	Pahtajoki Kittilä	Metsätalous
Virtavesi	Ounasjoen lohinivan alue (65.53)	65.539_001	Paskaoja	Metsätalous
Virtavesi	Ounasjoen Kittilän alue (65.54)	65.548_001	Toto-oja	Metsätalous
Virtavesi	Marrasjoen valuma-alue (65.55)	65.554_001	Kontajoki	Metsätalous
Virtavesi	Marrasjoen valuma-alue (65.55)	65.556_001	Kienajajoki	Metsätalous
Virtavesi	Marrasjoen valuma-alue (65.55)	65.557_001	Heinihaaranoja	Metsätalous
Virtavesi	Lainionjoen valuma-alue (65.56)	65.563_001	Kallojoki Kemijoki	Metsätalous
Virtavesi	Molkojoen valuma-alue (65.58)	65.586_001	Liivaoja	Metsätalous
Virtavesi	Loukisen valuma-alue (65.69)	65.600_001	Loukinen	Kaivostoiminta
Virtavesi	Pallasjoen valuma-alue (65.65)	65.653_001	Kivijoki Kittilä	Metsätalous
Virtavesi	Loukisen valuma-alue (65.69)	65.695_001	Lismajoki Kemijoki	Rakenteelliset muutokset
Virtavesi	Loukisen valuma-alue (65.69)	65.697_001	Seurujoki	Kaivostoiminta

*¹) Vesimuodostuma tai sen osa sijoittuu erityiselle alueelle. Ala-Kuusanjoki rajoittuu Natura 2000 alueeseen (Tollovuoma-Silmäsvuoma-Mustaoja-Nunaravuoman alue; alueen koodi FI1300608).

**²) Rakenteellisilla muutoksilla tarkoitetaan esim. patojen rakentamista, perkauksia, rantojen pengerryksiä ja muuta vastaavaa vesistöjen rakentamista.

***³) Sisäisellä kuormituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa vesistön pohjasedimenttiin laskeutuneet ja varastoituneet ravinteet vapautuvat takaisin veteen, kun hapen pitoisuus vedessä vähenee (happikato).

Taulukko 1. Ounasjoen kumotut uittosäännöt ja kunnostetut kohteet.

Kumotut uittosäännöt	
Ounasjoen haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen ja muuttaminen välillä Roi mlk – Kemijoki (Tnro 1300V0054)	
Ounasjoen keskiosan uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen ja muuttaminen välillä Enontekiön kunnanraja - Levijokisuu (Tnro 139V0001)	
Loukisen ja Seurujoen uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen ja muuttaminen sekä Loukisen yläosan ja Rourajoen kalataloudellinen kunnostaminen (1998)	
Kapsajoen uittosäännön kumoaminen ja haittaa ja vaaraa aiheuttavien uittolaitteiden poistaminen ja muuttaminen ja kalataloudellinen kunnostus (Tnro 845 Lavy 1:1)	
Meltausjoen vesistön uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien rakenteiden poistaminen ja muuttaminen (Tnro 1396V0028)	
Marrasjoen vesistön uittosäännön kumoaminen sekä haittaa ja vaaraa aiheuttavien rakenteiden poistaminen ja muuttaminen (Tnro 139V0045)	
Norva-, Kätkä- ja Kuoksajoki, uittosääntö kumottu 1988.	
Kunnostettuja kohteita	
Ounasjoen pääuoma	Mm. Aapiskoski, Marraskoski, Patokoski, Riikonkoski, Puksukoski.
Ounasjoki	Välillä Roi mlk – Kemijoki, kunnostettu 2004–05, 55 ha.
Ounasjoen keskiosa	Välillä Enontekiön raja – Levijokisuu, kunnostettu 1998–2000, 133 ha.
Molkojoki	Molkojoki
Laisentiajoki	Laisentiajoen alaosa
Loukinen	Putaanperänniva, Kehtokoski, Tölppämukka, Alaköngäs, Yläköngäs, Soukesneeranniva, Kairosenniva, Pullineeraanniva, Myllykoski, Loukisen yläosa
Rourajoki	Rourajoki välillä Rourajoen pato - Loukinen
Seurujoki	Ukonjansuun alapuolen koski, Ukonjansuun yläpuolen koski, Piikoski, Seurujoki välillä Nuutijokisuu-Kuoksusuoja, Seurujoen lanssin alarajan - Nuutijokisuu välinen jokiosuus, Seurujoen pato - Seurujoen lansirakenteen alaraja
Perttausjoki	Perttausjoen pääuomaa- ja valuma-alueen joen yläosilla vuonna 2021. Valuma-alueella on kunnostettu n. 300 hehtaaria ojitettuja suoalueita takaisin luonnontilaisen kaltaiseksi.
Meltausjoki	Kunnostettu 1998–2000, 75 ha.
Kapsajoki	Kunnostettu 1993–94, 50 ha.
Marrasjoki	Kunnostettu 1998–99, 11 ha.
Norvajoki	Kunnostettu 8,8 ha.

Taulukko 1. Kalatalousalueen hallituksen vuonna 2022 laatima nelikenttätarkastelu Ounasjoen pääuoman kalakantojen ja kalastuksen tavoitteenasettelua varten.

Vahvuudet	Nykytila	- Harjuskanta elinvoimainen, elinvoimaisen luontaiset kalakannat - Kalastuspaine kohtuullinen, mahdollisesti - Saavutettavuus hyvä virkistyskalastuksen kannalta - Yhteislupa-alue kattava (pääuoma, Molkojoki), vesialueita ”puuttuu” - Pääuomalla ulospäin puhtaan veden maine, luonnontilaisen - Monentyyppisiä jokijaksoja, mahdollistaa erilaisia kalastustapoja - Mouluskosken alue hyvä perhokalastuskohde
	Tavoitetilä	- Ounasjoen markkinointi ja imagon nosto kalastuskohteena, myös muut lajit kuin taimen ja harjus - Kalatalousalueen kotisivuille tietoa, yhteistyötä alueen matkailuyritysten kanssa - Kanoottimatkailun kautta julkisuutta joelle kalastuskohteena
Heikkoudet	Nykytila	- Harjus, saaliskoko pieni - Kalastuspaine olematon - Kalastus vähentynyt, saalismäärät pienentyneet, uusia kalastajien ei tule vanhojen tilalle - Aapiskoski, patokoski, Marraskoski, saavutettavuus huono ulkopaikkakuntalaisille, mietittävä, miten saavutettavuutta parannetaan alaosan koskille (mökkirantoja osassa paikkoja), veneenlaskupaikkoja on, mutta kosket kovia - Mouluskoskessa ei ole rannaltakalastuspaikkoja - Veneestä kalastus haastavaa, jos ei tunne vesiä - Kalastustietous hävinnyt - Haukikannan kasvua pidetään huonona asiana
	Tavoitetilä	- Valuma-alueelta tuleva kuormitus kasvaa, valuma-alueiden kunnostaminen, kuormitusta pitäisi hillitä tai ehkäistä, edunvalvontaa - Ravinteiden huuhtoutumisen lisääntyminen, varautuminen kunnostuksiin ja haittojen ehkäisemiseen - Lainiojoki, Kerpuajoki, ojitusalueita
Mahdollisuudet	Nykytila	- Saalisvarmat isot kalat, houkuttelevat kalastusmatkailijoita - Venekalastus, opastettu venekalastus, vaatii saalisvarmuuden, suvantoalueiden jätthauet (saalisvarmuus jo olemassa) - Alueiden saavutettavuus paikoitellen hyvä - Sinetän alueella luontomatkailuyrittäjiä, joilla ei välttämättä ole tietoa kalastusmahdollisuuksista, tiedon lisääminen tietoiskuilla, informointi yrittäjille
	Tavoitetilä	- Yhteistyö matkailun kanssa - Matkailukeskittymät, Rovaniemi, Levi, Pallas-Ounas - Kalastukseen liittyvät ohjelmapalvelut - Oppaan paikallistuntemus tärkeä oikeiden kalavesien löytämisessä ja hyödyntämisessä - Ulkomaisten matkailijoiden kiinnostuksen lisääminen - Kotimainen kalastusmatkailu omatoimista
Uhat	Nykytila	- Kalastuspaine ei saisi laskea nykyisestä - Velvoitteiden jäykkyys? - Ilmaston muutos, sadanta, valunta, kuormitus
	Tavoitetilä	- Edistetään mahdollisuuksien mukaan vesiensuojelutoimia valuma-alueilla - Kalastusmahdollisuuksien esille tuominen

Taulukko 2. Kalatalousalueen hallituksen vuonna 2022 laatima nelikenttätarkastelu Meltausjoen kalakantojen ja kalastuksen tavoitteenasettelua varten.

Vahvuudet	Nykytila	- Erityiskalastuskohde, istutuksilla hoidettu, vahva harjuskanta, suvantoalueilla isoja haukia, suvantoalueilla kookas siikakanta, erämainen, paikoitelleen helposti saavutettavissa, suosittu kohde, sivujoissa elinvoimainen taimenkanta - Rovaniemen läheisyys, melontakohde, suosittu - Monipuolinen jokialue, nivoja, koskia, suvantoja, Unarin könkään alue suosittu retkeilyalueena - Perttausjoki, kohtalainen taimenkanta, isokokoinen harjuskanta
	Tavoitetila	- Suurharjusta esiintyy, rakennetaan suurharjusvedeksi, tavallisuudesta poikkeava mittasäätely tietyillä alueilla, joita voidaan valvoa - Ison harjuksen kohteet vetovoimaisia, kalastuksen säätelyllä - Tiettyjen alueiden rauhoittaminen kalastukselta - Yhteislupa-alueiden kehittäminen (erityisalueita, kieltoalueita)
Heikkoudet	Nykytila	- Perustavan laatuinen tiedon puute kalakannoista, kalanäytteiden kerääminen tärkeää
	Tavoitetila	- Uhkakuvia ei ole
Mahdollisuudet	Nykytila	- Saalisvarmat isot kalat, houkuttelevat kalastusmatkailijoita
	Tavoitetila	- Yhteistyö matkailun kanssa - Matkailukeskittymät, Rovaniemi - Kalastukseen liittyvät ohjelmalvelut - Oppaan paikallistuntemus tärkeä oikeiden kalavesien löytämisessä ja hyödyntämisessä - Ulkomaisten matkailijoiden kiinnostuksen lisääminen - Kotimainen kalastusmatkailu omatoimista
Uhat	Nykytila	- Ei toistaiseksi kaivoshankkeita - Ravinnepäästöt metsäkäsittelyn tehostumisen kautta
	Tavoitetila	- vesiensuojelu valuma-alueilla - Sivujokien kalataloudellinen kunnostaminen Ounasjoessa ja Meltausjoessa (sivujoissa), myös pienissä uomissa - Paikkatietoaineistoihin perustuva luokitus puutteellinen, koska siinä ei näy ihmistoiminnan vaikutukset Ounasjoen valuma-alueella

Taulukko 3. Kalatalousalueen hallituksen vuonna 2022 laatima nelikenttätarkastelu Loukisen vesistön kalakantojen ja kalastuksen tavoitteenasettelua varten.

Vahvuudet	Nykytila	- Loukisen latvat erämainen, taimen ja harjuskanta elinvoimainen, vahva, helposti saavutettavissa, raakkuesiintymä alueella (direktiivilaji) - Loukisen alaosissa vahva haukikanta - Seuru- ja Lismajoki, Rourajoki, taimenta, harjusta, Leppäoja taimenta. - Kapsajoki, perhemelontakohde, hyvä kalakanta, yläosalla hyvä taimenkanta, saavutettava - Pilkkikohteena suosittu
	Tavoitetilä	- Luontomatkailukohteena hyvä, erityiskalastuskohde, ei kestä kovaa kalastuspainetta - Vaativia vesistöjä kalastuksen kannalta
Heikkoudet	Nykytila	- Kittilän kaivos tuonut imagotappion, vesistöpäästöt, karkottanut paikallisia kalastajia - Levin puhdistamo myös uhkakuva Ounasjokeen, sesonkiaikoina päästöjä enemmän
	Tavoitetilä	- Kittilän kaivoksen kuormituksen vaikutusten vähentäminen, koskee myös Ounasjoen pääuomaa
Mahdollisuudet	Nykytila	- Varauksella saalisvarmat isot kalat Kapsajoelle, houkuttelevat kalastusmatkailijoita
	Tavoitetilä	- Kapsajoki virkistyskalastuksen kehittämisen ykköskohde, harrikohde, saavutettavuus parantunut, perhemelontapaikka
Uhat	Nykytila	- Kaivoalue laajenemassa, uusia kaivoksia mahdollisesti tulossa
	Tavoitetilä	- Vesiensuojelu valuma-alueilla

Taulukko 4. Kalatalousalueen hallituksen vuonna 2022 laatima nelikenttätarkastelu Pallasjärven kalakantojen ja kalastuksen tavoitteenasettelua varten.

Vahvuudet ja mahdollisuudet	- Pallasjärvi on suhteellisen kirkasvetinen järvi, ja happipitoisuus riittää pohjaa myöten hyvin. (Vedenlaatu jatkuvassa seurannassa) - Pallasjärvi on paikallisille asukkaille erittäin tärkeä kalavesi ollut hyvin kauan. Järveä kehitettiin matkailukalastuksen suuntaan 90-luvulla, ja silloin tehtiin voimallisesti petokalaistutuksia. Nyttemmin suunta on vaihtunut, ja järvi on v. 2012 jälkeen ollut luonnontuotannon varassa, ja siihen suuntaan tavoite on edelleen. Kansallispuistossa olevassa järvessä on monilajinen kalasto, josta tärkeimpiä on geeniperimältään eriytynyt järvitaimen ja harjus, siikakantakin on lähtenyt parantumaan siten, että sieltä saadaan myös isompaa siikaa. - Kalastusta pyritään pitämään tasolla, mikä edesauttaa pitämällä yllä luonnontuotannon riittävyyden.
Heikkoudet ja uhat	- Uhkia on taimenen lisääntymisen estyminen Pyhäjoessa (esim. yläjuoksulla olevan jätevedenpuhdistamon toimesta tai jonkun muun joen pilaantumiseen johtava tekijä.) tai hallitsematon kalastus, matkailun voimallinen lisääntyminen hallitsemattomasti, esim. isot alukset, jotka voivat tuoda pilssivesien mukana sinne kuulumatonta lajistoa tai aiheuttaa muuta kuormitusta. Nyt jo rantojen käyttö retkeilyssä on heikentänyt rantojensuojeluohjelmaan otettujen rantojen tilaa. Vesien lämpiäminen on vaikuttanut kalalajistoon siten, että ahventa on selvästi enemmän kuin aiemmin, ja nieriä on hävinnyt kokonaan (mutta sen kanta on tiettävästi perustunut istutuksiin, vaikka omaakin tuotantoa oli jossakin vaiheessa havaittavissa)

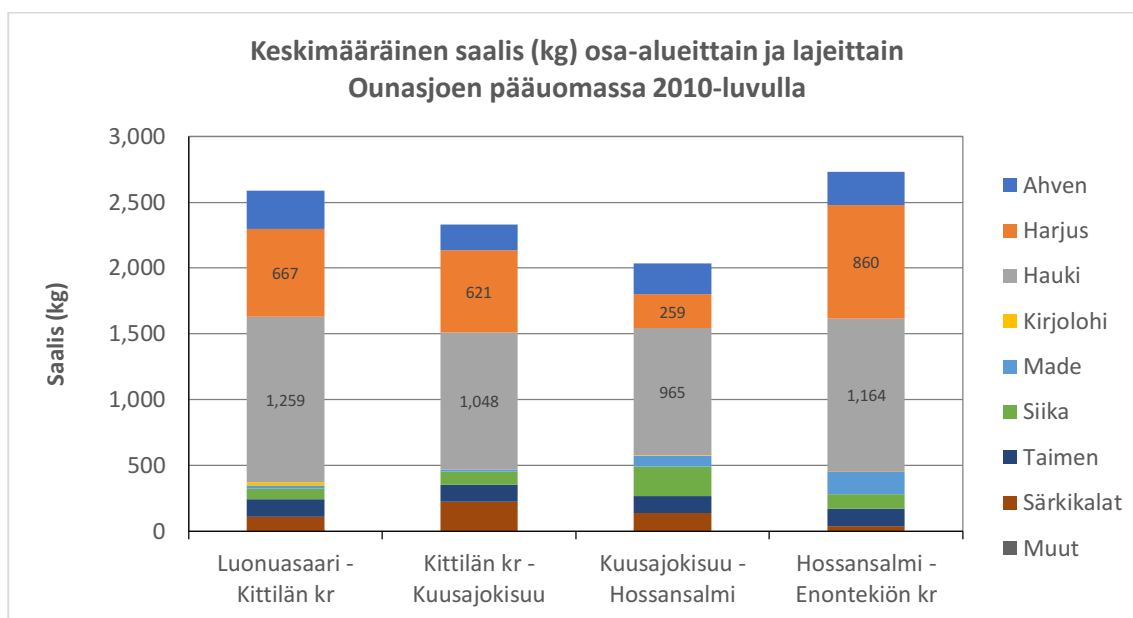
Taulukko 5. Kalatalousalueen hallituksen vuonna 2022 laatima nelikenttätarkastelu kalatalousalueen eräiden järvien kalakantojen ja kalastuksen tavoitteenasettelua varten.

Kinisjärvi (65.585.1.001)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	- Vahvuutena on kyläläisten innokkuus kalastukseen ja halu kehittää järveä paremmaksi kalavedeksi. Järveä on puhdistusniitetty ja hoitokalastettu useina kesinä ja on hankittu nuotta mitä on muutamia kertoja käytetty. Luontainen kalakanta on ahven, hauki, särki, muikku, siika ja nykyisin harjus.
	Heikkoudet ja uhat	- Veden laatu on kysymysmerkki ja sen laadun kehittyminen huonompaan suuntaan on uhka. - Valuma-alueen vesistöjen kunnostuksiin tulisi panostaa, ettei ravinteita ja kiintoainesta pääse huuhtoutumaan järveen. - Vesistöalueen poikastuotanto on heikkoa, joten harjuksen poikasistutuksia voisi kokeil-la harjuskannan parantamiseksi. Siikaistutuksia on tehty noin 10 vuotta peräkkäin mutta kanta ei ole lähtenyt elpymään. Syynä lieenee kohtalaisen hyvä muikkukanta mikä kilpailee siian kanssa samasta ravinnosta.
Aakenusjärvi (65.546.1.006)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	- Puhdas vesi, hyvä siika ja harjusjärvi
	Heikkoudet ja uhat	- Aakenusjärven uhkana on kalastuksen tasapainon säilyttäminen.
Saivojärvi (65.624.1.004)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	- Saivojärvestä tehdyt siikaistutukset ovat alkaneet tuottaa tulosta, kalat kasvavat hyvin ja ovat hyväkuntoisia. (pohjasiikaa Vaarajärven luonnonravintolammikosta käytetty istutuksiin.) - Joet olisivat myös hyvä vesikulkureitti kanoilla tai veneellä, jos ne olisivat paremmin avoimia, kuten ennen niitä on kuljettu.
	Heikkoudet ja uhat	- Järvi on mutapohjainen, ja varsinaista omaa siikakantaa ja sen lisääntymistä ei ole entiseen tapaan. Särkeä, ahventa ja haukea on runsaasti, ja niitä pitäisi tehokkaammin kalastaa pois. - Kalastajat ovat pääsääntöisesti paikallisia ja mökkiläisiä, yleisiä rantautumispaikkoja ei ole. - Saivolompolo näyttää olevan rehevöitymässä tai umpeenkasvamassa ja vaarana on, että se jatkuu järven puolelle aikain oloon. Veden lämpenemisen vuoksi alaslähtevä joen suu on kovasti kasvanut kasvillisuutta, ja veden virtauma on heikentynyt. Sama tilanne on myös ylempää Vuontisjärvestä tulevassa Välijoessa, joten veden vaihtuminen on selkeästi heikentynyt. Ne tulisi avata ja parantaa veden virtaamaa.
Iso Salankijärvi (65.627.1.002)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	- Järveen tehdyt siikaistutukset tuottavat hyvin, kalat kasvavat ja ovat hyväkuntoisia ja -makuisia. - Järvi on n 7-8 m syvimmillään, suurelta osin hiekka- ja kivipohjainen järvi, melko kirkasvetinen. Muita kaloja on hauki, ahven, made ja särki ja myös taimen, ja niiden kanta tuntuu olevan tasapainoinen. Taimenta tulee satunnaisesti.
	Heikkoudet ja uhat	- Järveä kalastetaan paikallisten toimesta verkoilla, ja se sijaitsee yksityisen tiekunnan kulkuyhteyden päässä, joten sen matkailukehittäminen ei ole helppoa. - Yleisiä rantautumispaikkoja ei ole, eikä varsinaista venereittiäkään. Mutta toisaalta järven merkitys nykyisellään on aivan hyvällä tasolla, eikä kehittämistarpeita ole.
Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.		

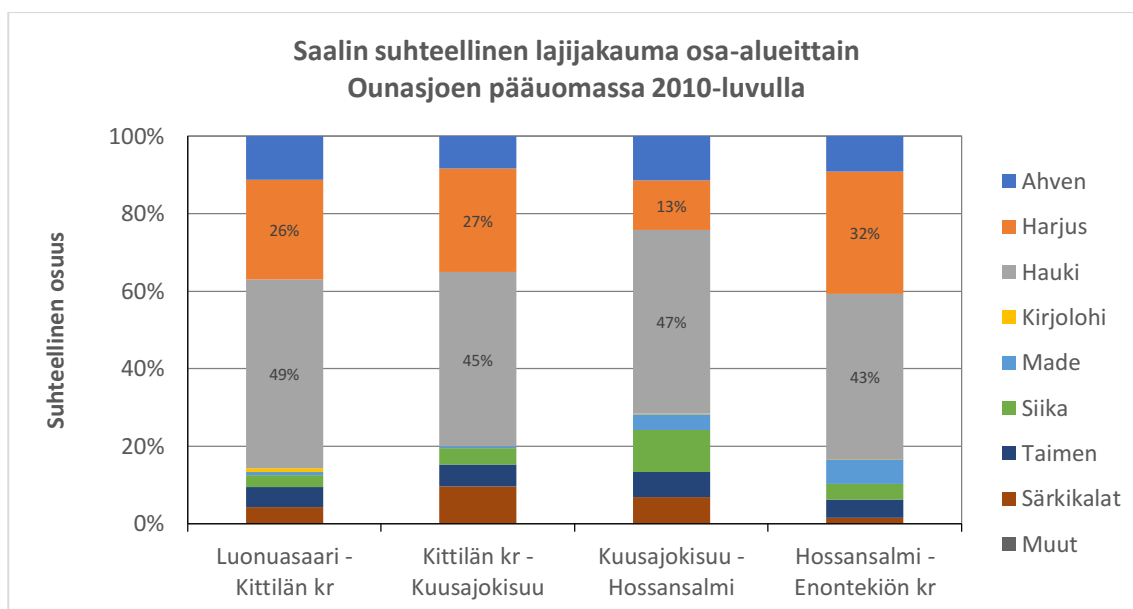
Taulukko 5 jatkuu.		
Kaitajärvi (65.596.1.001)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	- erittäin kirkasvetinen, kylmänä pysyvä muikkuvesi. Latvajärvi, lähdepitoinen - tärkeä kalavesi kyläyhteisölle Perttaus-Osma, vuokramiehenä Perttaus-Osman riistamiehet - veneenlaskupaikka, laavu (kyläyhdistyksen ylläpitämät) - hoidettu siialla, vähäisellä omalla otannalla saaliskaloissa sekä pohja- että planktonsiikaa - särkikaloista ainoastaan mutu - keskeisin saaliskala siika ja muikku, vähän ahventa, haukea ja madetta - aikanaan istutettu myös taimenta, joka näkynyt vähäisesti saaliissa
	Heikkoudet ja uhat	- ei suoranaisia uhkia, jos rantavyöhykkeet pidetään metsäisinä - vuokravesi, vaikea kehittää eteenpäin - muikkuvesi, planktonsiikaa ei tulisi istuttaa
Perttausjärvi (65.595.1.003)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	- vuokralaisena Tolosen Erä - en tunne tarkasti tämänhetkistä käyttöä - erämainen järvi - laskujoki Perttausjoki varsin mielenkiintoinen kalastoltaan - -
	Heikkoudet ja uhat	- luusuassa kalaeste, pyydetty ELY:stä selvitystä luvallisuudesta 2021 keväällä, edelleen kesken - kalastosta ei tietoa
Kivijärvi (65.653.1.001)	Vahvuudet ja mahdollisuudet	-
	Heikkoudet ja uhat	- luusuassa luvallinen kalaeste (todettu 2018)

Taulukko 1. Sähkökoekalastustietoja Ounasjoen pääuoman ja eräiden sivujokien koskikalastosta vuosilta 2011–2021 (N=yksilömäärä, B=biomassa). (Lähde: Luonnonvarakeskuksen sähkökoekalastusrekisteri 2022.)

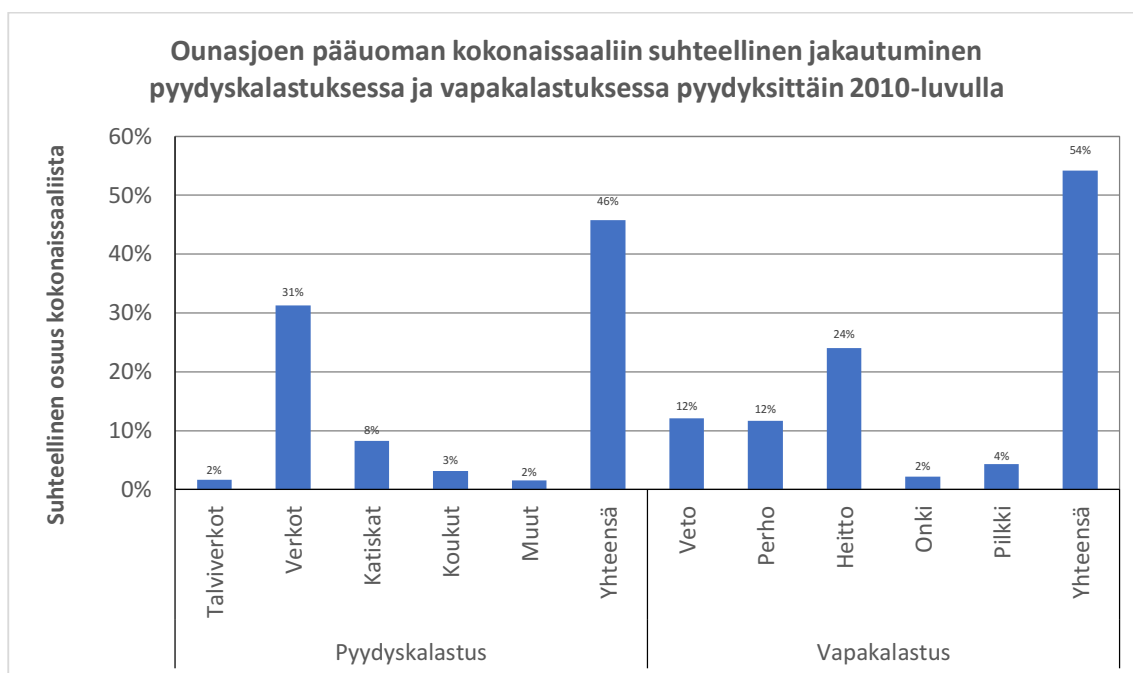
Laji	Pääuoma		Molkojoki		Loukinen		Seurujoki		Kapsajoki		Pallasjoki	
	N (kpl/ha)	B (kg/ha)	N (kpl/ha)	B (kg/ha)	N (kpl/ha)	B (kg/ha)	N (kpl/ha)	B (kg/ha)	N (kpl/ha)	B (kg/ha)	N (kpl/ha)	B (kg/ha)
Ahven	31	1,6										
Harjus	55	0,1	365	4,0			213	11,0	42	0,2	1 927	16,0
Hauki	55	0,6										
Kirjoeväsimppu	1 112	1,7	2 316	5,7	1 524	3,5	1 606	4,7	1 174	2,9	2 093	1,2
Kivisimppu	401	0,1			622	1,3					799	2,3
Kymmenpiikki											40	0,01
Lohi	27	0,3							83	2,0	405	13,1
Made	71	0,7	67	0,2			38	0,6			54	0,8
Mutu	1 421	1,6			3 532	6,4	1 620	2,6	667	1,3	4 326	7,5
Pikkunahkiainen							38	0,04				
Salakka	34	0,01										
Taimen	28	1,6	139	0,3			373	2,0				

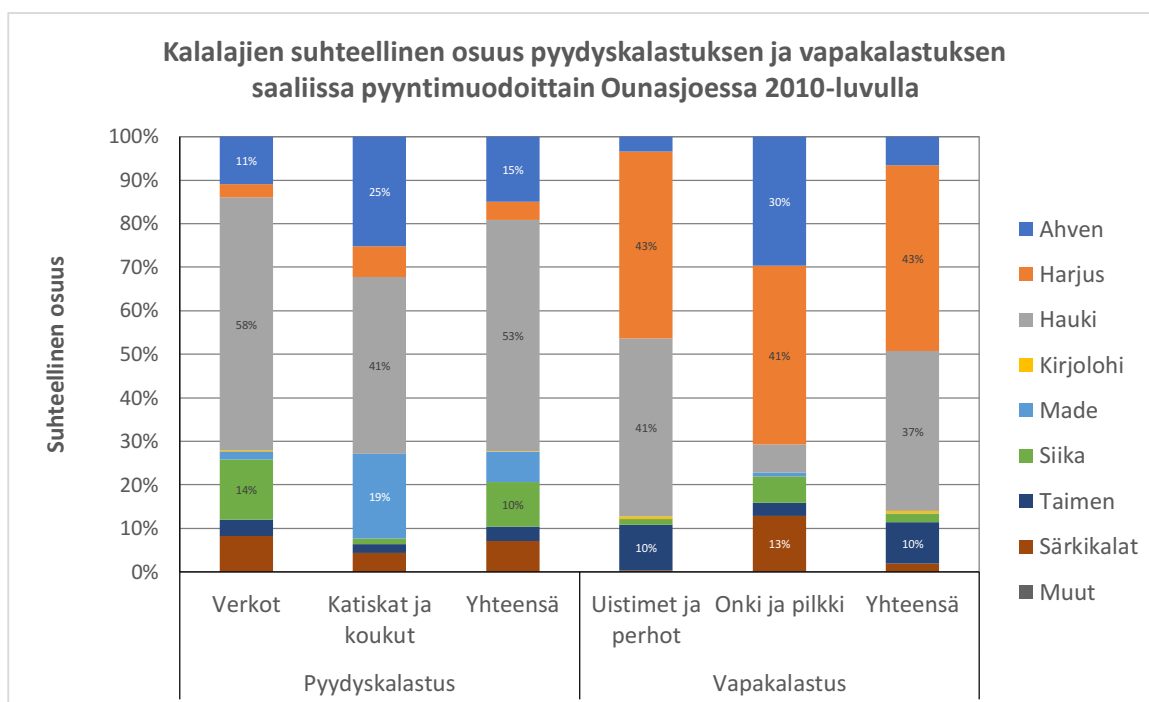
Kuva 1. Kokonaissaaliin kilomääräinen lajijakauma Ounasjoen pääuoman osa-alueilla 2010-luvulla (Kittilän kr = Kittilän kunnanraja, Enontekiön kr = Enontekiön kunnanraja). Pylväässä oleva luku tarkoittaa keskimääräistä (kg) saalista. Kokonaissaalis alueittain: Luonuaasaari–Kittilän kr 2600 kg, Kittilän kr–Kuusajokisuu 2350 kg, Kuusajokisuu–Hossansalmi 2050 kg, Hossansalmi–Enontekiön kr 2750 kg, yhteensä 9700 kg. (Muokattu raporteista Autti 2014 ja Paksuniemi 2019.)

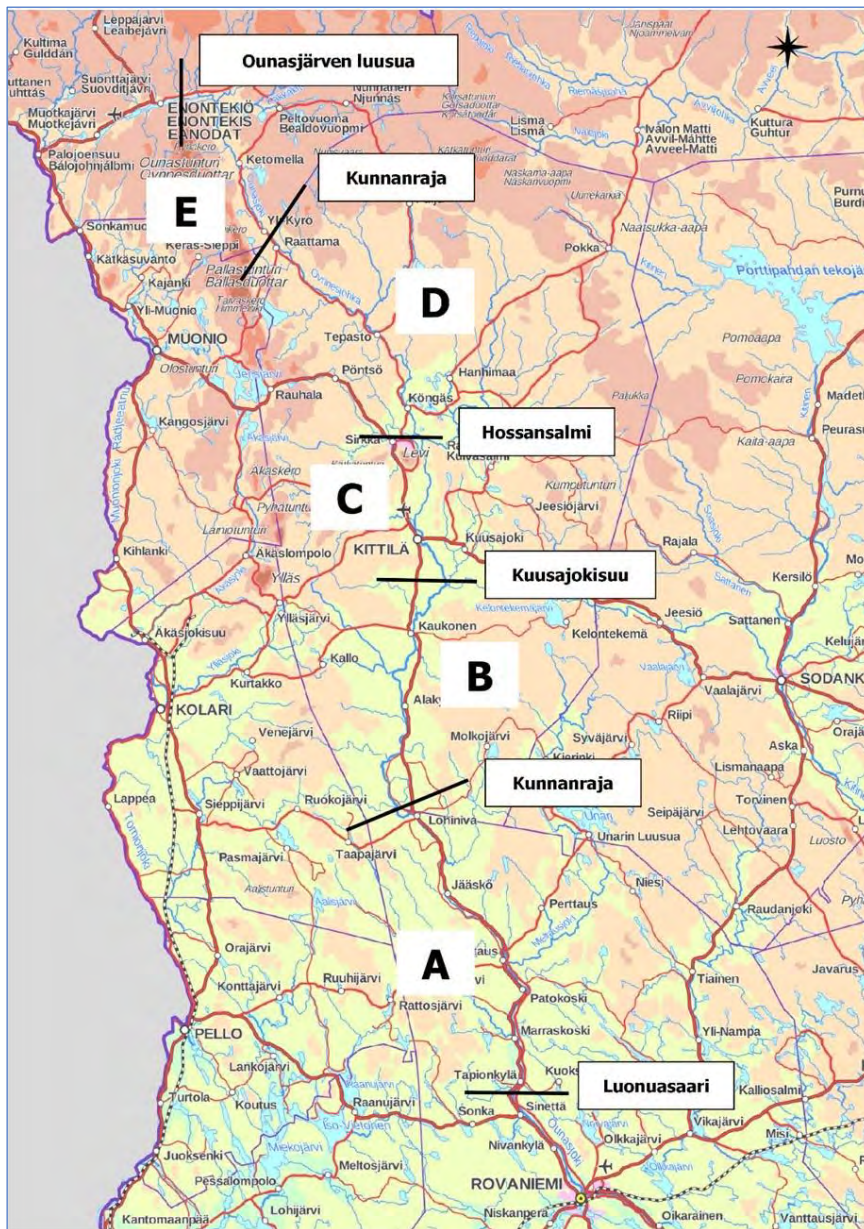
Kuva 2. Kokonaissaaliin suhteellinen lajijakauma Ounasjoen pääuoman osa-alueilla 2010-luvulla (Kittilän kr = Kittilän kunnanraja, Enontekiön kr = Enontekiön kunnanraja). Pylväässä oleva prosenttiluku tarkoittaa saalisosuutta aluekohtaisessa kokonaissaaliissa. Kokonaissaalis alueittain: Luonuaasaari–Kittilän kr 2600 kg, Kittilän kr–Kuusajokisuu 2350 kg, Kuusajokisuu–Hossansalmi 2050 kg, Hossansalmi–Enontekiön kr 2750 kg, yhteensä 9700 kg. (Muokattu raporteista Autti 2014 ja Paksuniemi 2019.)

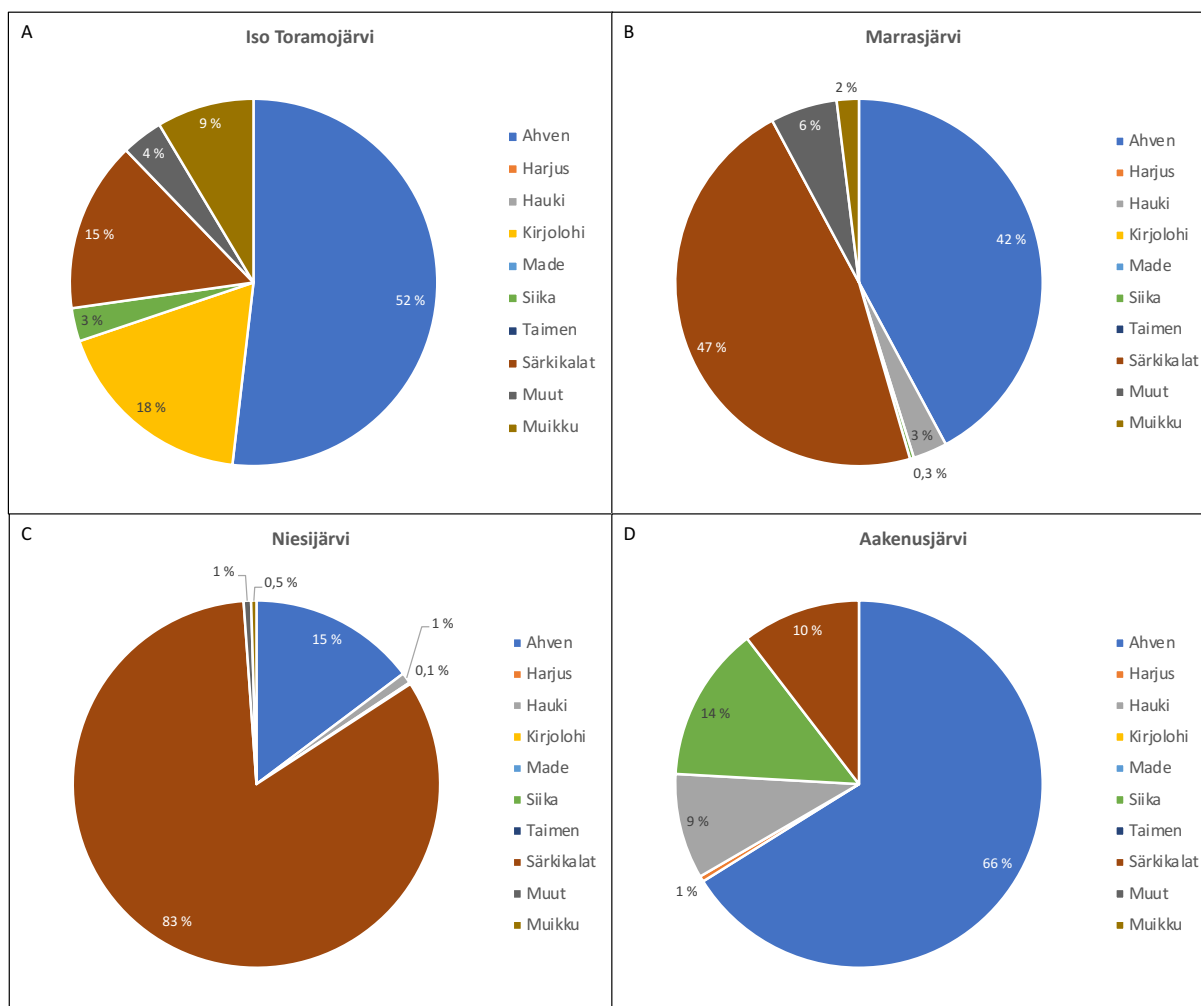
Kuva 3. Ounasjoen pääuoman kokonaissaaliin suhteellinen jakautuminen pyydyskalastuksessa ja vapakalastuksessa 2010-luvulla. Keskimääräinen kokonaissaalis pyydyskalastuksessa 4400 kg ja vapakalastuksessa 5300 kg, yhteensä 9700 kg. (Muokattu raporteista Autti 2014 ja Paksuniemi 2019.)

Kuva 4. Saalislajien suhteellinen osuus pyydyskalastuksessa ja vapakalastuksessa Ounasjoen pääuomassa 2010-luvulla. Kokonaissaaliit: Verkot 3160 kg, katiskat ja koukut 1240 kg, pyydyskalastus yhteensä 4400 kg, uistimet ja perhot 4670 kg, onki ja pilkki 630 kg, vapakalastus yhteensä 5300 kg. (Muokattu raporteista Autti 2014 ja Paksuniemi 2019.)

Kuva 5. Ounasjoen velvoitetarkkailun kalastustiedustelualue (Paksuniemi 2017).

Kuva 6. Kalalajien keskimääräinen suhteellinen osuus Isossa Toramojärvässä (A), Marrasjärvässä (B), Niesijärvessä (C) ja Aakenusjärvässä (D) verkkokoekalastussaaliissa (kg) vuosina 2009–2018 (Lähde: Luonnonvarakeskuksen koekalastusrekisteri 2022).

Taulukko 1. Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat kunnostusinventointitarpeessa olevat vesistöt.

Virtavedet
Kätkäjoki
Norvajoki
Ylä- ja Ala-Kerpuaajoki
Pahtajoki
Perttausjoki
Maunujoki
Pallasjoki
Tepastojoet
Järvet
Saivojärvi
Tuhnajajärvi
Mäki-Vuorsamo
Mukkajärvi
Soasjärvi
Sotkajärvi
Niesijärvi
Munajärvi
Rautusjärvi

Taulukko 1. Ounasjoen pääuomaan vuosina 2010–2021 tehdyt kalaistutukset lajeittain, kannoittain ja istutusiän mukaan. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Laji/muoto	Kalakanta	Ikä	Istutuksen vuosi												Yhteensä
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Harjus	Kemijoki	1k	44 512	15 068	83 354	29 108	7 230	56 912	34 368	25 664	32 366	44 165	22 646		395 393
	Luirojoki	1k										10 885			10 885
Harjus yht.			44 512	15 068	83 354	29 108	7 230	56 912	34 368	25 664	32 366	55 050	22 646		406 278
Järvitaimen	Ounasjoki	3k										392			392
	Rautalammin reitti	3k	2 068							5 620					7 688
		4k					2 480	462	7 196				167		10 305
Järvitaimen yht.			2 068				2 480	462	7 196	5 620		392	167		18 385
Merilohi	Muonionjoki	1v	10 605		10 631										21 236
		mSPA			73 000										73 000
		vk	46 470		57 300										103 770
	Tornionjoki	1v											139 960	127 607	267 567
		8k		103											103
		aik					322	815							1 137
		mSPA			138 500								222 800		361 300
		vk	14 360		49 950										64 310
Merilohi yht.			71 435	103	329 381		322	815				139 960	350 407	892 423	
Purotaimen	Ounasjoki	1v	4 640												4 640
		2v	4 728	5 328	5 268										15 324
		3k	6 393	15 620	9 453	19 775	12 175	14 746	2 559	13 965	15 125	6 184	8 001		123 996
		4k											531		531
	Rautalammin reitti	3k							453						453
Purotaimen yht.			15 761	20 948	14 721	19 775	12 175	14 746	3 012	13 965	15 125	6 184	8 532		144 944
Vaellussiika	Kemijoki	1k			4 000										4 000
	Luirojoki	1k	91 868	59 461	28 000	50 007	60 232	25 665	41 700	37 651	46 443	40 935	47 832		529 794
Vaellussiika yht.			91 868	59 461	32 000	50 007	60 232	25 665	41 700	37 651	46 443	40 935	47 832		533 794
Yhteensä			225 644	95 580	459 456	98 890	82 439	98 600	86 276	82 900	93 934	102 561	219 137	350 407	1 995 824

Taulukko 2. Meltausjokeen vuosina 2010–2020 tehdyt kalaistutukset lajeittain, kannoittain ja istutusiän mukaan. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Laji/muoto	Kalakanta	Ikä	Istutuksen vuosi									Yhteensä
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2021	
Järvitaimen	Rautalammin reitti	2v					600					600
		3v	75								75	
		4v	180	161	200	307					848	
		5v						100	224	75	399	
Järvitaimen yht.		255	161	200	307	600	100	224	75		1 922	
Meritaimen	Tornionjoki	mSPA									198 000	198 000
Yhteensä			255	161	200	307	600	100	224	75	198 000	199 922

Ikäkködit:

1k = yksikesäinen (0+)

2k = kaksikesäinen (1+)

jne.

1v = 1-vuotias

2v = 2-vuotias

jne.

aik = istutettu sukukypsiä yksilöitä, ikää ei tunneta tarkasti

mSPA = mäti, silmäpisteaste

Taulukko 3. Loukisen vesistöön vuosina 2010–2021 tehdyt kalaistutukset lajeittain, kannoittain ja istutusiän mukaan. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Istutusvesi	Laji/muoto	Kalakanta	Ikä	Istutuksen vuosi													Yhteensä
				2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
Kapsajoki	Merilohi	Tomionjoki	1v											41 464	21 925	63 389	
	Purotaimen	Ounasjoki	1k												6 160	6 160	
Kapsajoki yht.														41 464	28 085	69 549	
Loukinen	Harjus	Kemijoki	1k	3 585	2 446	5 200	2 723	2 105	3 870	2 824	3 272	6 196	2 829	2 829		37 879	
			1v											1 430		1 430	
	Järvi­taimen	Ounasjoki	3k										652			652	
			Purotaimen	Ounasjoki	1k											1 540	1 540
			1v	1 250	1 250											2 500	
			2v	788	888											1 676	
			3k	503	810		1 444	886	1 190	1 090	1 759	1 036				8 718	
			4k											379		379	
	Vaellussiika	Luirojoki	1k	5 068	5 068	4 000	4 000	5 000	3 059	3 000	3 000	3 986	3 986	3 986		44 153	
	Loukinen yht.				11 194	10 462	9 200	8 167	7 991	8 119	6 914	8 031	11 218	7 467	8 624	1 540	98 927
Rourajoki	Purotaimen	Ounasjoki	2v			878										878	
			3k			600		783								1 383	
Rourajoki yht.						1 478		783								2 261	
Seurujoki	Harjus	Kemijoki	1k			4 400										4 400	
			1v										7 500	4 770		12 270	
	Purotaimen	Ounasjoki	1k					2 760							1 944	4 704	
			1v	3 750	3 620			1 500		3 000	3 000		4 604	3 580	2 350	25 404	
			vk	27 800	14 550											42 350	
Seurujoki yht.				31 550	18 170	4 400		1 500	2 760	3 000	3 000		12 104	8 350	4 294	89 128	
Yhteensä				42 744	28 632	15 078	8 167	10 274	10 879	9 914	11 031	11 218	19 571	58 438	33 919	259 865	

Ikäkoodit:

1k = yksikesäinen (0+)

2k = kaksikesäinen (1+)

jne.

1v = 1-vuotias

2v = 2-vuotias

jne.

Taulukko 4. Ounasjoen kalatalousalueen järviin vuosina 2010–2020 tehdyt kala- ja rapuistutukset lajeittain, kannoittain ja istutusiän mukaan. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Laji/muoto	Kalakanta	Ikä	Istutuksen vuosi											Yhteensä
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Harjus	Kemijoki	1k						925						925
Järvilohi	Vuoksen vesistö	2v			1 000									1 000
Järvitaimen	Rautalammin reitti	2k					100							100
		2v					200						200	
		3k					393						393	
		4k				125				100			225	
		4v			100								100	
		5v						100	195	94			389	
Järvitaimen yht.				100	125	693	100	195	94	100			1 407	
Kirjolohi	Ei tietoa	2v						208	162					370
Kuha	Ei tietoa	1k									800			800
	Painiojärvi	1k			1 000	1 000	700	1 000	1 000	1 000				5 700
Kuha yht.				1 000	1 000	700	1 000	1 000	1 000	1 000	800			6 500
Meritaimen	Tomionjoki	10v		50										50
		11v			50									50
		5v		635										635
		8v	30											30
		9v	32	46										78
Meritaimen yht.		62	731	50										843
Nieriä	Inarijärvi	vk	50 000											50 000
Planktonsiika	Koitajoki	1k			1 300		12 000	8 459	10 700	5 300	20 700	1 500	2 700	62 659
		1v								1 500				1 500
Planktonsiika yht.				1 300		12 000	8 459	10 700	6 800	20 700	1 500	2 700		64 159
Pohjasiika	Ivalojoki	1k	2 000	5 500	17 800	17 000	17 400	8 800	17 600	4 900	7 800	4 200	13 400	116 400
	Kallunkijärvi	1k	9 400	5 300										14 700
Pohjasiika yht.			11 400	10 800	17 800	17 000	17 400	8 800	17 600	4 900	7 800	4 200	13 400	131 100
Rapu	Ei tietoa	aik						2 143						2 143
		nuo				2 378								2 378
Rapu yht.					2 378		2 143							4 521
Yhteensä			61 462	11 531	21 250	20 503	30 793	21 635	29 657	12 794	29 400	5 700	16 100	260 825

Ikäkkoodit:

1k = yksikesäinen (0+)

2k = kaksikesäinen (1+)

jne.

1v = 1-vuotias

2v = 2-vuotias

jne.

vk = vastakuoriutunut

aik = istutettu sukukypsiä yksilöitä, ikää ei tunneta tarkasti

nuo = istutettu ei-sukukypsiä yksilöitä, ikää ei tunneta tarkasti

Taulukko 5. Ounasjoen kalatalousalueen järviin vuosina 2010–2020 tehdyt kala- ja rapuistutukset järvittäin ja lajeittain. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Istutusvesi	Laji/muoto	Istutuksen vuosi											Yhteensä
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Aakenusjärvi	Planktonsiika									1 600			1 600
	Pohjasiika	1 500				1 600		1 600				1 600	6 300
Alajärvi	Kuha									800			800
	Planktonsiika								300	2 400			2 700
	Pohjasiika		600		600						300		1 500
Hinttajärvi	Planktonsiika							1 400	1 400	1 400		1 400	5 600
	Pohjasiika			1 400	1 400		1 400						4 200
Hirvasjärvi	Planktonsiika								600				600
	Pohjasiika		800		800		600	1 000			600		3 800
Immelänjärvi	Meritaimen		635										635
Iso Kuolajärvi	Planktonsiika							1 000					1 000
	Pohjasiika			1 000		1 000				1 000		1 000	4 000
Iso Toramajärvi	Järvitaimen					265							265
	Kirjolohi						208	162					370
Kaitajärvi	Pohjasiika	2 000		2 000		2 000		2 000	2 500				10 500
Kalliojärvi	Pohjasiika	900			1 500								2 400
Keskijärvi	Planktonsiika								400				400
	Pohjasiika				500		400				400		1 300
Kontojärvi	Kuha			400	400	400	400	400	400				2 400
	Pohjasiika	2 000	2 400	2 000	2 400	2 000	2 400	2 000	2 400	2 000	2 400	2 000	24 000
Levijärvi - Sirkkajärvi	Harjus						925						925
Marrasjärvi	Kuha			300	300		300	300	300				1 500
	Pohjasiika	2 000	1 000	2 000	1 000	2 000		2 000		2 000		2 000	14 000
Niinijärvi	Kuha			300	300	300	300	300	300				1 800
	Pohjasiika		2 400	3 200	2 400	3 200	1 500	3 200		1 000		1 000	17 900
Nookajärvi	Pohjasiika	500		500		500		500		500		500	3 000
Pallasjärvi - Pallaslompola	Järvilohi			1 000									1 000
Pieni Kuolajärvi	Planktonsiika							500					500
	Pohjasiika			500		500				500		500	2 000
Pieni Salankijärvi	Planktonsiika							800					800
	Pohjasiika									800		800	1 600
Pieni Toramajärvi	Järvitaimen					128				100			228
	Rapu				2 378		2 143						4 521
Pirttijärvi	Planktonsiika								500				500
	Pohjasiika			1 000	600		500				500		2 600
Poksamolampi	Pohjasiika				200		200						400
Pyhäjärvi	Järvitaimen			100	125	200	100	195	94				814
	Meritaimen	62	96	50									208
	Nieriä	50 000											50 000
	Pohjasiika				2 000								2 000
Ranta-Vuorsamo	Järvitaimen					100							100
	Planktonsiika					2 000							2 000
Rävsjärvi	Planktonsiika								1 500		1 500		3 000
	Pohjasiika		1 500		1 500		1 500						4 500
Riikonjärvi	Planktonsiika					10 000	8 459	7 000		10 000			35 459
Saittajärvi	Planktonsiika								2 100				2 100
	Pohjasiika		2 100		2 100								4 200
Salankijärvi	Pohjasiika					300							300
Särkijärvi	Planktonsiika									3 000			3 000
	Pohjasiika	2 500		4 200		3 000		3 000				3 000	15 700
Seurujärvi	Planktonsiika									1 000			1 000
	Pohjasiika							1 000				1 000	2 000
Suopajärvi	Pohjasiika						300						300
Vähä-Törmänselkä	Planktonsiika			1 300						1 300		1 300	3 900
	Pohjasiika					1 300		1 300					2 600
Yhteensä		61 462	11 531	21 250	20 503	30 793	21 635	29 657	12 794	29 400	5 700	16 100	260 825

Taulukko 6. Kalatalousalueen sivuvesiin vuosina 2010–2021 tehty kalaistutukset lajeittain, kannoittain ja istutusiän mukaan. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Istutusvesi	Laji/muoto	Kalakanta	Ikä	Istutuksen vuosi										Yhteensä
				2010	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Aakenusjoki	Harjus	Kemijoki	1k			2 512	3 270	2 824	3 272		3 636			15 514
	Merilohi	Tomionjoki	aik				82							82
	Purotaimen	Ounasjoki	1v	1 340										1 340
	Vaellussiika	Luirojo	1k					3 000		3 986				6 986
Aakenusjoki yht.				1 340		2 512	3 352	5 824	3 272	3 986	3 636			23 922
Aakenuspoikkio	Pohjasiiika	Ivalojo	1k		1 600									1 600
Ala-Kerpuaajoki	Merilohi	Tomionjoki	mspa									95 200		95 200
Kallojoki	Merilohi	Tomionjoki	mspa									59 300		59 300
Kätkäjo	Harjus	Kemijoki	1k	500										500
	Merilohi	Muonionjoki	mspa	16 588										16 588
		Tomionjoki	1v									14 311		14 311
Kätkäjo yht.				17 088								14 311		31 399
Kuoksajoki	Merilohi	Tomionjoki	mspa	6 270										6 270
Lainiojoki	Merilohi	Tomionjoki	mspa									82 800		82 800
Laisentiajoki	Merilohi	Muonionjoki	mspa	17 160										17 160
	Meritaimen	Tomionjoki	mspa									312 000		312 000
Laisentiajoki yht.				17 160								312 000		329 160
Lauttusjoki	Järviäinen	Rautalammin reitti	mspa			16 000								16 000
Lismajoki	Merilohi	Tomionjoki	1v								16 199			16 199
Marrasjoki	Merilohi	Tomionjoki	1v								27 690	22 264		49 954
Molkojoki	Merilohi	Muonionjoki	mspa	16 016										16 016
Nuutijoki	Purotaimen	Ounasjoki	1k			900						971		1 871
Pallasjoki	Merilohi	Tomionjoki	mspa									46 000		46 000
Perttausjoki	Meritaimen	Tomionjoki	mspa									90 000		90 000
Peuraaja	Järviäinen	Rautalammin reitti	mspa	6 700										6 700
Suasoja	Purotaimen	Ounasjoki	1v					1 000						1 000
Tainionjoki	Merilohi	Tomionjoki	1v									19 727		19 727
Tepastojoki	Merilohi	Tomionjoki	mspa									155 400		155 400
Yhteensä				64 574	1 600	2 512	20 252	7 824	4 272	3 986	3 636	77 927	863 935	1 050 518

Ikäkködit:

1k = yksikesäinen (0+)

2k = kaksikesäinen (1+)

jne.

1v = 1-vuotias

2v = 2-vuotias

jne.

mspa = mäti, silmäpisteaste

Taulukko 7. Vaelluskalaistutukset Ounasjoen kalatalousalueella vuosina 2010–2021 lajeittain ja kannoittain. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Laji/muoto	Kalakanta	Istutusvesi	Istutusmäärä (kpl)
Merilohi	Muonionjoki	Kätkäjoki	16 588
		Laisentiajoki	17 160
		Molkojoki	16 016
		Ounasjoki	198 006
	Muonionjoki yht.	247 770	
	Tornionjoki	Aakenusjoki	82
		Ala-Kerpuaajoki	95 200
		Kallojoki	59 300
		Kapsajoki	63 389
		Kätkäjoki	14 311
		Kuoksajoki	6 270
		Lainiojoki	82 800
		Lismajoki	16 199
		Marrasjoki	49 954
		Ounasjoki	694 417
		Pallasjoki	46 000
		Tainionjoki	19 727
		Tepastojoki	155 400
	Tornionjoki yht.	1 303 049	
Merilohi yht.	1 550 819		
Meritaimen	Tornionjoki	Immeljärvi	635
		Laisentiajoki	312 000
		Meltausjoki	198 000
		Perttausjoki	90 000
		Pyhäjärvi	208
	Tornionjoki yht.	600 843	
Meritaimen yht.	600 843		
Vaellussiika	Kemijoki	Ounasjoki	4 000
	Luirojoki	Aakenusjoki	6 986
		Loukinen	44 153
		Ounasjoki	529 794
	Luirojoki yht.	580 933	
Vaellussiika yht.	584 933		
Kaikki yhteensä	2 736 595		

Taulukko 7. Kalatalousmaksulla ja toimenpidevelvoitteella tehdyt kalaistutukset Ounasjoen kalatalousalueella vuosina 2010–2021 istutusvesittäin ja lajeittain. (Lähde: Lapin ELY-keskuksen istutusrekisteri 10.1.2022.)

Rahoituslaji	Istutusvesi	Laji/muoto	Yhteensä
Kalatalousmaksu	Loukinen	Harjus	6 530
	Seurujoki	Harjus	16 670
Kalatalousmaksu yht.			23 200
Toimenpidevelvoite	Aakenusjoki	Harjus	15 514
		Vaellussiika	6 986
	Aakenusjoki yht.		22 500
	Alajärvi	Kuha	800
		Planktonsiika	2 400
	Alajärvi yht.		3 200
	Kapsajoki	Purotaimen	6 160
	Kätkäjoki	Harjus	500
	Levijärvi - Sirkkajärvi	Harjus	925
	Loukinen	Harjus	32 779
		Järvitaimen	652
		Purotaimen	14 813
		Vaellussiika	44 153
	Loukinen yht.		92 397
	Nuutijoki	Purotaimen	3 871
	Ounasjoki	Harjus	406 278
		Järvitaimen	18 385
		Purotaimen	140 304
		Vaellussiika	533 794
	Ounasjoki yht.		1 098 761
	Rourajoki	Purotaimen	2 261
	Seurujoki	Purotaimen	30 108
	Suasoja	Purotaimen	1 000
Toimenpidevelvoite yht.			1 261 683
Yhteensä			1 284 883

Taulukko 1. Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat suurimmat tai kalataloudellisesti tärkeimmät järvet vesistöalueittain. (PA (ha) = järven vesipinta-ala hehtaareissa.)

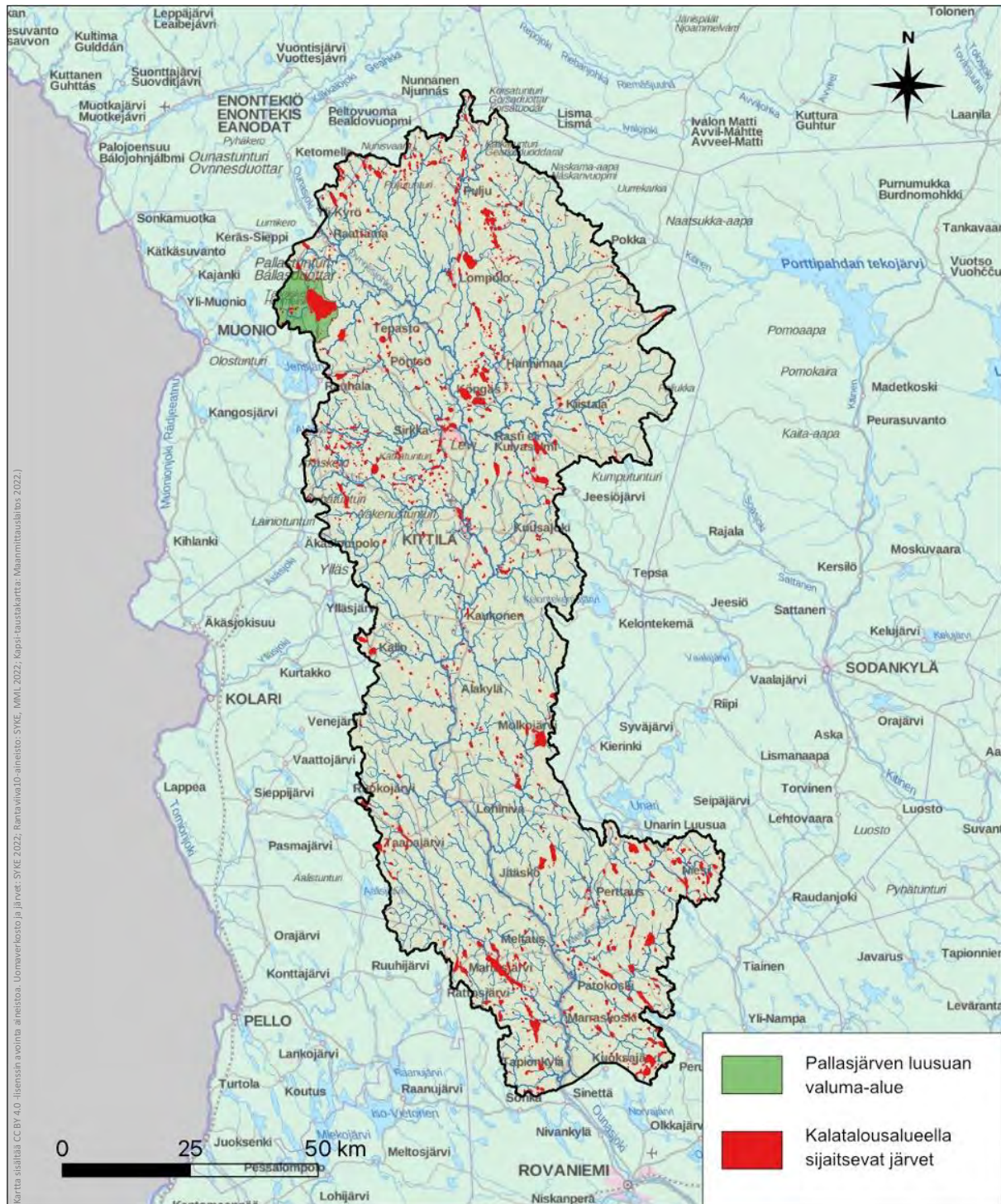
Nro	2. jakovaiheen vesistöalue	3. jakovaiheen vesistöalue	Järvinumero	Järven nimi	PA (ha)
1	65.51 Ounasjoen alaosan alue	65.518 Norvajoen valuma-alue	65.518.1.011	Pieni Toramojärvi	133
2	65.52 Ounasjoen Meltauksen alue	65.526 Räväsojan valuma-alue	65.526.1.003	Räväsjärvi	153
3	65.52 Ounasjoen Meltauksen alue	65.528 Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.009	Alajärvi	114
4	65.52 Ounasjoen Meltauksen alue	65.528 Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.016	Niinijärvi	185
5	65.52 Ounasjoen Meltauksen alue	65.528 Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.018	Suopajärvi	101
6	65.52 Ounasjoen Meltauksen alue	65.528 Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.022	Saittajärvi	243
7	65.52 Ounasjoen Meltauksen alue	65.529 Kätkäjoen valuma-alue	65.529.1.020	Iso Toramojärvi	228
8	65.54 Ounasjoen Kittilän alue	65.546 Aakenusjoen alaosan alue	65.546.1.006	Aakenusjärvi	165
9	65.54 Ounasjoen Kittilän alue	65.547 Aakenusjoen yläosan valuma-alue	65.547.1.002	Kukasjärvi	57
10	65.54 Ounasjoen Kittilän alue	65.547 Aakenusjoen yläosan valuma-alue	65.547.1.003	Pyhäjärvi	88
11	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.551 Marrasjoen alue	65.551.1.003	Marrasjärvi	651
12	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.553 Taapajärvien valuma-alue	65.553.1.002	Ylinen Taapajärvi	63
13	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.553 Taapajärvien valuma-alue	65.553.1.007	Hinttajärvi	70
14	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.554 Kontajoen valuma-alue	65.554.1.002	Kontojärvi	342
15	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.555 Törmäsoen valuma-alue	65.555.1.001	Vähä-Törmänski	104
16	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.555 Törmäsoen valuma-alue	65.555.1.002	Suolajärvi	66
17	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.555 Törmäsoen valuma-alue	65.555.1.004	Iso-Törmänski	89
18	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.556 Kienajajoen valuma-alue	65.556.1.010	Hirvasjärvi	103
19	65.55 Marrasjoen valuma-alue	65.558 Rovajärven valuma-alue	65.558.1.002	Rovajärvi	75
20	65.56 Lainionjoen valuma-alue	65.563 Kallojoen valuma-alue	65.563.1.004	Kallojärvi	77
21	65.56 Lainionjoen valuma-alue	65.563 Kallojoen valuma-alue	65.563.1.007	Kivijärvi	78
22	65.57 Kuusan valuma-alue	65.575 Riikonjoen valuma-alue	65.575.1.002	Riikonjärvi	143
23	65.58 Molkojoen valuma-alue	65.583 Molkojärven valuma-alue	65.583.1.001	Molkojärvi	453
24	65.58 Molkojoen valuma-alue	65.585 Kinisjärven valuma-alue	65.585.1.001	Kinisjärvi - Peräjärvi	79
25	65.59 Meltausjoen valuma-alue	65.595 Perttausjoen valuma-alue	65.595.1.003	Perttaus	191
26	65.59 Meltausjoen valuma-alue	65.596 Kaitaojan valuma-alue	65.596.1.001	Kaitajärvi	94
27	65.59 Meltausjoen valuma-alue	65.596 Kaitaojan valuma-alue	65.596.1.004	Takajärvi	201
28	65.59 Meltausjoen valuma-alue	65.599 Niesijoen valuma-alue	65.599.1.001	Niesijärvi	99
29	65.61 Ounasjoen Köngäksen alue	65.612 Ketinsaaren alue	65.612.1.009	Munajärvi	260
30	65.61 Ounasjoen Köngäksen alue	65.614 Lohiojan valuma-alue	65.614.1.003	Iso Lohijärvi	89
31	65.62 Ounasjoen Raattaman alue	65.624 Saivojoen valuma-alue	65.624.1.004	Saivojärvi	61
32	65.62 Ounasjoen Raattaman alue	65.627 Salankijokien valuma-alue	65.627.1.002	Iso Salankijärvi	116
33	65.62 Ounasjoen Raattaman alue	65.627 Salankijokien valuma-alue	65.627.1.004	Pieni Salankijärvi	65
34	65.64 Levijoen valuma-alue	65.641 Levijoen alaosan alue	65.641.1.001	Levijärvi - Sirkkajärvi	138
35	65.64 Levijoen valuma-alue	65.646 Kulkujoen valuma-alue	65.646.1.008	Kulkujärvi	114
36	65.65 Pallasjoen valuma-alue	65.652 Pallasjärven valuma-alue	65.652.1.001	Pallasjärvi	1 726
37	65.65 Pallasjoen valuma-alue	65.653 Kivijoen valuma-alue	65.653.1.001	Kivijärvi	187
38	65.68 Syvän tepastojoen valuma-alue	65.682 Suksijärven alue	65.682.1.015	Särkijärvi	412
39	65.69 Loukisen valuma-alue	65.691 Loukisen alaosan alue	65.691.1.007	Rastinjärvi - Kuivajärvi	223
40	65.69 Loukisen valuma-alue	65.691 Loukisen alaosan alue	65.691.1.012	Sotkajärvi	220
41	65.69 Loukisen valuma-alue	65.693 Kapsajoen alaosan alue	65.693.1.001	Rautusjärvi	198
42	65.69 Loukisen valuma-alue	65.695 Lismajoen valuma-alue	65.695.1.002	Muotkajärvi	67
43	65.69 Loukisen valuma-alue	65.695 Lismajoen valuma-alue	65.695.1.003	Silmäjärvi	110
44	65.69 Loukisen valuma-alue	65.695 Lismajoen valuma-alue	65.695.1.006	Ruonajärvi	54
					8 482

Taulukko 2. Ounasjoen kalatalousalueella sijaitsevat järvet, joihin voidaan istuttaa siikaa (Ivalojoen pohjasiika) suunnitelmakaudella 2020–2031. (PA (ha) = järven vesipinta-ala hehtaareissa.)

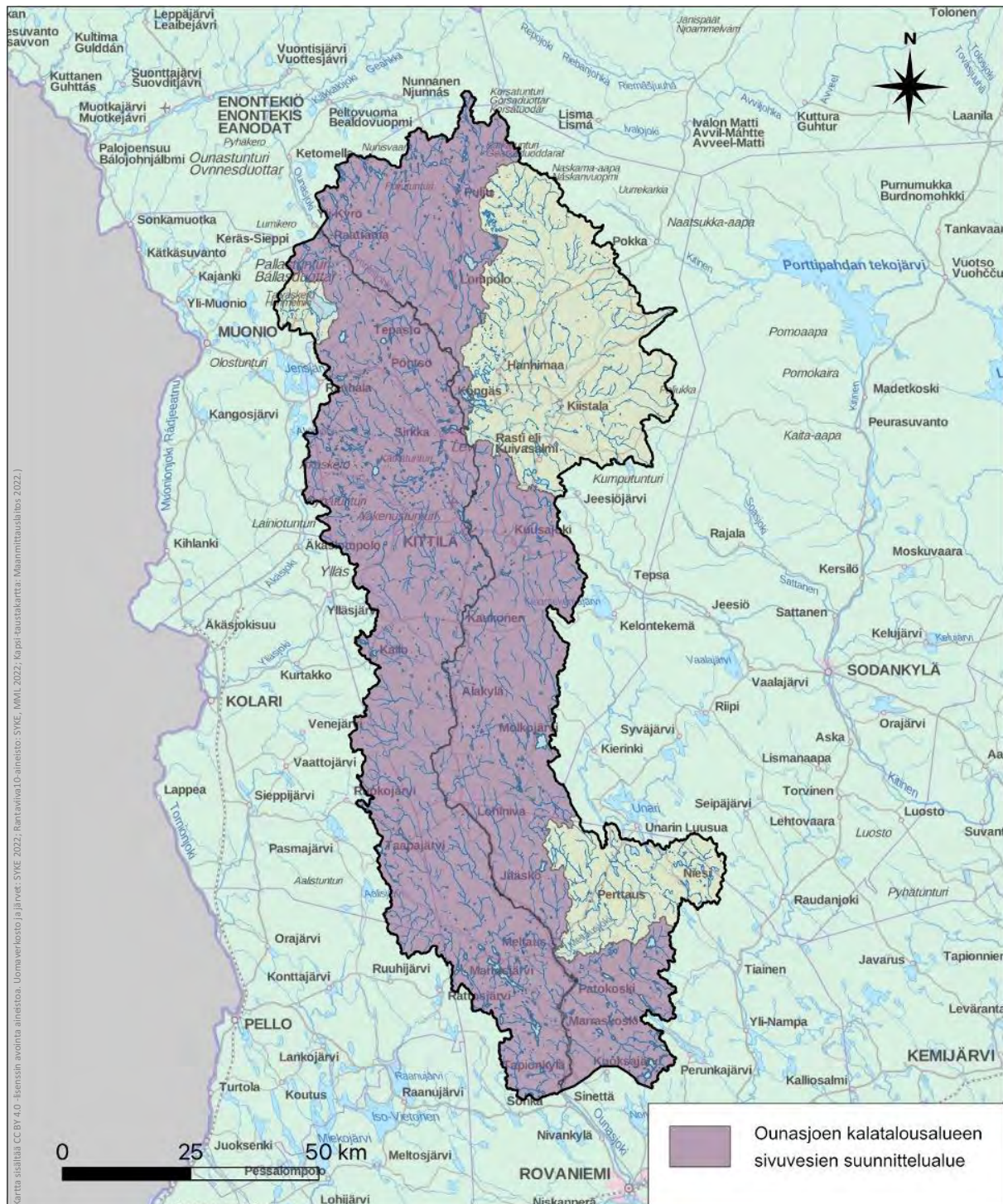
Alue	Järvinumero	Järven nimi	PA (ha)
Patokosken alue	65.521.1.011	Ranta-Vuorsamo	15
Räväsjoen valuma-alue	65.526.1.003	Räväsjärvi	153
Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.009	Alajärvi	114
Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.016	Niinijärvi	185
Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.018	Suopajärvi	101
Laisentiajoen valuma-alue	65.528.1.022	Saittajärvi	243
Kätkäjoen valuma-alue	65.529.1.012	Nookajärvi	62
Kätkäjoen valuma-alue	65.529.1.015	Kalliojärvi	78
Venejoen alaosan alue	65.544.1.005	Särkijärvi	10
Aakenusjoen alaosan alue	65.546.1.006	Aakenusjärvi	165
Aakenusjoen yläosan valuma-alue	65.547.1.003	Pyhäjärvi	88
Marrasjoen alue	65.551.1.003	Marrasjärvi	651
Taapajärvien valuma-alue	65.553.1.007	Hinttajärvi	70
Kontajoen valuma-alue	65.554.1.002	Kontojärvi	342
Törmäsjoen valuma-alue	65.555.1.001	Vähä-Törmänki	104
Riikonojan valuma-alue	65.575.1.002	Riikonjärvi	143
Molkojärven valuma-alue	65.583.1.001	Molkojärvi	453
Kinisjärven valuma-alue	65.585.1.001	Kinisjärvi	79
Meltausjoen alue	65.591.1.019	Poksamolampi	12
Meltausjoen alue	65.591.1.020	Keskijärvi	25
Perttausjoen valuma-alue	65.595.1.001	Särkijärvi	19
Kaitaojan valuma-alue	65.596.1.001	Kaitajärvi	94
Niesijoen valuma-alue	65.599.1.011	Hirvasjärvi	44
Saivojoen valuma-alue	65.624.1.004	Saivojärvi	61
Salankijokien valuma-alue	65.627.1.002	Iso Salankijärvi	116
Salankijokien valuma-alue	65.627.1.004	Pieni Salankijärvi	65
Suksijärven alue	65.682.1.002	Salankijärvi	67
Suksijärven alue	65.682.1.015	Särkijärvi	412
Kuivan Tepastojoen yläosan valuma-alue	65.688.1.012	Iso Kuolajärvi	104
Kuivan Tepastojoen yläosan valuma-alue	65.688.1.013	Pieni Kuolajärvi	28
Seurujoen valuma-alue	65.697.1.006	Seurujärvi	31
			4 133

Kuva 1. Ounasjoen pääuoman, Meltausjoen ja Loukisen vesistön suunnittelualue. (Alueella sijaitsevat järvet eivät kuulu suunnittelualueeseen.)

Kuva 2. Ounasjoen kalatalousalueen Pallasjärven ja muiden järvien suunnittelualue

Kuva 3. Ounasjoen kalatalousalueen sivuvesien suunnittelualue. (Alueella sijaitsevat järvet ja Ounasjoen pääuoma eivät kuulu suunnittelualueeseen.)

Kuva 4. Potentiaalisia lohi- tai meritaimenjokia Ounasjoen kalatalousalueella. Jokiin on istutettu ELY-keskuksen istutusrekisterin mukaan merilohen silmäpisteasteen mätii, pienpoikasia tai aikuisia kaloja yhteensä 1,5 miljoonaa kappaletta vuosina 2010–2021. Meltausjokeen, Perttausjokeen ja Laisentiajokeen on istutettu meritaimenta.